VYMOŽENÍ

Rudolfova majestátu

od stavů českých r. 1609.

Z původních pramenů sestavil

J. Malý.

V LITOMYŠLI a v PRAZE.
Nákladem A. Augusty 1862.

Vymožení

Rudolfova majestátu

od stavů českých r. 1609.

Z původních pramenů sestavil

J. Malý.

Druhé, nezměněné vydání.

V Litomyšli a v Praze.
Tiskem a nákladem Antonína Augusty 1862.

Vymožení

Rudolfova majestátu

od stavů českých r. 1609.

Obsah.

Předmluva

k prvnímu vydání.

Rok 1609, jehož příběhy jsem tuto stručně nastíniti se snažil, jest jeden z nejpamátnějších roků naší bohaté historie. Oučel můj při té práci byl dvojí: podati obecenstvu živý obraz časů dávno minulých, v němž jako v zrcadle odrážejí se též události i běhy našich dnů — vlastenským pak dějepiscům látku z původních pramenů již poněkud spracovanou. Dobré monografie velice nadlehčují historikovi práci jeho.

Hlavní prameny, z kterých jsem vážil, jsou: rukopis Slavatovský, Pavel Skála a kvartový rukopis z Museum, nadepsaný „Akta o náboženství letha 1609 a 1610,“ veskrze zápisky současníků. Posledně jmenovaný rukopis posloužil mi nejvíce při ustanovování dát. Při odvolávání se na tyto prameny řídil jsem se hlavně tou zásadou, že jenom tenkrát některý z nich jsem citoval, když jeho udání nenachází se spolu v některém jiném. Kde se dva anebo všecky tři rukopisy jednomyslně srovnávají, měl jsem za zbytečné výslovné jich uvádění.

Pokud bylo možná, držel jsem se u vypravování samého textu pramenů, abych zachoval vlastní onomu věku barvitost; kde se mi potřebno vidělo, postavil jsem věc do světla novějších ideí, z čehož ovšem povstala jakási nestejnost slohu, a však mně více záleželo na věci nežli na jejím oděvu.

Ostatně budu spokojen, když tento skrovný obrázek z doby někdejší národní naší samosprávy povšimnutí dojde a přispěje ku přesvědčení čtenáře, že lidé vždy a na všech místech bývají stejní, a že historie nic jiného není, nežli opakování toho, co již jindy bývalo.

V Praze dne 1. října 1850.

J. Malý.

Úvod.

Když roku 1526 Ferdinand I. za krále Českého jest volen, nacházelo se v Čechách dvojí náboženství zemským zřízením stejně oprávněné, totiž starodávní římsko-katolické, nazvané pod jednou od způsobu svého přijímání nejsvětější svátosti, a náboženství opravené, husitské, na rozdíl od onoho nazvané pod obojí, poněvadž vyznavači jeho vedlé těla i krev Krista Pána v podobě vína přijímali. Celý podstatní rozdíl mezi oběma vyznáními činila tak zvaná kompaktáta, Čechům od papežů stvrzená a na důkaz oprávněnosti kališníků čili podobojích v desky zemské vložená. Bylať sice vedlé podobojích ještě v zemi jiná, krajnější strana nekatolíků, která, jsouc zbytkem někdejších Táborů, později jmeno Bratří přijala a na kompaktátech přestávati nechtěla, nýbrž v opravách církevních mnohem dále sáhala. Tato strana měla těžký stav, neboť nechtíc se říditi kompaktáty nepožívala též ochrany, jaké tato udělovala těm, kteří se k nim přiznávali, i bylať tedy zhola beze všeho oprávnění a často zakoušeti musela trpká pronásledování. Obyčejně přezdíváno Bratřím od panujících stran Pikhartů, a jakožto proti takovým vydávány jsou proti nim přísné mandáty. Ač pak Bratří vždy proti takovému jich míchání s nenáviděnou sektou Pikhartů protestovali, nenalezali proto přece nižádné záštity v zemském zřízení, jenžto na ně, kteří ani římskou církví ani kompaktáty říditi se nechtěli, vztahovati se nemohlo. Zůstávali tedy vždy stranou, veškerému pronásledování od stran panujících vydanou. Hlavou římských katolíků v Čechách byl arcibiskup Pražský s tak nazvanou hořejší konsistoří, poněvadž na Hradčanech sídlo své měla; hlavou pod obojích byl na čas volený

administrator s konsistoří dolejší; Bratří řídili se staršími od samých obcí volenými.

Avšak záhy počalo se pod panováním Ferdinandovým vluzovati do země ještě jiné vyznání, totiž Lutherovo, a to hlavně přičiněním známého kněze Havla Cahery. Lutheránství čím dále tím více vyznavačů nalezalo, neb strana pod obojí valně k němu přistupovala, jakkoliv mnozí, u nichž vřelejší byl cit národnosti, s nedůvěrou a bázní pohlíželi na toto cizí učení, kteréžto přicházelo z Němec, odkudž nikdy nic dobrého neočekávali. I počala se strana pod obojí na dvé rozpadávati, když jedni věrni zůstávali své staročeské víře, jak jmenovali náboženství pod obojí, na kompaktáta se obmezující — jiní zase chytati se počali těch německých novot lutheránských. Nechybíme tuším, když Ferdinandovi při vyjednání všem Čechům papežského dovolení ku požívání kalicha, z něhož pak sami Jesuité podávali, podložíme hlavní oumysl ten, aby získal římské církvi ony věrné kompaktátisty, kteří s nechutí pohlíželi na vzmáhající se lutheránství. I byla by se tato strana snad časem porovnala s církví římskou i snad s ní pod slušnými výminkami se sjednotila, kdyby přílišné šmejdy Jesuitů a zřejmý jejich směr nebyly ji zastrašovaly, tak že ve svém svědomí zavázanou se považovala, společně s ostatními nekatolíky takovému její náboženské svobodě nanejvýše nebezpečnému počínání na odpor se postaviti.

Po smrti Ferdinandově byl znenáhla počet Lutheránů v Čechách tak vzrostl, že činili patrnou většinu v zemi, přiznávajíce se na oko ke straně pod obojí, jejížto konsistoří se spravovali, do které také lutheránské kněžstvo přístupu mělo. Při takovém však stavu musela jim býti kompaktáta nepohodlná, když jim toliko za roušku sloužila, kdežto oni skutečně mnohem dále se odchylovali od římské církve, než vyměřovala kompaktáta. I šlať tedy všecka snaha jejich ke zrušení těchto a vypuštění jich ze zřízení zemského, při čemž nalezli horlivé spojence v Bratřích, jenž měli stejný interes při zrušení kompaktát, této překážky jejich náboženské svobodě. Ferdinandův nástupce Maximilian II., který byl v podezření větší příchylnosti ku protestantismu, nežli náleželo na světskou hlavu římské církve, nebyl té věci nepřízniv, i tak stalo se, že r. 1567 ne bez odporu starověrných podobojích kompaktáta na sněmě jsou zrušena, ze zřízení zemského vypuštěna a z desk zemských vymazána, čímž puštěna jest svoboda každému vyznání a svědomí lidské veškerých je vážících pout sproštěno.

III.

Zatím však bylo se obávati, aby taková neobmezená svoboda neměla budoucně zlých následků, kdyby se snad leckteré přepjaté sekty na ujmu dobrého řádu rozmohly; a třeba i toho nebylo, tolik s jistotou bylo očekávati, že taková zvůle povede k rozepřem a odtud snad k roztržkám a různicem pro vlast i národ záhubným, jakýchžto přetruchlivý příklad poskytovalo století minulé. I shodovaly se v tom všecky nekatolické strany, žeby potřebí bylo pravidla, které by se na ně na všecky stejně vztahovalo a jímž by se všecky bez rozdílu řídily, a za takové pravidlo uznáno vyznání víry, ku kterémuž by se všickni bez urážky svého svědomí přihlásiti mohli. Tu jest zhotovena tak nazvaná konfessí česká, rozličná od Augsburské, a spořádána tak, aby v ní ničeho nebylo, co by bylo proti víře kterékoliv strany, než jedině to, v čem všecky stejně se snášejí, tak aby k ní i obě krajné strani, jak staří kompaktátisté tak i Bratří, beze všech rozpaků přistoupiti mohli a tím jakési sjednocení všech způsobeno bylo. Tato *česká konfessí*, k níž se všickni nekatoličtí stavové přiznali, podána jest roku 1575 Maximilianovi II. i od něho schválena, avšak ke vložení ji do desk zemských, čímž by se byla stala právě tím, čím dříve kompaktáta byla, nepřišlo pro brzkou smrt císařovu.

Za Rudolfa II., syna a nástupce Maximilianova, snášeli se z počátku katolíci i nekatolíci dosti mírně, a však druhá polovice jeho panování vyznačuje se započetím tak zvané protireformace, která ještě za jeho živobytí ke mnohým i krvavým bojům vedla, která ho o korunu českou, poslední to, již odbojný jeho bratr Matyáš na hlavě mu nechal, připravila, a teprv osudnou katastrofou Bělohorskou se ukončila. Tato protireformace vycházela od vychovanců jesuitských, kteří zatím byli k vyšším ouřadům zemským dospěli a u věcech náboženství se týkajících žádnou světskou autoritu neuznávali. Z těch byli nejzarytější Zdeněk Albrecht, Popel z Lobkovic, Vilém Slavata z Košumberka a Jaroslav Bořita z Martinic. Zjevně a bezohledně vystoupila tato, nyní bychom řekli ultramontanistická strana mandátem od r. 1602, jímž císař o své vůli beze všeho zeptání se sněmu zrušil uvedenou za Maximiliana svobodu v náboženství, ustanově, aby, jako bývalo před tím, kromě katolického pod jednou a pod obojí žádného jiného vyznání v Čechách trpíno nebylo. Tím zrušená kompaktáta opět v platnost uvedl, ku podrobení pak se tomuto proti zřízení zemskému vydanému mandátu poddané své kde mohl i mocí vojenskou nutil, jakož jmeno-

vitě stalo se v Opavě. Takto postupoval vzmáhající se absolutismus stejným krokem s reakcí náboženskou.

Od té doby museli nekatolíci čeští mnohá těžká příkoří snášeti, až jim r. 1608 příležitost se naskytla, Rudolfa, vpádem Matyášovým do země v tíseň vehnaného, přislíbením mu válečné pomoci k tomu přivésti, že jim z předložených mu patnácti článků, svobody náboženské se týkajících, některé hned podepsal, jiné pak do budoucího sněmu odložil, který na příští rok svolán byl, s tou výslovní přísadou, že pokud tyto články náboženství se týkající k místu přivedeny nebudou, stavové povinni býti nemají přistupovati ku proposicím královským.

Tak stály věci, když po smlouvě s Matyášem učiněné sněm obecný k 28. Lednu r. 1609 svolán jest, čímž vypravování naše počíná.

Oddíl první.

Jednání na prvním obecném sněmě.

Hlava první.

Přípravy obou stran.

Když se na počátku roku blížil čas, ve který sejíti se měl sněm obecný, obě strany, jak nekatolická tak jesuitská počaly se tužiti a k nastávajícímu tvrdému boji hotoviti. Bylo předzvídati, že císař Rudolf ty artikule, které minulého roku, v tak velikém nebezpečenství jsa postaven, že i ztráty koruny obávati se musel, stavům pod obojí povoliti nechtěl, odlože je na budoucí sněm, tím méně bude chtít povoliti nyní, když bouřka se byla zatáhla a on zase pevně seděl na trůnu českém, po postoupení Matyášovi ostatních svých zemí ovšem již jediném. Ale také s druhé strany bylo se nadíti neustupnosti, zvláště když příklad minulého roku patrně ukazoval, že potřebí císaři jenom pohroziti a spurně naň dolehati, aby povolil co se na něm žádá. Nesmí se však mysliti, že dvůr byl tak příliš bojácný, aby se byl pouhými hrozbami zastrašiti dal, kdyby s jistotou nebyl věděl, že tyto hrozby nejsou prázdné a že stavům pod obojí ani chuti ani moci neschází k jich uskutečnění. Moc trůnu, která se tenkráte ještě neopírala o stotisíce stále a řádně vydržovaných vojáků, byla jen tenkráte skutečnou mocí, když se opírala o národ, a národ byl toho času v Čechách v náramné většině své evangelický. Bez pomoci národu býval by se císař minulého roku neudržel na trůnu. Hmotné síly, které s obou stran naproti sobě stály, byly nerovné. K tomu měli evangelíci ještě tu výhodu, že byli v dorážce, kdežto dvůr a strana jesuitská, která za ním stála, obmezeny byly na pouhou obranu. Zatím však, čeho se dvoru v ohledu hmotním nedostávalo, nahraženo bylo poněkud

houževnatou tuhostí a ke všemu odhodlanou zatvrzelostí jesuitské strany, která nedala se pohnouti k nejmenšímu ustoupení od svých zásad ani nejprudšími outoky druhé strany; byla to pravá garda Napoleonská, která umře, ale nevzdá se. Dále sama vážnost trůnu v slušné vzdálenosti udržovala nespokojence, a horlivost mnohých podobojí pro náboženství své nacházela meze v zděděné úctě k trůnu a osobě královĕ, tak že bylo nejisto, kdyby k nejhoršímu přišlo, zdali by vždy ještě panovala mezi nimi počáteční jednomyslnost a stejná odhodlanost k zoufalým nějakým krokům.

Dříve ještě, nežli sněm se sešel, počaly harce s obou stran. Strana jesuitská, nedbajíc na opatření, od císaře r. 1608 sněmem stavům učiněné, stavěla se vždy na půdu zlopověstného mandátu od r. 1602. I vydal Zdeněk Popel z Lobkovic, tehdáž nejvyšší kancléř království Českého, dne 23. Ledna, pět dní před sestoupením sněmu, jmenem císařským obšírnou instrukcí administratorovi dolejší konsistoře, Tomášovi Soběslavskému, starověrnému kompaktátistovi, aby při podobojí starý řád zachován byl a žádné jiné učení ani kněžstvo vměšovati se nemohlo. Z toho patrně bylo viděti, jak císař málo nakloněn jest, povoliti něčeho stavům v ohledu náboženství.

Naproti tomu byl již před tím došel stavy nekatolické list pana Petra Voka z Rožmberka, posledního vladaře a dědice toho slavného a starožitného domu, jejž současné zápisy nazývají pánem čistou pravdou Boží štědře obdařeným a horlivým, a kterýžto nemoha pro nedostatek zdraví svého (jakož také v půl třetím letě na to umřel) účastniti se v jednání sněmovním, písemně jim své smýšlení oznámil a k vytrvání na cestě nastoupené je napomínal. Přede vším radil ke svornosti a setrvání při konfessí české, „kdyžtě na žádném sněmě žádná konfessí ode všech tří stavův tak společně a jednomyslně, jako tato již dotčená, sepsána není, k níž jsou se všickni tři stavové na minulém sněmé přiznali.“ Zapřisáhalť je, „jestli jim milé vzdělání cti a slávy Boží, jestli milé jim naše spasení, jestli milá jim jejich vlast a národ český, jsou-li jim práva česká milá, ba i má-li při nich místo (jakož pak míti má) to milostivé a otcovské JMC. mandátem vyšlým napomenutí a poručení, aby všecko na tom sněmě, co se náboženství dotýče, k svornosti, lásce svaté a tudy k vzdělání cti a slávy Boží i vlasti naší vedli: aby tedy stáli všickni v tom svatém a na sněmích již dotčených utvrzeném u víře a lásce svaté sjednocení.“ Dále doléhal na to, aby se mandát od r. 1602, „bez obecného svolení vyšlý, tímto sně-

mem dokonce umořil, vyzdvihl a zrušil.“ Končil pak list svůj jako věštec, jemuž blízké z tohoto světa vystoupení jasnější náhled do budoucnosti otevírá, prorockou výstrahou: „K čemuž kdyby se sami stavové také nepřičiňovali: kdož by potom tím vinen byl, než oni sami, když by nesvorností svou sami sebe i potomky své zavedli a jiným dalekým národům *k vyhnání nás nesvorné z naší milé vlasti* příčinu dali.“ Paměti hodno jest, kterak pan Petr Vok tuto bohužel pravou předtuchu vyslovuje též v psaní k Volfovi Novohradskému z Kolovrat, svému ujci a horlivému katolíku, v němžto ho k snášelivosti napomínaje takto praví: „Jsme všickni Čechové, jsme krev jedni druhých, jednoho Pánaboha, jednoho krále jedno právo české máme. *Trpme raději Čechové sebe, než abychom jiné cizí a daleké národy trpěti museli, kteří by nás všech mezi sebou trpěti nechtěli, ale usilovali by nás všechny trápiti a snad i ven ze země potomně vyhnati.*“

Při samém pak započetí sněmu vyšlo od strany pod obojí jakési dobré zdání, v němžto činily se návrhy stavům, nač by při nynějším sněmě přede vším tlačiti a co by obzvláště při císaři vyhledávati měli. Obsahovaloť pak toto dobré zdání sedm následujících článků: 1. O náboženství. Žádáno, aby byla oupluá svoboda puštěna každému vyznání; dávala se rada, jak by měla zřízena býti konsistoř pod obojí; žádalo se odevzdání akademie Pražské čili university podobojím; zápověď zapisování kollatur do desk jakožto pod jednou anebo pod obojí, kdežto by potom napořád na takové fary dosazováni byli duchovní takového vyznání, třeba osadníci byli již k jinému přistoupili; zrušení mandátu od r. 1602; napravení neřádů při kněžstvu; přísahy aby se pod obojím ukládaly takové, jaké se srovnávají s jejich vírou; konečně *aby se odstranily všecky překážky volného tisku.* 2. O rovném počtu osob ve všech úřadech a povinnostech obecných. 3. O napravení zřízení zemského (revisí ústavy). 4. O výpisech z desk zemských, aby se povolovaly tak dobře podobojím jako pod jednou. 5. O napravení mince. 7. O prokuratorovi královském, *kdyby proti komu žaloby neprovedl, aby podroben byl trestu, v zřízení zemském o nářcích výměřenému.* 6. Jak zachovati se v příčině kollatur v královských městech, k nimžto právo podací sobě císař osobuje; o to aby se žádost zadala k císaři, a vyšší stavové aby věrně drželi při městech. (Skála). — Z toho spisu patrny jsou hlavní stížnosti, jaké měla strana evangelická na vládu, a patrna také mírnost jejích žádostí, když, činíc v národě náramnou většinu připouštěla nicméně katolíky ku polo-

vici všech ouřadů, poněvadž tak zřízení zemské až dosaváde stanovilo.

Hlava druhá.

Spor stavů s císařem o lonský zápis.

Čím více blížil se den položený ke sněmu, tím více plnila se Praha v hlučném počtu sjíždějícími se stavy. Mělot býti na tom sněmě jednáno o záležitostech nejdůležitějších, jenž hýbaly myslemi všeho národa, dotýkajíce se hluboce citu a interessů každého jednotlivce. Heslem podobojích byla svoboda svědomí, a však skrýval se pod ním ještě interes jiný, od obou stran sice poznávaný ale zřejmě nevyřknutý: hájení politické svobody proti nezákonním outokům trůnu, kterýžto čím více v běhu jednání vystupoval, tím příkřeji obě strany proti sobě stavěl. I bylot zajisté nemálo chybeno od strany dvorské jakožto strany slabší, že při samém započetí sněmu dala příčinu k rozepři politické, ve které že propadne měla předzvídati, i věděti, že první porážka nevyhnutelně za sebou potáhne celý řetěz jiných, jakož pak v skutku se stalo.

Minulého roku, když nekatolíci na sněmě věci své při císaři vyhledávali, bylo se zapsalo přes 400 osob všech tří stavů, mezi nimiž vyslancové všech měst kromě Budějovic, Plzně a Kadaně, že přistupují k žádosti na císaře strany náboženství vznešené, a tento zápis jmen doručen jest panu Václavovi Budovci ke schování. Když nyní dne 28. Ledna sněm zasedl, a to v počtu za paměti lidské nevídaném, prvé než jaké proposice učinil císař, povolal k sobě nejvyšší ouředníky, soudce zemské a rady soudu dvorského a komorního, a skrze nejvyššího kancléře dal jim přečísti nařízení, aby zápis ten zrušen byl; dříve že nepustí se v žádné jednání o artikul strany víry. Další, neobalená výhrůžka zněla doslovně, kdyby stavové nekatoličtí zápis ten zrušiti nechtěli, že „již by JMC. příčina dána byla, že by na ty cesty pomysliti ráčil, kudy a kterak by *vrchnost a mocnost JMC. královská* a království tohoto dobré a užitečné zachována býti mohla.“ Ti z přítomných, jenž byli pod obojí, zakazovali se svou poslušností i ohražovali se, že tím zápisem nemínili ničeho proti císaři učiniti, než toliko že chtěli napsána míti všecka jmena, aby věděli, kdo s nimi drží. Podobně ohražovala se strana podobojí i v plném sněmě, když toto nařízení královské čteno bylo, jmenovitě vyjádřil se pan Budovec: že to žádné zápisy ani závazky nejsou, ale prosté poznamenání jmen těch

osob z vyšších stavův i z měst, které jsou ve vší poníženosti a poddanosti na minulém sněmě obecných dobrých věcí vyhledávaly. O zápisech proti císaři že ničeho nevědí, ano kdyby kdo co takového učinil, k tomu že by všickni tři stavové jako k ouhlavnímu nepříteli se zachovali. Ty podpisy, kteréž on při sobě má, že jest hotov vydati, ale že nemyslí, by jejich zrušení mělo překážkou býti jejich žádosti strany náboženství.

Nicméně druhého dne oznámili ve sněmě královští komissaři, jenž byli nejvyšší kancléř Zděnek Popel z Lobkovic a nejvyšší písař Jan z Klenového, kterak JMC. poroučeti ráčí, aby Budovec zápis nejvyššímu purkrabímu vydal, který měl z něho všecky podpisy strhati a v nic obrátiti; zítra že císař učiní proposicí sněmovní a že počne jednání o artikul strany náboženství. Proti tomu protestovali stavové evangeličtí skrze pana Štefana Jiřího ze Šternberka v témž smyslu, jak to byli již včera učinili; že pak se toho dne ještě mnohem větší počet stavů sešel nežli včera, čteno jest císařské nařízení ještě jednou, načež všickni nekatolíci jednomyslně zůstávali při včerejší odpovědi. Když pak přes to všecko nejvyšší purkrabí pan Adam z Šternberka na vykonání královského nařízení nastupoval, odpověděl Budovec: že on slíbil podpisy vydati jen pokud stavové k tomu svolí, aby ale ti podpisové ke strhání přišli, to aby císař povážil, jak by to vyloženo býti mohlo. Když lonského roku císař v ouzkosti byl, tu že se stavům svou královskou milostí zakazoval, začež stavové od sebe slíbili ve své věrnosti pevně a stále vytrvati. Tu že stavové pod obojí se zapsavše suplikací učinili, v níž císaři za jeho milostivé ohlášení děkovali, sami pak statky i hrdly svými až do největšího přemožení svého a vylíti poslední krůpěje krve pevně státi slibovali, spolu pak za vyplnění své žádosti strany náboženství prosili, načež příznivou resolucí od císaře obdrželi. Kdyby tedy měli ti podpisové strháni býti, že by se 1) i to ohlášení věrnosti stavů pod obojí strhalo; 2) že by se i politická od císaře všem stavům bez rozdílu udělená obdarování rušila, a 3) že by také slib císařův strany náboženství učiněný ničím byl. Při tom ukazoval na velikou potupu národu českého, kdyby takové strhání podpisů v plném sněmě díti se mělo, kdežto národ český věrnost svou vždy tak skvěle osvědčoval, jakož toho jmenovitě nejnovější svědkové jsou bojiště uherská. Raději aby se ti podpisové s přivolením stavů do rukou císařských vložili, než aby strháni býti měli, na to aby nastupováno nebylo. — Proti tomu namítal nejvyšší purkrabí, že on Budovec včera nic

nezmiňoval se o svolení stavů, nýbrž že sám od sebe slíbil ty podpisy na žádost císaře jemu vydati. Tož i hned pan Štefan Jiří ze Šternberka, kompaktátista, ohlásil se, že nebyl včera přítomen, ale jestli něco bylo slíbeno, to aby se vykonalo. Ale Budovec hlasitě zeptal se stavů, zdali včera sobě vyhražoval jejich povolení, a všickni hlasitě přisvědčili že tak jest. I navrhoval nejvyšší purkrabí ještě jinou prostřední cestu, kterak by vůli císařské dosti učiněno býti mohlo bez urážky stavů pod obojí, totiž aby ti, kteří zmíněný zápis podepsali, sami jej mezi sebou zrušili. Ale stavové zavrhše návod takový ozuámili, že chtí vyslati z prostředku svého 12 osob, které by ve zvláštní audiencí ten zápis císaři podaly, čímž se jednání toho dne skončilo.

Císař Rudolf viděl se v patrné kličce, když zápis, který on jakožto buřický a proti osobě jeho královské svědčící zrušený míti chtěl, vykládán jest od stavů ve smysl takový, jakoby právě byl závazek věrnosti jemu od stavů nekatolických slibované; rovněž musel cítiti tajnou výhrůžku zpoury v tom výkladu obsaženou, trefnou to odpověd na předešlou výhrůžku jeho. I nebylo tu jiného vyváznutí z nesnáze, do které se byl dvůr nešikovným svým krokem zapletl, nežli přijmouti nabídnutí stavů, na zrušení pak podpisů více nalehati. Pročež povolil jim císař dne 30. ledna žádanou audiencí u přítomnosti čtyr nejvyšších ouředníků pod jednou: nejvyššího purkrabí pana Adama ze Šternberka, nejvyššího sudí zemského pana Adama z Valdštejna, nejvyššího kancléře pana Zdeňka z Lobkovic a nejvyššího písaře pana Jana z Klenového. Tu předstoupilo před něj 12 vyslanců stavovských, mezi nimiž byl hrabě Hendrich Mates Thurn, a zápis císaři odevzdali s tím výslovným doložením, „aby vida, jak veliký počet věrných poddaných svých v roztržitosti při trůnu a stolici své míti ráčil, ten zápis co obzvláštní důvod upřímného a věrného stavův pod obojí s JMC. mínění sobě za nejdražší poklad chovati, a ty osoby, které se na takový z poddanosti a věrnosti JMC. podepsali, znáti ráčil.“ Načež znova osvědčovali mu svou oddanost, že při něm se statky a hrdly svými státi chtějí, a opakovali svou žádost o propuštění sobě svobody v náboženství. Císař dal jim milostivou odpověď skrze kancléře, čímž je od sebe propustil. (Slav.)

Tato první porážka dvoru velice mu uškodila v mravním ohledu, jakož vždycky tak se děje, že strana, která se opovážila hroziti, ale nemá síly k uskutečnění té hrozby, klesá ve vážnosti u

svých protivníků, jejichžto odvaha v stejné míře roste s její prozrazenou slabostí.

Hlava třetí.

Pokus o města.

Když byla rozepře o zápis takto k narovnání přišla, sešli jsou se stavové dne 31. ledna, aby přijmuli proposicí královskou, pro kterouž poslána jest k císaři deputace ze všech tří stavů. Po přečtení jí odložen jest sněm pro příští neděli a pondělní svátek hromnic na outerek, a strana pod obojí oznámila skrze pana Štefana Jiřího ze Šternberka, poněvadž mají slib císařský, že nepotřebují o žádných jiných artikulích jednati, pokud artikul o náboženství na místě postaven nebude, tedy že v outerý chtějí se v zelené světnici sejíti a ten artikul o náboženství z proposice sněmovní uvažovati, což nejvyšší purkrabí k vědomosti své vzal. Artikul pak tento zněl: „Jakož o sněmě obecném, který léta pominulého 1608 v pondělí po neděli Exaudi na hradě Pražském držán byl, předně ten artikul o náboženství a některé jiné obecní artikule za slušnými, stavům již vědomými příčinami až do tohoto nynějšího sněmu jednání a namluvení odloženy jsou: protož JMC. ráčí všem třem stavům, budou-li co při tomto sněmu k tomu artikuli promlouvati, na vůli dávati, a k tomu, aby týž artikul přede všemi jinými v uvážení své vzali, milostivě dovolovati, a na čemž se tak všickni tři stavové jednomyslně snesou a namluví, když to JMC. od nich přednešeno bude, *neráčí JMC. pominouti, to vše v své uvážení vzíti a jim na to odpověď svou dáti.*“

Z toho jest patrno, že císař minulého roku stavům pod obojí žádný určitý slib nebyl učinil, že jim něco povolí z toho, co na něm budou žádati, než toliko k tomu se zavázal, že jejich žádost při sobě uváží a na ni odpoví. Důležité ale bylo svolení císařovo, že o článek náboženství přede všemi jinými má býti jednáno, a pokud by on *na místě postaven* nebyl, že stavové nepotřebují přikročiti k dalším artikulům proposice královské. Císař, jak se později ukáže, myslil ovšem, když toliko odpoví stavům pod obojí na jich žádost strany náboženství, že již slibu svému dosti učiní a že bude moci na tom státi, aby sněm před se šel a k uvažování další proposice královské přikročil; ale dokud stavové pod obojí s

rozhodnutím jeho spokojeni nebyli, nemohlo se říci, že ten artikul jest *na místě postaven*, což mohlo jen tenkráte býti, kdyby obě strany tak o věc se shodly, žeby všecken spor a všecka rozepře konec vzala. Mělyť tedy dle znění lonského narovnání obě strany stejné právo k neustupnosti, a věc stála tak, že naprosto nemohla žádným právnickým výkladem rozhodnuta býti, kdyby se i hned strany takovému výroku byly podrobily, čímž tyto zjevně odkázány jsou na zápas hmotní.

Jak již svrchu praveno, byly síly stran nerovné a dvůr naproti sněmu, v němž jen několik málo osob katolických se nacházelo, patrně slabý. Co tedy zjevná moc nemohla dovésti, měly dokázati pletichy, i pomýšleli na to Jesuité, kterak by nejlépe stavy mezi sebou rozdvojili a tak zlomili jejich moc, jenž hlavně vyplývala z jejich sjednocenosti. K tomu zdál se jim býti nejvhodnějším nástrojem stav městský, žárlivý odjakživa na přednost stavů vyšších, i hleděli tedy dostati města na stranu královskou buď po dobrém nebo po zlém. Kdyby toho času města byla měla ještě tu váhu a moc v zemi, jako před krvavým sněmem r. 1547, kdežto je Ferdinand I. největší části jmění i práv zbavil, možná že by se dvoru při nějakých koncessích tato praktika s nimi lépe byla dařila; tak ale, jak nyní města stála, jsouce schudlá a kleslá, nemohla jim na mysl přijíti žádná opposicí proti bohatým a mocným vyšším stavům, jimž ona spíše při každé příležitosti do ochrany se podávala. Stav městský povýšen jest k moci od králů co podpora trůnu a závaží proti zpupné šlechtě; jak mile trůn zbavil jej zase té moci nemohl se více o něj opírati, ano města k uhájení posledního zbytku svých práv bezděky vehnána jsou šlechtě v náruč, čímž všickni tři stavové jako v jedno tělo sliti jsou k společnému odporu proti dvoru. Tato jest hlavní příčina, proč marné byly všecky pokusy tohoto o získání měst na svou stranu, i kdyby jim byl sebe větší sliby a koncesse činil.

Dříve nežli započalo jednání stavů, zavoláni jsou poslové z měst do domu nejvyššího purkrabího před katolické nejvyšší ouředníky zemské, a tu je nejvyšší purkrabí ve jménu císaře napomínal, aby při jednání sněmovním o artikuli náboženství se týkajícím oni města jakožto komora královská v ničem se neoučastnili, co by k neušetření císaře příčinu dáti mohlo. Připomínána jim ochrana, z jaké se města pod Rudolfem těšila, a slibována i pro budoucnost milost královská. Na to vystoupil primas staroměstský Jiří Hejdelius, cizozemec a ochotný nástroj dvoru, a nezeptav se

ostatních o mínění jejich jako jmenem všech poděkoval za otcovskou péči císařskou, strany pak náboženství vyjevil jediné přání to, aby arcibiskup straně pod obojí kněze světil. Bývalať to stará stížnost kompaktátistů na nedostatek kněžstva, když jim katoličtí biskupové žáky jejich na kněžství posvěcovati se zdráhali; od té však doby, co německý protestantismus v Čechách se byl rozšířil a počet kompaktátistů denně se tenčil, ne,yl ten nedostatek více tak cítěn, neboť Luterani nebrali kněze od katolických biskupů svěcené, nýbrž své vlastní ustanovovali. Mělať tedy ta žádost Hejdeliusova dvojí oučel: získati dvoru kompaktátisty, když by pomoženo bylo takové stížnosti jejich — a v nesnáz uvésti Luterany, kteří se společně s nimi pod jmenem popobojích kryli, když by nuceni byli bráti kněze od arcibiskupa svěcené, k čemuž by tou cestou bylo došlo. Byloť to velmi chytře navlíknuto a vše napřed již s Hejdeliusem umluveno. Po něm ozval se primas novoměstský ve jmenu Novoměstských i ostatních měst a doložil, že tolikéž oni toho všelijak ušetřiti chtějí, aby při témž sněmovním jednání nic před sebe nebrali, co by k ourazu a neušetření JMC. býti mohlo. Po nich i vyslanec z Kutné Hory, ač proti vůli jiných poslů, kteří jej zdržovali, přistoupil k takovému osvědčení, načež jsou zástupcové třetího stavu od nejvyššího purkrabího propuštěni.

Ta věc jak mile po Praze se rozhlásila, tož i hned na Starém městě sešli se starší obecní, aby protestovali proti takovému vyjádření svého zástupce. Velmi na to horleno, že městský ouřad do sněmu vysílá bez vědomí obce koho chce a tam se přimlouvá o své ujmě, (Akta) i vypraven bev meškaní do sněmu, dne 3. února právě zasedlého, Adam Linhart z Neuenpurku, proknrator, který vejda do sněmovny, aby lépe slyšán býti mohl, vystoupil na zábradlí dřevěné a jmenem obce staroměstské oznámil protest proti tomu, co bylo od měst mluveno u nejvyššího purkrabího, dolože, jestli ouřad sám o své ujmě něco takového činí, že obec jim toho neschvaluje, nýbrž že ona nemíní odtrhnouti se v té věci od jiných stavův, ale setrvati s nimi. V podobný smysl ohlásili se také poslové z měst, kteří byli u nejvyššího purkrabího, ale ke slovu nepřišli, skrze jednoho ze svého prostředku, co tam Hejdelius i jiní mluvili, k tomu že žádného zplnomocnění od nich neměli, že oni věrně míní státi s pány stavy i žádají aby JJM. nad nimi nade všemi, kteří pod obojí jsou, ruku drželi.

Jednáno nebylo téhož dne ničehož na sněmě, kromě že zvolena jest deputace 24 osob, která příštího dne měla přednésti cí-

saři žádost stavů v ohledu náboženství. V audiencí, kterou měli dne 4. února u Rudolfa, odvolávali se vyslanci stavovští na písemní žádost, kterou byli roku minulého císaři podali, i připomínali mu sliby strany té věci stavům od něho určiněné. Císař slíbil tu věc v uvážení své vzíti, ale za nějakou chvíli poslal do sněmu nejvyššího purkrabího se vzkázáním, že prý tu lonskou žádost někam založil, pročež aby ji znovu sepsali a též všecko v ten spis uvedli, co při audiencí mluvili, že císař chce, aby se ta věc všecka písemně vyjednávala. Stavové ještě téhož dne žádaný spis císaři podali, a však druhého dne opět přišel nejvyšší purkrabí od císaře a oznámil, poněvadž pod obojí žádají povolení české konfessí, tedy že císař žádá, aby jemu tu konfessí, která r. 1575 sepsána byla, odeslali. I stalo se tak a 6. února odevzdal pan Štefan Jiří ze Šternberka císaři zmíněnou konfessí v českém i německém textu.

Téhož dne oznámeno stavům od měst skrze Krištofa Kobra, měšťana malostranského, kterak poslové z měst vyzváni jsou krom obyčej od císaře ke schůzce na staroměstskou radnici, i žádáno v té věci o radu, s doložením, že města zajedno zůstávají s vyššími stavy při otázce o náboženství. Odpovědíno skrze pana Štefana Jiřího ze Šternberka, aby uposlechli rozkazu JCM. a na staroměstskou radnici se dostavili, oni vyšší stavové že z jejich stejného smýšlení se radují a bez měst ničeho že jednati nechtí.

Tato schůzka poslanců z měst dála se příštího dne, a tu velice jim domlouval Hejdelius, aby dávali světit kněze své od arcibiskupa a raději kompaktáty se řídili, nežli jakousi tou konfessí, ale odpověděl Kober ve jmenu ostatních, že větší část obce všech Pražských měst, jakož i vyslanci ze všech ostatních měst královských k té konfessí české se hlásí a při ní zachováni býti chtějí, bez ostatních pak stavů oni jakožto nejposlednější že ničeho nemohou uzavírati. Hejdelius, nemoha s nimi ničeho pořídíti, žádál, aby se na takovou svou odpověď podepsali, což oni všickni učinili. Tu nemohl se Hejdelius zdržeti, aby vztek svůj na jevo nedal, zvolaje: „Co vám budoucně tato spoura a neustupnost vaše přinese, to čas ukáže.“ (Slav.)

Zatím stavové pod obojí netrpělivě čekali na odpověď císařovu, až pak jim 9. února oznámil nejvyšší purkrabí, že ta věc jest příliš důležitá, že to císař v obzvláštní uvážení vzíti musí, ale že snad dá-li Pánbůh zítra jim svou odpověď dá. Štefan Jiří ze Šternberka ve jmenu stavů podobojích zřejmě vyjevil nelibost nad tím

protahováním, pravě, že to již dvě neděle trvá a ještě k ničemu nepřišlo, že stavové zbytečné výlohy mají a peníze v Praze daremně utrácejí; mělo-li by to déle trvati, že odejdou od sněmu, a kdo potom bude sněmovat, ten ať také platí co povolí. Zároveň pak stěžovali sobě stavové katolickým nejvyšším ouředníkům zemským na překážky, jaké se třetímu stavu při sněmování dějí, že jej obesílají ke zvláštním schůzkám, a co všecko tropí Hejdelius. Na to odpověděli páni katoličtí, že s jejich vůlí nic takového se nedálo, to obeslání že se stalo na rozkaz císařův, aby města tu věc bedlivě uvážili; podpisování že se stalo jenom proto, aby se zvěděla jmena poslanců; co jiného Hejdelius činil, že sobě poručeno neměl. (Akta.)

Tak bez prospěchu minul obojí pokus o odtržení měst od vyšších stavů, ano svazek jejich s těmito ještě pevněji jest utužen.

Hlava čtvrtá.

Porady v kabinetu. Doručení stavům císařské odpovědi.

V radě královské ku kteréž sami katolíci povolány byli, panovalo strany žádosti stavů podobojí mínění dvojí. Strana mírnější, nedávající se vésti slepou vášní a vedle náboženského přesvědčení také k obecnému blahu pohlížející, po zralém uvážení okolností měla za to, žeby se vždy některé věci měly nekatolíkům povoliti, za hlavní důvod uvádějíc, že jest se obávati, aby strana pod obojí, kdyby zhola odbyta byla, nepokazila celý sněm, nechtíc přistoupiti k uvažování proposicí královských, jakož tak právo měla učiniti v té případnosti. Ty věci pak, které tato strana chtěla povoliti podobojím, byly: svěcení jejich kněží od arcibiskupa, zvonění a těl pochovávání v kostelích katolických a svoboda v náboženství lidí poddaných. Naproti tomu Zdeněk z Lobkovic, Vilém Slavata z Martinic neustupně drželi se jesuitské zásady, že nenáleží osobám světským o věcech duchovních rozhodovati; že ani není rádno, dost málo něco nekatolíkům povoliti, poněvadž by v krátce více žádali; co se týče svěcení kněží od arcibiskupa, že bez toho jedna strana mezi nimi kněží od biskupů katolických svěcených neužívá; pročež že za to mají, aby hned z počátku takovému neslušnému požadování v cestu vkročeno bylo; zdálo-li by pak se přes to všecko, že by se cosi bez ujmy náboženství katolického povoliti mohlo, to aby od císaře dříve papeži oznámeno a jeho povolení žádáno bylo. Na-

mítalat naproti tomu mírná strana, kterak nemálo příkladův jest, že mnohá jednání o náboženství na sněmích se držela a mnohé artikule bez dotazování se teprva na to ven z království zavírány bývaly; že předešlí arcibiskupové skutečně světili kněze, jichž strana pod obojí užívala; též mrtvá těla osob pod obojí že v kostelích katolických bez rozmýšlení pochována bývala, konečně že samo zemské zřízení zapovídá, aby jedna strana druhou neutiskovala ani k náboženství svému nenutila: ale to všemi oněmi zatvrzelci nepohnulo, kteří zůstávali při tom, že nenáleží osobám světským rozhodovati ve věcech duchovních, dále dokládajíce, že co bývalo jindy, to nyní jinak se nachází, a že by to proti jejich svědomí bylo raditi ku povolení žádostí lidskému spasení tak škodlivých. K nemalé podpoře přispěl jesuitské straně memorial, podaný nejvyšším oufedníkům zemským od arcibiskupa Pražského Karla z Lamberka, v němž dokazoval, že ty artikule, o které spor jest, jsou proti víře katolické a písmem svatým i duchovním právem zapovězeny, „pročež že k nim bez dovolení Jeho Svatosti papežské nijak od JMC. povoleno, ani od pánův radd JMC. razeno k nim býti nemůže.“ Kdyby pak se přece jinak stalo, proti tomu hned napřed slavně protestoval, ano církevní kletbou hrozil. (Slav.)

Tento memorial učinil veliký dojem na císaře, který následkem toho nařídil nejvyšším ouředníkům a raddám svým, aby o tu věc vešli v poradu s arcibiskupem. Ta porada držána jest v paláci arcibiskupově, kterýžto povolal k ní též některé preláty a kanovníky hlavního kostela hradu Pražského, jakož i několik premonstráků ze Strahova. Tu jest mírná strana ohlučená od jesuitské a sepsána odpověd na žádost podobojích, ve které vše zůstavovalo se na kompaktatech a nekatolíkům ani dost málo se nepovolovalo. Ta odpověd předložena jest císaři ku potvrzení, a od něho proti všemu domlouvání mírné katolické strany oblíbena. (Slav.) Jest vzkázáno stavům pod obojí, aby se na den 11. února v jistém počtu vynajíti dali k audiencí u císaře, který jim resolucí svou oznámí a odpověd na jejich žádost udělí.

V určitý den dostavila se stavovská deputace třiceti osob k audiencí. Při císaři byl jediný nejvyšší kanclíř Zdeněk Popel z Lobkovic, kterýžto zastával ouřad tlumočníka. Císař doručil deputací psanou odpověd, kterou přijal pan Štefan Jiří ze Šternberka, a pak dotazoval se, zdali mezi těmi vyslanými který z jednoty pikhartské přítomný se nachází, neboť prý se nedomýšlí, že by strana pod obojí toho při něm vyhledávala, aby i těm domnělé jejich ná-

boženství dovoleno býti mělo. Tuto v němčině pronešenou otázku když nejvyšší kanclíř vyslancům na česko tlumačil, přidal ke slovů: *jednota pikhartská* ještě slovo: *čili Boleslavská,* čímž jmeno Pikhart vztahoval zjevně na Bratry české. Na to odpověděl pan Štefan ze Šternberka, on pro svou osobu že vždycky byl i zůstává náboženství křesťanského pod obojí, bratřími Boleslavskými že nikdá se nespravoval. O jiných tu přítomných že též podobně tak smýšlí. Z ostatních vyslanců nikdo se dále neozval, ačkoliv bylo mezi nimi skutečně několik osob k jednotě bratrské se přiznávajících; ale ty zúmyslně mlčeli, nevztahujíce jmeno Pikhartů na sebe, před kteroužto sektou vždy ošklivost jevili, dokladu pak nejvyššího kanclíře, že tím jest míněná jednota Boleslavská, sobě nevšímajíce, poněvadž to nevyřknul císař, než onen jen sám od sebe přidal. Tak aspoň vymlouvali později před stavy mlčení své, jehož pravá příčina zdá se že byla ostýchavost, opříti se tak příkře vyslovenému smýšlení císařovu. Bylot by přiměřeněji bývalo, na místě kárati nepříslušné kanclířovo míchání Pikhartů s Bratry, nežli si jeho nevšimnouti a tím příčinu zavdati k nepříznivému výkladu takového mlčení. Tím skončila se audience, a deputace vyšedši od císaře obdrženou odpověd nepřečtenou společně zpečetila a panu Štefanovi ze Šternberka odevzdala, aby ji dne zítřejšího stavům na sněmě předložil.

Hlava pátá.

Rozdvojení mezi nekatolíky. Replika na císařskou odpověd.

Dne 12. února shromáždili se stavové pod obojí v silném počtu k vyslyšení odpovědi císařské. I čtena jest tato s katedry od deklamatora českého, a po přečtení jejím nastalo veliké pohnutí mezi nekatolíky. Všeobecná byla jejich nevole nad tak neupřímným s nimi nakládáním, když po všech slibech, jaké jim byl císař minulého roku učinil, nyní ani nejmenšího jim nepovoluje. Dalecí však byli toho, aby se tím v počínání svém byli dali zastrašiti, ano naopak tento odpor, jaký nacházeli, větší část jejich jenom v setrvalosti utvrzoval. Bylit právě také přijeli poslancové kraje Loketského všech tří stavů, též vyslanci z hrabství Kladského, a ty nyní před shromážděné nekatolické stavy předstoupivše žádali připuštěni býti k jejich spolku, aby se též oučastnili v tom důležitém jednání strany náboženství. Vyslanci Kladští při tom jmenovitě na Jesuity veliké stížnosti vedli. Na to deputování stavovští, kteří byli

u audience pro císařskou odpověď, obšírně vypravovali, co a jak s obou stran bylo promlouváno a jak se císař vyjádřil o Pikhartech, jež nejvyšší kanclíř za jedno s Bratry českými pokládal. Deputovaní, kteří byli z jednoty bratrské, omlouvali tu své mlčení z příčiny svrchu uvedené, nicméně to zjevné císařovo zavrhování Bratří bylo semenem rozdvojení nekatolíků. Potom ta odpověď císařská diktována jest veřejně skrze šest osob k tomu nařízených, tak aby ji každý, kdoby chtěl, sobě přepsati mohl. K sepsání pak důkladné repliky na ni volena jest komisse ze všech tří stavů, a oudové její zavázáni jsou k mlčenlivosti, aby ničeho z porad svých nevynášeli, pokud replika vypracována nebude.

Zatím však kompaktátisté, kteří by se pro sebe byli spokojili tím, co mírná strana katolická podobojím povoliti chtěla, vidouce v bratřích od císaře přímo a zhola zavrhovaných toliko překážku dosažení svých vlastních žádostí, rádi by se byli všeho spolku s nimi sprostili, tak aby sami o sobě mohli vyjednávati s císařem, kdežto pak snadněji doufali dojíti svého cíle. I stalo se tedy, když komisse k vypracování repliky zřízená se sešla a přišla řeč na záležitost českých bratří, že pan Štefan Jiří ze Šternberka, nejpřednější z kompaktátistů, žádal, aby vystoupili všickni, kteří jsou z jednoty bratrské, anebo aby se zavázali, k řádům jich církevním a konsistoři přistoupiti, aby oni (kompaktátisté) věděli, jak je podle sebe zastávati. Proti tomu povstal pan Budovec dokládaje, že oni bratří se stranou podobojí v české konfessí se srovnávají, a jak mile kněžstvo podle té konfessí řízeno bude společnou konsistoří, tedy že i oni chtějí pod správu té konsistoře přistoupiti. Ale pan Šternberk velice se durdil pravě, že oni se k té konfessí již r. 1575 přiznali, od těch dob že se lidé změnili a že na to nemůže býti spoléháno. I rozhorlil se konečně tak, že se zapomněl a hrozil, nechtějí-li oni vystoupiti, že půjde on sám. Tu měli ostatní co činiti, aby ho ukrotili, Lutheráni pak, pravého jsouce domnění, že ani jim císař svobody u víře přáti nechce, než toliko těm podobojím, které se kompaktáty řídí, přistoupili ke straně Bratří a hleděli všemožně zameziti takové rotržení mezi sebou, když právě nejvíce bylo potřebí sjednocenosti. Bratří rozcházeli se od ostatních hlavně v tom, co se řádu kněžského týká, a po dlouhém rokování zůstáno konečně na tom, když sjednoceni jsou u víře jakožto podstatě, aby ostatní poodloženo bylo na čas přihodnější, i aby obě strany společně o společnou záležitost se zasazovaly. (Slav.) Po ta-

kovém šťastném narovnání přistoupili k vypracování repliky, kterou v několika dnech zhotovili.

Tato replika uváděla proti odpovědi císařské, že kompaktáta r. 1567 sněmem zrušena jsou, i žádalo se v ní jmenovitě, aby těm, kteří se k české konfessí přiznávají, veliká svoboda v jejich náboženství byla puštěna, i aby jim v moc dána byla konsistoř s administratorem i akademie Pražská. Spolu uváděny jsou mnohé stížnosti na útisky, straně pod obojí činěné. K replice přiložen jest co allegat výpis z desk onoho článku, který jednal o vypuštění kompaktát z privilegií zemských. Tuto repliku podali stavové nekatoličtí dne 18. února císaři skrze deputací deseti osob, a sice v textu českém i spolu německém, výslovně žádajíce, aby si císař ten německý exemplář sám přečetl.

Císař odevzdal repliku nejvyššímu purkrabímu, aby ji spolu s jinými katolickými pány uvážil. Zatím poslána jest administratorovi dolejší konsistoře podaná císaři od stavů nekatolických konfessí česká, aby vyhledal, „co jest leta 1575 v té věci v příčině konfessí české, tehdáž JMC. Maximilianovi II. jmenem stavův pod obojí podané, v též konsistoři zašlo,“ pak aby sám také své zdání o té věci projevil. Administrator poslal císaři dva memoriály, od dolejší konsistoře r. 1575 císaři Maximilianovi podané, z nichž v jednom se ona vyslovuje proti zmíněné české konfessí, poněvadž prý se vztahuje na vyznání augsburské a též jednotu bratrskou zahrnuje, i také svěcení kněží od biskupů prý za zbytečné pokládá. V druhém obsaženy jsou některé podrobné stížnosti strany utrakvistické, při čemž jmenovitě proti jednotě bratrské se horlí. Vlastního zdání administrator chytře žádného nepodal, toliko vůbec snášel se se smýšlením konsistoře za času Maximiliana. Na to jest zase držena porada u arcibiskupa, a tu zůstáno na tom, aby císař dal stavům nekatolickým tu samu odpověd jako ponejprv. (Slav.) Tak se i stalo, toliko že druhá tato odpověd mnohem obšírněji jest sepsána, s odvoláváním se na staré listiny a snešení sněmovní. Dne 21. února doručil císař tuto odpověd šesti osobám, od stavů nekatolických ku přijetí jí k němu vyslaným.

Hlava šestá.

Druhá replika stavů pod obojích a císařova odpověď na ni.

Aniž pak tato druhá odpověď císařova konec učinila agitací nekatolíků. Co se stalo po obdržení první odpovědi, to i nyní se opakovalo, a bez odkladu jmenována jest kommisse k vypracování nové repliky, která v té práci skoro celý týden strávila. Poněvadž pak odpověď císařova byla obšírná a na mnohé staré listiny i sněmovní snešení se odvolávala, bylo potřebí, aby nekatolíci naproti těm jiné listiny a sněmy k dokázání svého práva uvedli. I potřebovala kommissí k sepsání té nové repliky též některé písemností, které chovány byly na staroměstské radnici, a však když je tam odtud žádala, odepřel tomu primas Hejdelius, ba ani k tomu povolení své dáti nechtěl, aby jenom v samém archivu do nich nahlédnuto býti smělo. Na takové jeho jednání když sobě stavové pod obojí u nejvyšších ouředníků zemských stěžovali, dáno jim za odpověď, že oni jemu to neporučili, s čímž se spokojiti museli. (Akta.)

Kdežto pak již dříve stavové pod jednou přátelsky byli žádáni od stavů pod obojí, aby se za ně u císaře strany jejich jednání o svobodě náboženství přimluvili, ale žádný oučinek takové jich přímluvy posud se nepoznával: i tázal se pan Štefan ze Šternberka týchž stavů pod jednou, zdali taková přímluva od nich se již byla stala. Na to když nejvyšší purkrabí vyznati musel, že se posud nestala, vznikla nemalá bouře mezi stavy pod obojí pro takovou nelaskavost druhé strany, i voláno od mnohých hlasitě, aby se nechalo orodování k svatým a toliko k samému králi aby se zření mělo. (Akta.)

Toho času přijeli do Prahy vyslancové uherští, od krále Matyáše schvalně ke sněmu tomu vypravení, majíce jednati o zaplacení českému vojsku, které Uhrům pomoc proti Turkům činilo. Ti chtějíce sobě zjednati přístup do sněmu obrátili se v té věci k nejvyššímu purkrabímu, který jejich žádost shromážděným stavům přednesl. Ale stavové pod obojí, stojíce na svém právu, že nejsou povinni, dříve nežli artikul o náboženství na místě postaven bude, o ničem jiném jednati, poslům uherským žádného slyšení dáti nechtěli, ale vypravili k nim osoby ze sněmu s omluvou a s prosbou, aby se za ně u JMC. přimluvili, by jim žádost jejich povolena byla

a tak k jinému jednání přistoupeno býti mohlo. Uhři vzkázali stavům, že až posud žádné audiencí při císaři neměli, jak mile však budou před něj připuštěni, že neopominou tu žádanou přímluvu učiniti. (Akta.)

Dne 27. února podali stavové pod obojí druhou repliku svou císaři skrze deputaci 10 osob, a sice v textu českém i německém, spolu pak také krátký výtah z ní pouze německý, prosíce při audiencí pro Boha, aby císař ne-li celý spis aspoň ten výtah sobě přečetl, neboť prý zvěděli, že po obékrát císař žádost jejich někomu k učinění z ní krátkého výtahu dal, který potom jináče zněl, než jejich žádost. Bylať tato jejich druhá replika velmi důkladná i vyvracovala článek za článkem poslední odpovědi císařovu. Jmenovitě co se týká stížnosti na útisky nekatolíkům činěné, kdežto císař namítal, proč osoby, jimž bylo ukřivděno, práva svého nepohledávaly, na to odpovídali, že se takoví lidé nikde nemohli spravedlnosti dovolati, že byli odbýváni hrubými domluvami a předstíráni jim rozkazové císařští, čehož důkazové před rukama jsou. Pak odmítali výčitku bludarství jednotě bratrské činěnou, kdežto se ona přece srovnává s konfessí českou r. 1575 potvrzenou. Žádali stejná práva jako pod jednou, pak konsistoř i akademii ve své opatrování. Co allegaty přiloženy jsou potvrzení české konfessí od císaře Maximiliana, pak rozličné listiny a výpisy na důkaz práva stavů ku konsistoři i akademii, konečně vyčtení osm a třiceti ztvrzených případů, kde osobám pod obojí patrné křivdy a bezpráví od katolíků se byly dály. (Slav.)

Tu sešli se na rozkaz císařův světští i duchovní páni katoličtí k nové poradě u arcibiskupa. Že ale bylo před masopustní nedělí, učinil nejvyšší purkrabí návrh, poněvadž tyto poslední dni masopustní k uvažování tak hlubokých věcí způsobny nejsou, že se jemu vidí, aby takové uvažování až do příští postní středy odloženo bylo, kterýžto návrh také přijat jest. Dále navrhl nejvyšší purkrabí tři punkty, o kterých by zatím každý měl doma přemýšleti, a sice: 1) má-li býti císaři razeno, aby při své první resolucí zůstal a se vymluvil, že více povoliti nemůže, anebo 2) máli se stavům všecko povoliti; 3) kdyby mělo zůstati při první resolucí, jaká má býti dána odpověď, aby to bylo bez ujmy náboženství pod jednou i starobylého pod obojí. Jakkoli však porada odložena byla až na popeleční středu, sešli se nicméně v ty dni masopustní přece u arcibiskupa někteří urputnější katolíci a na tom se usnesli, aby císaři razeno bylo, by při své resolucí zůstal. Jevilit tu promrzelost

svou nad tak rozvláčným písemním jednáním, i činili, jakoby ani pochopiti nemohli, jakým právem se stavové pod obojí tak o svou věc ujímají, jmenovitě co se stížností jejich na katolíky týká, že prý by s podobnými i strana pod jednou mohla vystupovati, když prý katoličtí kněží na veřejných silnicích často až do smrti bývají ubíjeni. (Slav.) Slušíť pak zde poznamenati, že stížnosti, které byly v druhé replice stavů uvedeny, týkaly se naskrze případů takových, kde se nekatolíkům příkoří činilo od světské anebo duchovní vrchnosti, tedy pod záštitou politické moci, kdežto případy od jesuitské strany uváděné byly výstupky luzy a provinění jednotlivých soukromých osob, které podlehaly trestnímu soudu.

V kabinetu samém panovalo jako dříve mínění dvojí. Jedni radili, aby se vždy něco povolilo, a k tomu konci aby se stalo nějaké usrozumění s kompaktátisty; jiní naprosto ničehož povoliti nechtěli a toto zdání své ve spis uvedli, jejž doručili císaři skrze nejvyššího kancléře. (Slav.)

Zatím stavové pod obojí netrpělivě čekali na odpověd císařovu, i upomínali o ní neustále nejvyšší ouředníky v kancelláři české; když však samými odklady jsou odbýváni, tu jednoho dne v hlučném počtu v botách a ostruhách do sněmovny přišli, a jestli jim brzy nebude dána od císaře odpověd, rozejíti se hrozili. Toto jejich nešetření předepsané etikety učinilo veliké pohoršení u dvora, (Slav.) a konečně 9. března odevzdána jest stavům do rukou deputace od nich vyslané třetí resoluce císařská, znějící v ten smysl: že zřízení zemské a přísaha císařská vztahují se toliko na náboženství pod jednou a pod obojí; co se týče konsistoře, tu kdykoliv stavové obsazovali, že se to dálo s přivolením královským a tedy že ta věc i teď do vůle královské zůstává; strany akademie že stavové neukázali žádná obdarování, aby jim náležeti měla; co se týče svěcení kněžstva, to že císař co nejdříve bude hledět k místu a konci přivésti; strany stížnosti na útisky že neví co chtějí, neboť podobně prý i katolíci do nich sobě stěžují, a však že to budoucně chce opatřiti, aby jedné i druhé straně s takových stížnosti sjíti mohlo; co se pak týče celého toho jednání o artiknl náboženství se týkající, že podstata sněmu 1608 toliko na to se vztahuje, aby stavové o tom promlouvati mohli, a tak že císař ten artikul již na místě a konci postavovati a tím milostivě zavírati ráčí, jak jest od začátku kralování jeho až posavád bylo, tak toho podle přísahy a povinnosti své i jich stavův při korunování obapolně vykonané i podle zřízení zemského zůstavovati a nad stra-

nou obojí otcovskou a ochrannou ruku držeti chce, jsa k stavům té nepochybné naděje, že i oni již také na další jednání sněmovní zasednou.

Hlava sedmá.

Třetí replika stavů a odpověď na ni.

Z té odpovědi císařově mohli stavové dobře vyrozuměti, že marné jest všecko další písemní jednání o tu věc, „když byla jim dána tak povrchní a švábská resolucí na tolikerou poníženou a podstatnou žádost:“ (Skála.) a však poněvadž tato odpověď mnohé věci obsahovala, které nebylo rádno nechati bez vyvrácení, protož i hned přikročeno jest k vypracování opětné remonstrace, kteréžto dílo nové kommissí jest svěřeno. Zároveň jednáno o novou audiencí u císaře, která jim na 13. slíbena, však s tím doložením, aby toliko v malém počtu přišli.

Mezi tím dali stavové pod obojí poprositi katolické stavy a nejvyšší ouředníky zemské, aby mezi ně přišli. Tu pan Štefan Jiří ze Šternberka učinil na ně důtklivou dotázku: že je po třikráte o přímluvu u císaře žádali, učini-li to že nevědí, než o tom že jistou zprávu mají kterak někteří z nich je u císaře osočují a jim překážky činí; a poněvadž poslední odpovědí velice uraženi a dotknuti jsou, jakoby se na ně ani právo, ani zřízení zemské, ani přísaha JMC. nevztahovala, což nepřičítají císaři, ale těm co donášejí a při spisování odpovědí přítomni bývají: protož táží se jich otevřeně, co o nich smýšlejí, drží-li je za ty, kterým desky zemské svědčí a na které se práva i zřízení zemská a přísaha JMC. vztahují čili nic. Na to odpověděl nejvyšší purkrabí jmenem celé své strany, co se přímluvy jejich u císaře týče, ta že se ještě nestala; strany druhého pak že oni nechtí slova císařova vykládati, aby to sobě při samé JMC. vyhledávali. Pan Šternberk ale důrazně opakoval otázku svou, než katolíci při své odpovědi zůstali, prosíce, aby jich v těch místech s takovými otázkami ušetřili. S hořkostí zavřel tu pan Šternberk, že páni stavové pod obojí musejí to již Pánu Bohu poručiti, co dále z toho přijde, že se uhlídá; ostatně že budou časem vědět, jakou dotázku strany toho na JMC. učiniti. Na to nejvyšší purkrabí jako na smíření pravil: „Bůh dá lásku a svornost, dobré srozumění mezi stavy bude a zůstane.“ Ale mezi nekatolíky způsobil výjev ten veliké pobouření, i bylo hlasitě rep-

táno, jmenovitě hrabě Jáchim Šlik prudce vyrazil: „Pohanům, Turkům dala by se odpověd, co se o nich smýšlí, ale my toho od nich dostati nemůžeme.“ Když pak odcházeli pánové katoličtí, kdežto jindy při takové příležitosti obyčej býval, že je stavové pod obojí všickni pospolu až na chodbu vyprovázeli, tenkráte ale zvolal pan Šternberk hlasitě: „Neprovázejme jich!“ a jiní hned za ním doložili: „Šelma, kdo s nimi půjde!“ Ještě pak jiní posměšně po nich pokřikovali, nechajíce je bez průvodu odejíti. Mnohé pak hlasy nad to ozývaly se: „Nechceme je tolikéž za ty držeti, aby jim přísaha královská a zřízení zemské svědčiti mělo,“ a tak z toho ještě větší hořkost pošla mezi oběma stranama. (Slav.)

V pátek dne 13. března odebrala se deputace stavovská s novou replikou k císaři, ale nebylo tenkráte z audiencí nic. Nejvyšší komorník dvoru císařského Pruskovský oznamoval deputaci, že císař churav jest následkem probdělé noci, co když deputace jaksi nedůvěřlivě vyslechla, zaklínal se, není-li tomu tak, aby všickni čerti přišli a jeho s tělem i s duší vzali. Tak byla deputace na ten den odbyta. Ale byl prý někdo jiný nemocný, dokládá jeden z našich pramenů, jehož nemoc ještě téhož dne zlatým receptem k uzdravení přivedena byla, dávaje tím na srozuměnou, že Pruskovský jenom žádostiv byl ouplatku, který také obdržel, (Akta.) načež druhého dne deputace puštěna jest před císaře.

Při té audiencí podala deputace císaři spis, jehož hlavní obsah byl tento: Když stavové vyhledávají potvrzení konfessí své české a podle ní volného Pánu Bohu sloužení, že nečiní toho oumyslem tím, aby císaři jakou nejmenší protimyslnost učiniti, komu v jeho náboženství překážeti aneb novou víru sobě zaraziti měli, nežli toliko proto, aby těch velikých příkoří, hanění, kaceřování a překážek v službách božích zbaveni byli a již aspoň jednou sobě z nich pomoci mohli. Odvolávali se na oustní i písemní sliby Maximilianovy; že se zřízení zemské a přísaha královská také na podobojí vztahuje, to že ukazuje zřízení zemské i příklad otce císařova, císař že přísahu stavům složil již po zrušení kompaktát. Podstatě sněmu minulého leta 1608 že takto rozumějí, jakž vytištěn a v desky zemské vložen jest: že jedenkaždý, žádného nevyjímaje, má náboženství své křesťanské volně provozovati, a to dotud, dokudž by koliv ten artikul zavřením k místu a konci přiveden nebyl, kterýžto artikul, jsa stavům k zavírání pozůstaven, až posud zavřín není. Přátelé jejich bratří že se s nimi ouplně v konfessí české srovnávají. O konsistoři odpírají císaři, že by ji stavové toliko do

vůle královské osazovali byli, přinášejíce na to listiny. O akademii tolikéž, a že bývala slavnou, dokud byla v opatrování stavů, nyní však že klesla velice. Strany stížností do nich katolíků že oni jim nikdy neubližovali, ovšem pak sami mnoho protivenství zakoušeti museli, k jichžto zamezení se jim žádná cesta neukazuje. I žádali císaře, aby ty věci uvážil a jim žádosti jejich povolil, dávajíce mu na srozumění, že by jinak sněm se rozešel. — Při odevzdání toho spisu pan Štefan Jiří ze Šternberka oustně císaře pro Pána Boha a jeho milosrdenství prosil, aby nevěřil, že se jeho přísaha a zřízení zemské na ně nevztahují, že oni nic nového nežádají, jakž to příležící spisové dokazují. Císař odpověděl skrze nejvyššího kancléře, že ty spisy přehlídne a jim odpověď dá, načež deputace jest propuštěna; ale pan Štefan ze Šternberka zůstal u císaře, který mu dal audienci pro jeho osobu.

Již muselo býti dvoru patrno, že setrváním při dosavádní neustupnosti věci k žádanému konci nebudou moci přivedeny býti. Strana jesuitská, která neměla jiného interessu kromě potlačení kacírstva a opětného zavedení vrchnosti církve nad státem, nemohla, ano dle zásad svých nesměla povolovati v ničem, čím by byla půdu tratila; při císaři bylo to jináče, jeho zřetel musel hlavně obrácen býti k interessům politickým, a tu mu především záleželo na zavření nynějšího sněmu, na kterém dle proposice královské mimo jiné veledůležité věci mělo také jednáno býti o *povolení nových peněz pro dvůr*. Bylať to tedy věc přirozená, že císař odchýliv se od strany jesuitské počal se kloniti k mínění mírných katolíků a pomýšleti na to, kterak by povolením některých věcí, na nichž by kompaktátisté přestati mohli, tyto pro sebe získal a tak stavy nekatolické mezi sebou rozdvojil, kdežto by potom, ostatní věci dále odloživ, snadněji na nich obdržeti mohl, aby přistoupili k dalšímu sněmovnímu jednání. Kompaktátistům, kteří jenom zuřivostí strany jesuitské dohnáni jsou k užšímu spolku s ostatními nekatolíky, jak mile znamenali, že císař od oné odstupuje a k mírnějšímu smýšlení se kloní, byla ta věc vítána, i nebylit oni proti usrozumění se s mírnou katolickou stranou, s níž vždy měli aspoň větší sympathie nežli s Bratřími.

K takovému srozumění měla vésti soukromá audience pana Štefana ze Šternberka u císaře, kterémuž on své mínění v ten smysl vyjádřil, že kdyby císař ten artikul o náboženství na jiný sněm odložiti a zatím stavy pod obojí při opatření leta 1608 ouplně zachovati ráčil, stavové by se s tím spokojili. (Slav.) Rada

tato byla posledním prostředkem věci již ztracené, která po marném vynaložení všeho úsilí vždy na konec béře outočiště k odkladům, a však s prospěchem o nic lepším. Císaři zalíbila se ta rada i předložil ji k uvážení nejvyšším ouředníkům zemským. Strana mírných katolíků, jevíc radost nad takovým nadcházením druhé strany, ochotně k ní přisvědčila a sice z následujících důvodů: 1) poněvadž prý za císaře Maximiliana týž artikul také třikráte odložen byl a vždycky k tomu přihlídáno a vedeno, aby to na takových odkladech zůstávalo; 2) poněvadž ten návrh od samých podobojích vychází a tedy se nadíti jest, že se s tím na ten čas spokojí, a 3) konečně proto že tím ještě nic povoleno nebude; zatím že bude císař moci se přesvědčiti, jak dalece se Bratří s Augsburskými srovnávají, a kdyby se našlo, že v náboženství sjednoceni nejsou, bude potom císař tím lépe příčinu míti, jim to předestříti a proti nim se postaviti; neučiní-li se aspoň to, že jest se obávati, aby stavové pod obojí se nerozjeli a sněm nazmar nepřišel. Naproti tomu strana jesuitská při svém předešlém mínění i tenkráte stála a žádného odkladu povoliti nechtěla, tím méně, poněvadž ten návrh od samé strany pod obojí vycházel, v čemž oni nějakého ouskoku se obávali. Tato rozdílná zdání každá strana písemně císaři předložila. (Slav.)

Zatím poslové uherští, nemohouce se dočkati ukončení toho jednání o artikul náboženství, podali stavům skrze nejvyššího purkrabího memorial, v němž opětně o slyšení žádali, žádosti však jejich není povoleno aniž ten memorial čten.

Dne 17. března poslal císař pro nejvyšší ouředníky, aby jim své rozhodnutí oznámil. Okamžité jeho se chýlení k povolnosti nemělo žádné stálosti. Jesuité byli ho v málo dnech zase na svou stranu převrátili, i oznámil jim, že sobě oblíbil, zdání druhé, menší strany katolické, a nařídil, aby to co nejkratčeji ve spis uvedeno bylo. Takovou vrtkavost císařovu mírní katolíci velmi těžce nesli i uváděli císaři na mysl zlé následky takového jeho rozhodnutí, dokládajíce, že by tím spíše měla stavům býti dána příznivější odpověd, poněvadž právě stavům dolnorakouským od krále Uherského všecky jejich žádosti v náboženství jsou povoleny. Než strana jesuitská krátce odpověděla, pokudž jest v dolejších Rakousích od JM. krále Uherského k něčemu zlému a víře katolické škodlivému povoleno, z toho že nenásleduje, aby JMC. ráčil míti v království Českém také k tomu povoliti. (Slav.) Druhého pak dne odevzdal císař písemní své rozhodnutí deputací stavovské, v jejímž

čele byl Štefan ze Šternberka, jenž znělo ve smysl ten: poněvadž se tu veliké a znamenité věci dotýče, kteráž dalšího, pilného a bedlivého uvážení potřebuje, protož že císař toho do jiného sněmu obecného odkládá, a aby na ten poslední jich stavův spis nynějšího času jakou odpověď dáti měl, to za potřebné neuznává; pod tím pak, jak se předešle nejednou zakázal, tak i nyní ještě že se zakazuje, že jich stavův pod obojí vedle přísahy své a tak, jak to hned od počátku šťastného kralování svého činiti a je milostivě ochraňovati ráčil, ještě i na budoucí časy, jako i strany pod jednou *mimo náležitost* utiskovati dopustiti nechce; protož že stavův za to žádá, aby již k uvažování artikulův v proposicí jeho obsažených bez dalšího prodlévání přistoupili. O tom, že by chtěl zatím stavy pod obojí při opatření leta 1608 zachovati, ani slovem zmíněno nebylo, z čehož bylo patrno, že císař slovo své na lonském sněmě dané, mlčky odvolává.

Hlava osmá.

Rozpuštění sněmu.

Příštího dne sešlo se ku poradě strany té odpovědi císařské přes půl druhého sta osob ze všech tří stavův. I nemohlo bez toho býti aby chování se pana Štefana ze Šternberka v posledním čase nepodlehalo rozličným výkladům pro něho nevelmi příznivým; s druhé pak strany on sám nelibě zklamán byl ve svém očekávání a hrubě uražen, tak že žádost jeho šla k obnovení předešlého tuhého spolku s ostatními nekatolíky proti straně jesuitské, jim všem stejně odporné. Pročež vystoupiv učinil od sebe ohlášení v ten smysl: že jest poněkud na tom byl, aby mezi pány stavy nechodil, a to za příčinou tou, že mnozí ho pomlouvají, jakoby v tomto jednání neupřímně s stranou pod obojí smýšlel a na obou ramenách nosil, on však že se odvolává na Pána Boha, že jest v tom ve všem čase jako věrný Čech upřímně a věrně pracoval, protož kdo by to koliv o něm smýšlel a mluvil že mu v tom před Bohem i vším světem křivdu činí. Při tom napomínal stavy, aby se nerozjížděli, nýbrž tu začatou práci k místu a k konci přivésti hleděli. (Akta.)

Jakkoliv již mnozí ze stavů velmi promrzelí byli nad jednáním tak dlouho beze všeho prospěchu se protahujícím, tak že již všeho tak nechati a od sněmu odjeti chtěli: nicméně přece tou

domluvou Štěrnberkovou i jiných rozšafnějších pohnouti se dali a na tom se usnesli, aby ještě jeden spis císaři podali, k jehož zhotovení zvolili ze sebe výbor, který svá sezení držel v domě pana Vilíma z Lobkovic za Píseckou branou.

Ten spis vyhotoven jest ve dvou dnech a dne 21. března v shromáždění stavů čten a poopraven. V něm opakovali stavové pod obojí předešlé své prosby, odvolávajíce se na císaře Maximiliana i na sněm r. 1608, a přinášejíce na důkaz práva svého nové písemnosti; dále namítali, že nejsou nikterak opatřeni, když císař strany toho, zdali se přísaha jeho i zemské zřízení na ně vztahuje, při předešlé odpovědi zůstal, jmenovitě pak co se týče těch slov, že císař stranu pod obojí *mimo náležitost* utiskovati nedopustí, vyjádřili se trefně, že „tou výminkou otvírá se proti nám cesta, aby strana odporná všecky ty nátisky jako kdy prvé a ještě větší nám činiti mohla, kteráž by nikdy za to neměla, aby to *mimo náležitost* bylo, než všecko, co by našemu svědomí, duši i tělu škodlivého a stížného bylo, by schvalovala a za náležitost to pokládala.“ Odvolávali se také na židy, když ti, „kteří se na každý den synu božímu a spasiteli našemu, jakož i blahoslavené panně Marii hrozně rouhají,“ náboženství své svobodně provozovati smějí, ano obzvláštní privilegia na to mají, a nikdo císaři nepravil, že by to proti svědomí jeho bylo: že nevědí, proč by oni, „kteří jsou křesťané ve jméno svaté Trojice pokřtění,“ žádosti své slušné a křesťanské užiti neměli.

Že pak stavové ku panu Štefanovi ze Šternberka pro jeho poslední jednání, byť se i jak chtěl vymlouval, přece již té důvěry jako dříve míti nemohli, protož usnesli se na tom, že ho k dalšímu promlouvání k císaři užívati více nechtějí, ale na jeho místo zvolili sobě za mluvčího hraběte Jáchima Ondřeje Šlika, kterému spolu uložili, aby ten jejich spis pro císaře do němčiny přeložil. Téhož dne také jednáno o novou audiencí u císaře.

Pan Štefan ze Šternberka byl takovýmto jej odstrčením velice uražen, tak že sobě umínil více mezi stavy pod obojí nechoditi, a když tito při nejbližší své schůzce přítomnost jeho jakožto jednoho z přednějších mezi sebou pohřešujíce k němu vyslali, aby mezi ně přišel, omluvil se nemocí, ale také doložil, i kdyby toho nebylo, že nemíní přijíti, poněvadž za svou práci divně vykládán jest. Ba i to prý stavům na uvážení dával, jak velice nebezpečná věc jest, s JMC. králem a pánem svým v takové odpory se vydávati, jakož prý on toho dobře již zkusil a ví, co ty věcí s sebou přinášejí.

(Slav.) Druhého dne znova vzkázáno jest pro pana ze Šternberka i žádáno na něm vyjádření, zdali při stavech pod obojí setrvává a k tomu poslednímu jejich spisu se zná. Na to jim odpověděl jaksi hrdě, když jsou se páni jiné osoby dožádali, která žádost stavů císaři *německy* přednášeti má, že jeho mezi nimi potřebí není; ostatně že se zná k tomu spisu původnímu českému, při jehož uvažování přítomen byl, nikoliv ale k jeho německému překladu, při jehož včerejším čtení od hraběte Šlika on nebyl. (Akta.)

Téhož dne 24. března odevzdala deputace stavovská císaři ten spis, při čemž hrabě Šlik oustně žádost stavů jemu přednášel, mluvě však poněkud šířeji než bylo potřebí, od císaře nehrubě vlídně napomenut jest, aby již k věci přišel. On ale nedal se tuze másti a řeč svou k císaři pořádně dokonal, (Akta) kterýžto propustil deputací s obyčejnou odpovědí, že to v své uvážení vzíti chce.

Aby pak stavové na odpověd císařkou nemuseli tak dlouho jako několikkráte před tím čekati, hleděli sobě získati komorníka císařova Pruskovského, o němž věděli, že jest velmi žádostiv darů, i učinili mezi sebou sbírku na klénot, kterýž za 420 kop od dvorského kupce Hanuše Warnbergera z Augsburka koupili a jemu co present podali. (Akta.)

Ještě jednou posláno jest ku panu Štefanovi ze Šternberka, ale marně, nebot se vymlouval, že má jakési jednání se svými prokuratory, ostatně že při svých předešlých odpovědích zůstává; zatím však chodil mezi katolické nejvyšší ouřadníky a s nimi se smlouval.

Konečně po několika odkladech jmenoval císař 31. březen co den, ve který chce stavům odpověd dáti, i udělil ji deputací stavovské oustně a německy, kterouž nejvyšší kanclíř vyslancům na česko tlumočil. Odpověd byla zkrátka odmrštující a hrozila rozpuštěním sněmu, kdyby se s ní stavové spokojiti nechtěli. Potom obeslal k sobě císař nejvyšší ouředníky zemské, a v jich přítomnosti spis té odpovědi podal nejvyššímu purkrabímu, s napomenutím, aby oni jak jmenem JMC. tak sami od sebe stavy pod obojí k tomu vedli, aby bez dalších odkladův k uvažování jiných artikulův v proposicí JMC. doložených přistoupili. Spolu dal císař stavům skrze nejvyššího purkrabího oznámiti, že již strany artikule o náboženství straně pod obojí žádného slyšení více dáti nechce.

To když nejvyšší purkrabí podle povinnosti své stavům pod obojí oznámil, a spolu je napomenul, aby hned přistoupili k uva-

žování dalších artikulů proposice královské, sice že poručeno má sněm vzdáti: nastala mezi nimi veliká bouře, kterou utišiti jenom stěží některým povážlivějším osobám se podařilo. Po krátké poradě žádali stavové o dvoudenní lhůtu, nejvyšší purkrabí však toliko den jim povolil. Tu jest poručeno několika osobám sepsati odpověd na tuto poslední resolucí císařskou, která však svědčiti měla toliko nejvyššímu purkrabímu, když císař sám v další jednání se stavy o tu věc pouštěti se více nechce. Dále jest uzavřeno, poslati zvláštní psaní o přímluvu ku králi Matyášovi i kurfirštům říšským, a nařízeni jsou i hned poslové k nim.

Druhý den, totiž 1. dubna, čteno jest ve sněmě osvědčení stavů pod obojí, že oni k dalšímu jednání nepřistupují, že proti všem, vyjmouce osobu císařovu, kdo by jim nátisky činiti chtěli, jeden za všecky a všickni za jednoho se postaví, pak že ke zřízení potřebné hotovosti, jakož takovou všickni vůkolní knížata zřídili, kladou sobě sjezd na novoměstský rathouz to pondělí po svatém Filipu a Jakubu. Nejvyšší purkrabí požádal opis toho osvědčení, kterýž mu jest odevzdán, načež on sněm vzdal a stavové se rozjeli. Dříve ale k poslům uherským vyslána jest deputace 10 osob s omluvou, též vypraveni poslové ku králi Uherskému Matyáši a kurfirštům německým, jakkoliv císař tohoto kroku stavů se zhroze skrze Rudolfa Trčku je napomínal, aby toho nečinili. (Skála.) Král Matyáš žádán jest o intervencí, knížata pak německá evangelická za přímluvu u císaře, kdežto prý česká konfessí srovnává se s augsburskou a dle znění religionsfridu svůj volný průchod míti má.

Tak jest tvrdohlavou neustupností jesuitské strany strana nekatolická vehnána na cestu téměř zjevné zpoury a věci postaveny tak, že podlé obyčejného běhu nebylo naděje, aby mohly býti na mírné cestě spořádány. A však i kdyby mírná katolická strana byla mínění svému průchod u císaře spůsobila a stavům pod obojí nějaké koncesse učinila; tito sotva by se byli uspokojili a na tom přestali. Kompaktátistů, kteří by se v takovém případu snad byli od nich odtrhli, byl jenom skrovný počet a nebyl by hrubě sesílil stranu katolickou; Luteráni pak a Bratří měli tak mnohé a těžké stížnosti, a věc celá již tak dlouho se protahovala, že při povědomosti o své veliké materialní převaze nanejvýše zpozdile byli by jednali, kdyby nebyli stáli na povolení všech svých žádostí a tak příznivou dobu k dosažení jich zameškali, která by snad za dlouhý čas nebyla se vrátila. I šlyť tedy ty věci cestou takovou, jakou, buď si již jak buď, jíti *nevyhnutelně* musely.

Oddíl druhý.

Sjezd Novoměstský.

Hlava první.

Císař zapovídá sjezd.

Tím, že stavové po rozpuštění sněmu sami sobě položili sjezd, na kterém by o své ujmě dále jednali o těch věcech, o nichžto na obecném sněmě cestou ústavní shodnouti se nemohli s císařem, dali zřejmě na jevo, že nikterak nemíní od svého upustiti, byť i k nejposlednějším prostředkům sáhnouti měli k dosažení svého cíle, jakož na to patrně ukazoval vyřknutý jejích oumysl ke zřízení hotovosti, třeba se na oko za jinou zástěrou ukrýval. Muselof tedy císaři přede vším na tom záležeti, aby takový sjezd zamezil, a k tomu použil dvojího prostředku: zjevné zápovědi a tajných domluv k osobám. I vydal hned po vzdání sněmu mandát, který do všech krajů rozeslal a v němž zapovídal stavům, aby na ten sjezd nechodili, slibuje v brzce svolati nový sněm. Kdyby oudové českého sněmu byli vycházeli z voleb národu, bylo by rozpuštění nepovolného a svolání nového sněmu mělo smysl ten, že císař od zástupců narodu odvolává se na národ sám, aby novými volbami pravé své smýšlení vyjevil; kdežto ale sněm skládal se ze stavů privilegovaných, z nichž toliko při třetím měla místo delegace, ač i zde o svobodných volbách ani památky nebylo, a tedy s jistotou se mohlo věděti, že na budoucí sněm skoro veskrz zase ty samé osoby přijdou, které byly na sněmě posledně minulém: nemohla tato královská připověd brzkého svolání nového sněmu vykládati se jináče, nežli že císař, zhrozen nebezpečnými následky své poslední příkré odpovědi, od svého úmyslu, nejednati dále se stavy o ten artikul náboženství, upouští a k novému jednání cestu otevírá. Byl to zjevný důkaz císařovy bázně i málomocnosti.

Zároveň vzato outočiště k tajným domluvám a výstrahám. Tak obeslány jsou některé osoby pod obojí k císaři, který jim osobně zapovídal, aby na ten sjezd nechodily, on že sobě nechce dát regalia z rukou vzíti. Tu ohlásil pan Štefan ze Šternberka zdání své, že jenom tenkráte bude moci sjíti se sjezdu, když císař bez

odkladu nový sněm svolá, a ostatní přítomní přisvědčili té jeho přímluvě. (Skála.) Císař na znamení milosti své i na důkaz, jak sobě váží neohroženě udělené rady, bez pochyby také ne bez oumyslu přilíchocení se kompaktátistům, učinil potom pana Štefana ze Šternberka svým komorníkem. (Akta.) — Na města pouštěna jest hrůza, poslové jejich voláni jsou na kancelář před nejvyšší ouředníky a k nejvyššímu purkrabímu, a tu jim pod nemilostí císařskou zakazováno choditi na sjezd. Jmenovitě Novoměstským domlouváno, aby stavů na rathouz nepouštěli a v týž den, na který jest sjezd položen, žádnou radu nedrželi. I byli někteří mezi nimi, kteří radili podrobiti se vůli císařské a žádati JMC., aby dal rathouz zapečetiti, ale většina v radě odporovala, že by neučinili poctivě, kdyby to, k čemu jednou na obecném sněmě povolili, pokoutně zase odvolati měli, a tak toliko to jest slíbeno císaři, že v den sjezdu nebudou držeti radu, strany ostatního se omluvili. (Slav.) Mnohá města ale choulostivě se chovala, jmenovitě Žatečtí vyslali do Prahy na vyzvědy dva důvěrníky, aby jim dali zprávu, jak věci stojí, jak silně stav městský na sjezdu bude zastoupen a co tomu se říká. (Skála.)

K určitému dni, který byl dne 4. května, sjeli se stavové u velikém počtu do Prahy, a však nechtíce v nesnáz uváděti Novoměstských, kterým byl císař zapověděl stavy na rathouz pouštěti, šli přímo na hrad a tam před kostelem všech svatých pod širým nebem v kolo se sestoupli ku poradě. Opět některé z nich císař k sobě povolal i chtěl jim sjezd zakazovati, oni však vymlouvali se, že jináče učiniti nemohli, od sjezdu upustiti že jim není možné, než kdyby císař chtěl sněm povolati, že se chtí přičiniti, aby se sjezdu sešlo. Stavové pak sami od sebe poslali deputaci na kancelář k nejvyšším ouředníkům zemským s omluvou, že oni na tom sjezdě o žádnou defensí *proti císaři* jednati nemíní, zatím že jenom chtějí vyslyšet své vyslance od knížat se vrátivší, a nechce-li císař na rathouz je pustit, aby jim k tomu, jakož i k sepsání své omluvy strany sjezdu jiné místo vykázal. Císař slíbil jim dáti odpověd 8. května, pro kterouž šla deputace stavovská 50 osob. Tu císař stavům opětně sjezd zakazoval, s doložením, že sobě v svou moc královskou nechce žádnému sáhati dáti, i sliboval v brzce svolati nový sněm. Takovou odpověd když deputace ohlašovala stavům opět před kostelem všech svatých sestouplým, nastalo mezi nimi nesmírné pobouření, které končilo s tím, že všickni vespolek slavnou přísahou se zavázali, že přes to všecko chtí držeti ten sjezd

na novoměstském rathouze. (Akta.) A tu hnuli se odtud všickni, jichž bylo do několika set s mnohem větším počtem sloužících, a v dlouhém průvodu ubírali se z hradu na vozích, koňmo i pěšky, an na to císař s okna se díval, i nemálo zděsil se z tak velikého zástupu. Stavové brali se přes most přímo na novoměstský rathouz, kdežto přibité tam císařské mandáty na ruby obrátili. Tu přistoupil před ně hejtman novoměstský Vilém z Landšteina, jenž byl pod jednou, i jal se je napomínati, aby se rozešli; oni ale sobě z něho posměch strhli a odcházejícího s nepořízenou pískáním provázeli. (Slav.) Zatím sběhlo se na Dobytčí trh mnoho tisíc obecného lidu, tak žen ten veliký plac jako celý naplněn byl; v týž čas pak poslali k stavům poslové kurfiršta Saského, žádajíce jich, aby téhož dne ničeho před sebe nebrali, že oni chtí audienci vzíti u císaře a za ně od svého pána se přimluviti. (Slav.) A poněvadž již silně k večeru se schylovalo, usnesli se stavové pro dnešek se rozejíti, ale zítřejšího dne ráno opět na rathouze k započetí sjezdu se dostaviti.

Hlava druhá.

Započetí sjezdu. Pobouření lidu.

Nazejtří již časně ráno začal se naplňovati Dobytčí trh lidem, jehož sešlo se na mnoho tisíc, a pomalu též stavové scházeli se na rathouz podlé úmluvy. Když byli pohromadě, uchopiv se slova pan Budovec na paměť uvedl všem stížnosti jejich, pro které nuceni byli k sjezdu přistoupiti, aby každý s důkladem věděl na čem stojí věci a oč se jedná. Dříve pak, než započalo jednání samo, pan Budovec jakožto nábožný Český Bratr mysl svou k Nejvyššímu obrátil, aby dílu jejich požehnal a rozumy jejich osvítil, i zapěl vysokým hlasem: „Zavítej k nám duše svatý,“ a za ním všickni stavové s pobožnou myslí následovali. Potom též vespolek odzpívali nábožnou píseň: „Uslyš Pane prosby naše.“ Lid pak, který u velkých zástupech stál na Dobytčím trhu, jak mile zaslechl nábožný zpěv stavů, jako rázem jedinou jiskrou zapálen všecken smekl a zpíval spolu, tak že po celém tom nesmírném place zpěv ten se roznášel a tolika tisíců lidí spojené hlasy mocným souzvukem k výši vystupovaly. (Skála.)

Odbyvše stavové svou pobožnost jali se vyslýchati posly své, kteří se byli vrátili od kurfirštů, an v tom u velikém spěchu přikvapí Petr Miller, mladík as patnáctiletý a syn pana Jana Millera,

tehdáž starosty při deskách zemských, i zvěstuje stavům, kterak toho jistou zprávu má, že táhne ku Praze vojenský lid, který má udeřiti na stavy a je všecky zamordovati. Tu nastalo všeobecné pobouření, stavové hrnuli se ven z rathouzu, vsedali na koně a volali po služebnících svých, lid pak obecný to vida pospíchal domů pro zbraň, a v malé chvíli shledalo se pohromadě do 1200 koní čeledi stavovské a pěchoty s ručnicemi do 300, k nimž přibyli plavci s bidly a sekerami, sládci se sochory, řezníci s meči a halapartnami, jiní s kordy, oštipy a kamením, mnozí také se střelnou zbraní, tak že té chasy mohlo býti k 10.000. (Skála.) K tomu lidu stavové promluvili napomínajíce jej k stálosti, i hned dali jej od osob zkušených sešikovati v houfy podlé zbraně, aby tak v pořádku pokojně očekávali, co se dále díti bude. Mezi tím vyslali některé osoby na špehy, aby vyzvěděli co na té pověsti pravdivého; zároveň ale také vypravili deputací do české kanceláře, aby se na to nejvyšších ouředníků zemských zeptala. Tu okázala se lichost té pověsti, kterou mladý Miller někde na ulici byl zaslechl a převelikou horlivostí puzen stavy i celou téměř Prahu pobouřil. Byl totiž toho dne přijel posel krále Španělského, proti němuž ode dvora někteří na vozích a asi padesát osob na koních Bruskou branou vyjelo, (Slav.) z kteréžto poněkud hlučné jízdy mezi lidem již valně rozjitřeným rozličné řeči povstaly: brzo že nějaké vojsko na Prahu táhne, brzo zas že několik set mušketýrů v Oboře skryto jest, jenž pouze čekají příhodné doby k udeření na město. Nescházelo mnoho, že by mladý Miller za svůj nerozmyšlený skutek citelně býval potrestán, ale pro jeho mladost i dobrý oumysl, který při tom byl měl, jest mu to odpuštěno.

Zatím však toto jalové lidu pobouření mělo veliký následek. Císař, uslyše o tak hlučném sbírání se po Praze ozbrojeného lidu, při čemž snad také pověst pravdu ještě zvětšovala, ulekl se velmi, i vida jak silnou podporu mají v obecném lidu stavové pod obojí, při tom také se obávaje, aby ta četná ozbrojená chasa žádných výstupkův se nedopustila, obměkčil se na mysli své i vyslal bez průtahu některé nejvyšší ouředníky k shromážděným stavům s omluvou. Vyslancové císařští s úžasem patřili na to množství ozbrojeného lidu, který na Dobytčím trhu pohotově stál, pořádně v houfy zšikován, a nejvyšší purkrabí sám velmi bázlivě vyřizoval stavům poselství sobě od císaře poručené, (Skála.) které znělo v ten smysl, aby se stavové nedomnívali do něho takových věcí, o jakých pověst šla, on že je všecky za své věrné poddané, *na kteréž se povinnost*

královská i zřízení zemské vztahuje, (Slav.) míti a neprodleně sněm obecný ke zpomožení všemu nedorozumění rozepsati ráčí, že je chce vyslyšeti a jich stížnostem pomoci, jen aby, kdyby se ještě vícekrát scházeti chtěli, nečinili toho v takovém válečném spůsobu a nedopouštěli čeládce své ručnic nositi, poněvadž to jest proti zápověděm vydaným. (Akta.) Na to dána jest odpověď od stavů, ve které žádali, aby sněm hned byl rozepsán a do třetího dne otevřen, kdežto všickni nejvyšší ouředníci zemští a největší část stavů v Praze se nachází, též v tom rozepsání sněmu aby odvolán byl mandát sjezd zakazující; o složení zbraně že v tak nebezpečné době a při všeobecném rozjitření myslí řeč býti nemůže, než že se chtí stavové všemožně o to přičiniti, aby pokoj i pořádek zachován byl.

Po odbytí vyslanců císařských pokračováno dále ve čtení odpovědí kurfirštů, kterých krátký smysl byl následující. Král Matyáš sliboval, když na něm ničeho více nežádají nežli přímluvy, tu že za ně učiní. — Fridrich IV. falckrabě učinil důtklivou přímluvu k císaři, že by jeho odpírání svobody české konfessí, která stejná jest s augsburskou, vykládáno býti mohlo tak, jakoby ani v říši, jejímž prvním oudem jsou Čechy, neměly býti držány religionsfridy, které svobodu udělují augsburskému vyznání. Ukazoval na císařova otce Maximiliana i narážel na to, že vše děje se toliko na zlou radu některých. — Kristian II. Saský psal stavům, že to má za pletky jesuitské, že co nejdříve přímluvu svou k císaři zašle, a napomínal jich, aby setrvali v posavádní mírnosti. — Jáchim Zikmund Brandeburský připomínal císaři, že jediný Bůh jest soudcem nad svědomím a že nikdo jiný nad ním panovati nemůže; že z takových věcí pocházejí krvavé následky a zkáza zemí; připomínal pronásledování prvních křesťanů, které ničeho nespomohlo, nýbrž že dříve tyranové zahynuli, nežli by se byli zvrhli ti, kteří pravdě boží srdcem věřili. Též uváděl na příklad císaře Maximiliana, který ďáblu a jeho holomkům ucha nepopřával a svědomí poddaných svých nezavazoval. Dále připomínal dokázanou věrnost stavů pod obojí, a jaké nevyhnutelné nebezpečenství by císaře bylo potkati muselo, kdyby oni se na jeho slovo nebyli bezpečili. Třeba zlé osoby císaři vyznání české za kacířské a bludné líčili, to že neslýcháno jest, aby se pravda před nepravdou báti aneb ostýchati měla. — Filip Ludvík falckrabě při Rejně a Henrich Julius Brunšvický přestávali na prosté přímluvě k císaři za stavy. (Skála.)

Po přečtení těchto odpovědí a učiněném na to opatření strany hlídek a ponůcek pro příští noc, aby nikde pokoj a pořádek rušen nebyl, skončili stavové dnešní schůzku svou tak nábožně jak ji byli započali, a zazpívavše písničku: „Děkujem Bohu našemu, že nás přitrhl k synu svému,“ (Akta.) rozešli se.

Mezi tím ale strhl se nový pokřik, že v kolleji jesuitské, v jiných klášteřích i na rathouze staroměstském, tuto původem Hejdeliusovým, kryje se ozbrojený lid, aby času nočního přepadl osoby pod objí. Tu stavové sebravše se v několika stech koních jeli jsou v noci na rynk staroměstský a radnici se všech stran obstavivše do vnitř vrazili. Tam nalezli skutečně asi padesát mušketýrů, kteří se vyznali, že jsou najati od primasa, leč že nevědí proti komu, ale proti stavům že býti nechtí. Těm i hned poručeno jest muškety své i všecku jinou zbraň složiti, i museli nad to učiniti přísahu, že proti stavům nikdy sloužiti nebudou, načež jsou propuštěni. (Slav.) Ostatek noci minul bez dalšího pobouření.

Druhého dne opět shromáždili se stavové na rathouze novoměstském a Dobytčí trh zase jako dne minulého naplnil se tisíci ozbrojeného lidu. Tu jest od stavů zřízeno sto osob, mezi nimiž čtyři nejpřednější prokuratoři, k vypracování omluvy strany odbývání zapovězeného sjezdu. Potom jednáno jest o běžných věcech, a mnozí ze stavů nastupovali na svržení některých nejvyšších ouředníků zemských, též primasa Hejdeliusa, ale jiní odporovali, že to náleží před sněm, oni pak že jenom svého náboženství zastávati se mají. (Slav.) Toto poslední mínění opanovalo ve shromáždění, nicméně ale vysláno jest šest osob k císaři se žalobou na Hejdeliusa, čeho se opovažovati směl. Města pak, kterým bylo hrozeno trestem, kdyby ke sjezdu přišla, použila příhodné této doby a žádala o zastání vyšší stavy, kteréž jim také slíbeno bylo. (Akta.)

Dále nic důležitého se toho dne nerokovalo, ale očekával se návrat deputace k císaři vyslané. Již se počalo hrubě k večeru schylovati a deputace nevracela se ještě, i povstal tu znova pokřik, že vyslanci stavovští jsou zabaveni a do arrestu dáni. Tož sebrali se stavové a v průvodu několika tisíců ozbrojenců, pěších i jízdných, ubírali se na hrad, chtíce vyslance své vysvoboditi, ale tito ještě na cestě vstříc jim přišli vracujíce se shora. Tu pan Budovec, který byl mezi těmi šesti, vypravoval stavům s radostnou tváří milostivé jejich přijetí u císaře, vymlouvaje to jich opozdění tím, že byvše k obědu pozváni od nejvyššího komorníka císařová pana Desideria Pruskovského tam až do nynějška prodleli. (Skála.) Tu

vrátilo se nazpět celé to ozbrojené množství a pokojně se rozešlo ani nejmenšího výstupku se nedopustíc, stavové pak tu noc město silnými strážemi obsadili pro uvarování se všeho nepořádku. (Akta.)

Hlava třetí.

Nový sněm rozepsán. Konec sjezdu.

Příštího dne, totiž 12. květnu čtena jest ve shromáždění stavů omluva od nařízených k tomu osob vypracovaná, v níž položeny jsou příčiny, proč stavové sobě ten sjezd položili, i doloženo, když směl arcibiskup duchovní sjezd vypsati a to vytisknouti dáti, i nezhřešil, oni že tím sjezdem, který nečelí proti císaři, též se neprovinili. Dále ukazovala se potřeba hotovosti, když taková ve všech sousedních zemích se zřizuje a válečný lid se najímá, že i Čechy z opatrnosti totéž učiniti musí, aby byly připraveny na který koliv pád. Konečně císař žádán jest o zrušení mandátu, jímž se zapovídal sjezd, a o svolání nového sněmu, mezi tím aby stavové pod obojí ponecháni byli při sněmovním zůstání r. 1608. Spolu ohražovali se stavové, kdyby z odložení jednání o hotovosti až do sněmu, jaké se od nich císaři k vůli stalo, něco škodlivého pojíti mělo, tím že oni vinni nejsou. Tato omluva jest od stavů schválena, a spolu s přímluvami knížat říšských od zvláštní deputace císaři podána. (Slav.)

Mezi tím, co stavové na odpověď císařskou čekali, nový pokřik povstal po Praze, že hejtman Ramé dal sobě přihotoviti několik petard, aby snad jimi některé vzácnější domi časem nočním rozhoditi a pány jich oukladně zjímati mohl. I byla z toho nemalá potržka po celém městě, tak že stavové pro upokojení rozjitřených myslí a udržení pokoje a pořádku, rozloživše sem i tam v jistých místech výsadních svou silnou stráž, viděli se nuceni jít sobě stěžovat k nejvyšším ouředníkům zemským „do nepokojných papeženců, s jak neobyčejnými a nenáležitými věcmi a pohrůžkami potkávají se stavové pod obojí od strany odporné; i pokudž by to tak v skutku dálo se od nich, jakž jich již nejedny, a to ne marné zprávy docházejí, že by stavové nemohli tomu jinak rozuměti, než že ta všecka nepřátelská proti nim předsevzetí pocházela by ne s vědomím a vůlí milostivou císaře, krále a pána jejich nejmilostivějšího, alebrž původem a z nabádání některých toliko hlav bouřlivých a zpronevěřilých synů vlasti, kteříž by rádi v té zkalené vodě do-

brých a mastných úhořů sobě nalapiti chtěli: však aby oni jakožto nejvyšší ouřadníci a ochráncové země nedávali k tomu tak dalece přicházeti, za to že jich stavové uctivě a přátelsky žádají. (Skála.)" Nejvyšší ouředníci vyslechli stížnosti stavů i dali jim odpověd slovy přívětivými, v níž se zakazovali nejlepší vůlí, spolu však také na srozumění dávali, že v této věci žádného opatření učiniti nemohou. A v skutku mohli-liž slušně odpovědnými býti nejvyšší ouředníci za pověsti, o nichž ani se nevědělo, zdali jsou pravdivé či liché, anebo za počínání lidí soukromých, nad nímž toho času nebděla ještě žádná na nynější spůsob organisovaná policie? Než v té všeobecné rozjitřenosti, jaká v tu dobu panovala v Praze, nemohla taková odpověd stavů upokojiti, i uchopili se sami od sebe prostředku, jaký se jim potřebným zdál k opatření sebe proti všemu hrozícímu nebezpečenství. Zvolili totiž výbor 50 mužů pro bezpečnost, který měl bdíti nad veřejným pořádkem a péči míti na vše, co by mohlo směřovati k jeho rušení. (Akta.) I měliť jak výbor tento tak i starší obecní po celý ten týden, nežli odpověd císařská přišla, co pracovati, aby udrželi od výstupku rozháranou chasu, která následkem takových znepokojujících pověstí každou chvíli hotova byla udeřiti na domy katolické. Jesuité ani doma nespali pro strach, nýbrž tajně skrývali se po domech svých patronů. (Skála.)

Stavové každého dne scházeli se na radnici novoměstské ku poradám, a každou schůzku svou návodem pana Budovce započínali a končili modlením a nábožnými písněmi. To pak všeobecné rozčilení myslí i podnět i příležitost dávalo k hýření, jehož stavové na sjezdě shromáždění nejméně se vystříhávali, tak že nábožný Bratr český Budovec, jemuž všecka prostopášnost byla pohoršením, srdečně si ve shromáždění na to stěžoval, že mnozí nedbajíce na žádné napomenutí „ráno se Pánu Bohu modlí a zpívají, večer pak v opilství se vydávají, čemuž se strana odporná posmívá." I napomínal takové pro jméno Boží a pro spasení duší jejich, chtějí-li aby Pánbůh předsevzetí jejich požehnal, aby sami mezi sebou z toho se trestali a opilství zanechali. (Akta.)

V tom celém čase vyjednávalo se s císařem, jak brzy má svolán býti sněm. Císař odkládal s ním nejprv k sv. Janu Křtiteli, k čemuž když stavové nepřistoupili, ponavrhoval pátek po sv. Duše, později pak žádal aspoň dvounedělní lhůtu; než stavové nechtěli žádného prodlení a tak konečně zůstáno na tom, aby sněm vypsán byl na neděli křížovou, totiž 24. den téhož měsíce května. Tu jest 16. května posláno k stavům, aby několik osob ze sebe

vyslali na kancelář českou. Tam jest stavovské deputací od nejvyššího purkrabího doručen koncept mandátu k rozepsání sněmu, aby jej stavové dle zdání svého opravili. Ke skorrigování toho konceptu zřízená jest zvláštní kommise, která druhého dne odpoledne ten opravený koncept ve shromáždění stavů přečísti dala, kterýžto jest schválen a hned jmenovány osoby, které ještě téhož dne měly jej donésti na českou kancelář. Ale druhý den ráno omlouvali se ve shromáždění tito pánové, proč jsou toho včera vykonati nemohli, neboť prý se bylo již zpozdilo „a někteří z Jich Milostí byli trunkem obtíženi. (Akta.)“ Tu jest v tom konceptu ještě lecos změněno a on pak na kancelář českou dodán, od císaře proti radě Zdenka Popela z Lobkovic, Slavaty a Martinice potvrzen a hned do tisku poslán.

V tom mandátu spokojoval se císař s omluvou stavů, rušil mandát na zápověd sjezdu, poněvadž nečelil proti němu, než toliko k sepsání omluvy a vyslyšení poslů, a jednání o hotovosti od samých stavů do sněmu jest odloženo; uznával podobojí za své věrné poddané, *na které se práva a zřízení zemská i povinnost královská vztahují;* rozpisoval sněm na neděli křížovou; sliboval artikul o náboženství první do proposice postaviti, podobojím svobodu v náboženství uděliti a sněm nerozpouštěti, „pokudž by týž artikul o náboženství, taktéž artikulové obecní předešlým sněmem r. 1608 odložení, jakož i ti, kteří by pro dobré obecní přednešeni byli, zavříni a na místě a konci postavení nebyli.“ (Slav.) Podlé obyčeje měl ten mandát vedlé císaře též od nejvyššího kancléře býti podepsán, ale pan Zdeněk z Lobkovic, když mu jest do jeho domu ku podpisu dodán, vymlouval se nemocí že jej podepsati nemůže; když pak stavové na takový prodlévání stížnost sobě u císaře vedli, tento zvláštním přísným rozkazem jemu nařídil aby podepsal, což nejvyšší kanclíř potom rád nerád učiniti musel. (Slav.)

Dne 20. května přinešen jest na radnici novoměstskou exemplář toho mandátu vytištěný, podepsaný a spečetěný, tam jest přečten a na vrata přibit, což když jest vykonáno, stavové sjezd ukončili a radostně se rozjeli.

Byliť nyní stavové pod obojí o veliký krok blíže u cíle svého, když císař výslovně oprávněnost jejich uznával, svobodu v náboženství jim uděliti výslovně sliboval a sám sobě až do vyplnění slibu toho ruce svazoval, odříkaje se královského práva svého k rozpuštění sněmu, pokud by žádosti stavu vyplněny nebyly.

Oddíl třetí.

Jednání nového sněmu až do zřízení defense.

Hlava první.

Sněm započat. Žádost k císaři o svobodu náboženství.

V pondělí po křížové neděli, totiž 25. května sněm podlé obyčeje velikým zvonem zámeckým jest vyzvoněn, (Skála.) a stavové u valném počtu se na hradě sešli. Čekáno jest na proposici, kterou císař poslati měl, ale na místě té přišel nejvyšší purkrabí od něho s omluvou, že JMC. pro churavost s odesláním proposice na druhý den odkládá. Veliká byla nevrlost stavů nad takovým zaváděním nových průtahů, kteřížto ihned vyslali od sebe šest osob k nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským se stížnosti na ten odklad, vyhrožujíce, nestane-li se zítra proposice, že nastoupí na artikul o defensí, a co prvé na rathouze jednati měli, to že na hradě Pražském vykonají. (Slav.)

Nicméně teprv 27. poslal císař do sněmu proposici po nejvyšším purkrabím, kterážto dříve než jest čtena, katoličtí stavové odebrali se na mši do kaple sv. Václava, aby dle starého obyčeje vykonali svou pobožnost před započetím sněmovního jednání. Tolikéž učinili stavové pod obojí v soudné světnici, kdežto klekše na kolena tiše se k Pánubohu pomodlili. (Slav.) Když pak se stavové katoličtí vrátili z kostela, čtena jest královská proposice, která kromě artikulu o náboženství obsahovala ještě mnohé jiné, z nichž nejdůležitější jednali o dluzích na uherskou válku, o zvýšení posudního ku zvelebení dvoru, o zřízení hotovosti atd.

Poněvadž na příští den připadal svátek vstoupení Páně, odložen jest sněm do pátku, než stavové podobojí žádali, aby jim k jejich zvláštní poradě o náboženství otevřena byla na zítřek soudná světnice (v které se obyčejně sněmovalo,) načež nejvyšší purkrabí se vymlouval, že císař nechce, aby se na tak veliký svátek scházeli. Ale stavové podobojí na to odpověděli, že se nemíní sejíti dříve nežli až po kázání, a že o nic jiného nežli o čest a slávu boží jednati budou, „a poněvadž jsou za lonského sněmu na den památky sv. Ducha a potom na den Trojice svaté o věci světské v radách bývati museli, že jim také ten den k práci pobožné po-

přán býti může." Nejvyšší purkrabí nemohl jim v tom odporovati, i přivolil k žádosti jejich. (Slav.) Nebyloť to než malicherné týrání od strany jesuitské, která, nemohouc odolati vždy mocnějšímu stavů pod obojí na svá práva naléhání, mstila se kladením všelikých překážek, a činěním z pouhé zlosti neslušných požadavků nekatolíky ještě více dráždila a popuzovala, jakož dále bude ukázáno.

Ke schůzce stavů pod obojí na vstoupení Páně dostavili se též vyslancové z kraje Loketského a hrabství Kladského a osvědčili své přistoupení k tomu jednání o náboženství. (Slav.) Pak vyvolena jest komise z osob všech tří stavů k sepsání návrhu o tom artikuli náboženství se týkajícím. Ozývalo se tu však dvojí rozličné mínění. Prokurátor Václav Magrle v obšírné řeči navrhoval s vážnými důvody, aby o ten artikul všickni stavové společně rokovali, proti němuž však ozval se jiný prokurátor Adam Linhart a hlavně z té příčiny tomu odporoval, poněvadž by se obávati bylo, kdyby též katolíci k tomu jednání připuštěni byli, aby více neškodili nežli prospívali a celé jednání daremně neprotahovali. K tomuto mínění Linhartovu přistoupila většina přítomných, i zůstáno na tom, aby jen strana pod obojí o ten artikul rokovala. K sepsání zmíněného návrhu sezvala se komise na Staré město do domu pana Bohuslava z Michalovic. (Slav.)

Na to předstoupili před stavy čtyři farářové Pražští, všickni kompaktátisté i od arcibiskupa svěcení: Kněz Matouš Nigrin od sv. Petra, Jiřík Hanuš od sv. Václava, Tomáš Kopacius od sv. Štěpána a Jan Mathiades od sv. Martina, i přihlašovali se ke konfessí české a stavům do ochrany se dávali. Jmenovitě dokládali, že žádný z nich ničeho neví o tom spisu, který za minulého sněmu vyšel od konsistoře, ačkoliv Nigrin jest konsistorianem, (Slav.) skládajíce tak všecku vinnu, která by dávana býti mohla konsistoři, jakoby žádostí stavů podobojí o svobodu náboženství na odpor byla, na jedinou osobu administratorovu. Stavové to jejich osvědčení vděčně přijali i slíbili je všemožně chrániti, načež oni v kostelích svých ihned služby Boží zřizovati počali na spůsob, jakým je evangelíci vykonávali.

V pátek čten ve shromáždění stavů pod obojí spis, od zřízené k tomu komise vyhotovený, jenž obsahoval žádost k císaři, o volné provozování náboženství podlé české konfessí, pak o přepuštění jim konsistoře a akademie. Spis ten jest schválen a posláno ihned ke dvoru jednat o audienci, která stavům na zítřejší den jest ustanovená. Druhého dne vypravena jest s tím spisem k císaři de-

putace, v jejímž čele byl hrabě Jáchim Ondřej Šlik. Císař přislíbil dáti brzkou odpověď.

V sobotu dne 30. května přijel do Prahy arcikníže Leopold, biskup Pasovský, o kterémžto jeho příjezdu v tuto dobu mnozí snad ne bez důvodů se domnívali, že má za oučel posilňovati císaře v odporu proti žádostem stavů podobojích. (Skála.)

Hlava druhá.

Neprospěšné jednání s císařem. Přistupování kněží k české konfessí.

Dne 1. června obdrželi stavové podobojí císařovu odpověď na svůj spis. V té žádal císař, prvé nežli jim bude moci konečnou resoluci svou oznámiti, že chce trojí věděti: 1) jsou-li podobojí v náboženství mezi sebou porovnáni; 2) jaký řád by v svém náboženství mezi sebou naříditi chtěli; 3) co by mimo navržené obecné artikule dále na sněmě jednati chtěli. (Slav.) Po přečtění této odpovědi, která patrně jenom k novým odkladům směřovala, počali se stavové podobojí velice bouřiti, stěžujíce sobě, že se jim slova nedrží a celá věc oumyslně se protahuje, aby jich konečně to dlouhé a přece marné jednání omrzelo a oni od žádosti své opustili. I měli jich nejvyšší ouředníci a soudcové zemští, kteří byli z prostředka jejich, co krotiti, a konečně k tomu to přivedli, že jest nařízena nová komise k vypracování repliky na tu odpověd císařskou. (Slav.)

Tyto neustálé odklady se strany císařovy i proti výslovně učiněným slibům jeho, které zjevně svědčily o tom, jak málo v mysli své nakloněn jest ku povolení stavům podobojí žádostí jejich, a že vždy ustupuje toliko dolehajícímu naň násilí, nejenom při stavech samých, nýbrž i v celém obyvatelstvu nekatolickém nové rozjitření spůsobily, i bylo čím dále tím více patrno všem stranám, že toliko jednosvornou sjednoceností může se jim podařiti zlomit ten zarputilý odpor za dvorem se kryjící strany jesuitské. Takovou potřebu uznali přede vším kněží strany kompaktátistské, se kterou dvůr nikdy nepřestal koketovati, koje se nadějí, že ji přece bude moci odtrhnouti od spolku s ostatními nekatolíky, i odhodlali se k rozhodnému kroku a valem spěchali přiznávat se ke konfessí české, stavěli se pod ochranu stavů a v kostelích svých dosavádní s katolickými se srovnávající slavnější obřady proměňovali na prostější a jednodušší služby boží podlé obyčeje Luteránů. Tím dosavádní

pouze zevnitřní sjednocenost strany pod obojí přecházela vždy více v pravou vnitřní jednotu, jakož skutečně v krátkém čase tak daleko to došlo, že až snad na dvě osoby celé duchovensto české vymknulo se z poslušnosti administratora a konsistoře jeho, a tak starodávní utrakvisté docela s evangelíky splynuli.

Dne 2. června oznamovala stavům komisí pro sepsání repliky nařízená, že se s dobrou rozvahou na tom usnesli, aby se stavové v žádné další písemní jednání s císařem nepouštěli a jenom oustně s ním jednali, poněvadž posavád všecky jemu podané písemnosti jenom záminkou byly k nekonečnému jich uvažování. (Slav.) Tento návrh komise oblíben jest od stavů, kteří vyslali k císaři deputaci čtyr osob k vyřízení oustní repliky. Ale takovou nepřijal císař, stoje na tom, aby mu byla podaná písemně, k čemuž dal stavům lhůtu do druhého dne. Když pak se 3. června deputace stavovská s tou žádanou písemní replikou v určenou hodinu k císaři dostavila, není připuštěna k audienci, ale opět na příští den odkázána. (Slav.) Nad takovou patrnou nešetrností nevrlost podobojích nejvyššího stupně dosáhla, a všeobecný hněv jejich obracel se ku katolickým nejvyšším ouředníkům, jimžto bez rozdílu přičítána vina těch ustavičných odkladů, tak že nebylo pro ně bez nebezpečenství, okazovati se na místech veřejných, kde by poznáni byli, jakož skutečně se stalo nejvyššímu purkrabímu, který přece nenáležel k onomu trojlístku jesuitskému a císaři vždy k mírným prostředkům byl radil, že když šel přes Zámecký plac, neslušně pohaněn jest od lidu a rouhavě za ním pokřikováno. (Slav.) Téhož dne kněz Eliáš Šud ze Semanína, farář Tejnský, i s kaplanem svým dostavili se před shromážděné stavy a ohlásili přistoupení své k české konfessí. (Slav.)

Následujícího dne podána konečně císaři replika stavů, která byla sepsána v jazyku německém, aby ji císař sám čísti a uvážiti mohl. Na první otázku císařovu odpovídáno v ní, že není potřebí žádného nového srovnávání mezi podobojími, když jsou sjednoceni v české konfessí; co se týče řádu církevního, až jim bude žádost jejich povolena a oni konsistoř i akademii v své moci míti budou, „že chtějí s pomocí Boží takový dobrý církevní a školní řád naříditi, skrze což sláva Boží rozmnožena a mezi stavy katolickými a námi svornost a láska i dobré srozumění nařízeno a zachováno bude,“ strany třetího punktu konečně že to zůstavují při sněmovním zůstání r. 1608 a nedávno publikovaném mandátu, až bude artikul o náboženství na místo postaven, pak že mají ihned obecní

jiné artikule císaři oznámeny a na uvážení jich nastoupeno býti. (Slav.)

Zároveň poslali stavové podobojí jinou deputaci k nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským pod jednou se žádostí, kdežto jim nepochybně ten spis od císaře k uvážení dán bude, aby s podáním jemu svého zdání neodkládali a tím stavy podobojí nezdržovali. Nejvyšší ouředníci katoličtí velice zakazovali se vší ochotností, kterou aby skutkem dokázali, vyslali nejvyššího kancléře pana Zdenka z Lobkovic k císaři, aby ho připomenul, by s odpovědí svou na ten spis stavů podobojí sobě pospíšil. Nejvyšší kancléř odešel, ale nevracel se za dlouhý čas; když pak nebylo možná se ho dočkati, posláno za ním ke dvoru, ale přišla odpověd, že tam dnes ještě ani nebyl. (Slav.) Takovým zjevně jimi povrhujícím jednáním popuzeni sebrali se všickni na hradě shromáždění stavové podobojí a oborem hrnuli se na kancelář českou, žádajíce nejvyšší ouředníky, aby jim ještě dnes k odpovědi pomohli. Znova posláno ke dvoru, ale Pruskovský vzkázal, dnes že z odpovědi nic nebude. (Akta.) Aby stavy podobojí upokojil, slíbil jim nejvyšší purkrabí o své ujmě, že se o to postarati chce, aby zítra jistotně odpověd obdrželi, čímž oni se prozatím spokojili. (Slav.)

Ale druhého dne zase z toho nic nebylo, a nejvyšší purkrabí zakazoval se, že sollicitoval, ale že nemohl ničeho pořiditi. Stavové vyslali ke dvoru čtyry osoby vymáhat odpověd na císaři, ty čekaly až císař k obědu šel, aniž jsou připuštěny k audiencí, aniž jaké odpovědi dostaly. (Slav.) Mezi tím přihlásil se před stavy k české konfessí farář Jindřišský a celá obec města Hradčan s tím výslovným doložením, že chtí za hlavu církve míti jen Krista a za světskou vrchnost samého krále Českého a pány stavy. (Akta.)

Opět šli stavové na českou kancelář, kdežto nejvyšším ouředníkům pod jednou tuze domlouvali, „že ačkoliv to v skutku znají, že páni pod jednou až posavád jim nemnoho co dobrého spůsobili, nýbrž za zjevné jich protivníky se postavili, však oni šetříce jich povinnosti ještě jich napomínají, aby na vlast svou a na ně jich přátely pamatovali, a jestli v nich česká žíla jest, aby JMC. k brzké odpovědi jim dání měli.“ Tu nejvyšší purkrabí na spasení své duše se zaklínal, že jim žádných překážek nečinil, ale že to císař dal svým tajným radám. Proti tomu domlouvali stavové podobojí nejvyšším ouředníkům, že by toho neměli dopouštěti proti zřízení zemskému, aby Němci a cizozemci jejich věci uvažovali. (Slav.)

K večeru konečně přinesl nejvyšší purkrabí stavům od císaře odpověď, omlouvaje se při tom, že neví jaká je, že při uvažování jejím nebyl, že ji ani přijmouti nechtěl, ale že musel. (Slav.) Odpověd zněla, že císař obdržel repliku stavů podobojí, ale že myslel, že dále naň nastupovati nebudou, že celou věc zanechává jak byla za Ferdinanda, Maximiliana i doposavád; co se týče stížností na některé expedice z kanceláře, to že ráčí opatřiti a spomoci; pro svou přísahu že nemůže nic více učiniti; (Akta.) již aby přistoupili k uvažování dalších artikulů proposice. Nesmírná byla bouře po přečtění odpovědi císařské, a když druhého dne na to, totiž 6. června, v sobotu před nedělí svatodušní, stavové podobojí zase se sešli, stalo se to v botách a ostruhách pod bílými péry, (Akta.) na znamení, že odhodláni jsou k nejhoršímu pro svá dobrá práva. Nařízeno jest z každého stavu šest osob k sepsání zdání o té věci (Akta.) sněm pak přes svatodušní svátky do středy odložen.

Zatím v kostelích Pražských napořád se reformovalo, a kněží jeden po druhém z poslušenství administratorova se vyzouvali. (Slav.)

Hlava třetí.

Dolehání na pány katolické. Koncept majestátu.

Po svatém Duše když stavové podobojí opět se na sněmě sešli, komise k učinění relace o císařské odpovědi zřízená vymlouvala se, že ničeho nesepsala, předstírajíc, že se velikých věcí dotýká, pročež že to na větší počet odkládají. Jest tedy uvažována ta odpověd v plném shromáždění, a tu někteří navrhovali, aby požádán byl arcikníže Leopold za prostřednictví, jiní chtěli ještě jednou žádost svou k císaři opakovat, ale hrabě Mates Thurn byl toho mínění, aby žádného takového kroku více nečinili, nýbrž hned k uvažování defense přistoupili; než nemohla se rozličná mínění srovnati a tak toho dne ničeho není uzavřeno. (Slav.)

V pátek dne 12. června poslali stavové pod obojí pro pány katolické, jimžto skrze Václava Budovce předložili otázku: poněvadž jejich (podobojích) žádost zakládá se na slovo královské a na zavření sněmovní, chtějí-li při nich státi a jim k tomu též dopomáhati? Že však bylo přítomno katolíků toliko sedm, tito na tak choulostivou otázku odpovědi žádné bez ostatních dáti nechtěli. Dále tázáni jsou nejvyšší ouředníci katoličtí jeden po dru-

hém, zdali tu císařskou odpověď uvažovati a k ní raditi pomáhali. Nejvyšší purkrabí zůstával při tom, co řekl dříve, že ji neznal, až když mu ji císař doručil, že ji ani nepomáhal uvažovati aniž k ní neradil. Podobně vyjádřil se nejvyšší sudí pan Adam z Valdšteina, že při uvažování ji nebyl a k ní neradil. Když však ta otázka učiněna byla na nejvyššího kancléře, počal tento odpověď svou divně kroutiti, že prý mu císař svou resolucí doručil, kterouž on přečetv vyrozuměl co v ní je. Ale s takovou výtočkou stavové podobojí spokojeni nebyli, i tázal se ho Budovec po druhé určitěji, zdali byl při uvažování odpovědi císařské a zdali k ní radil. Na to nechtěl nejvyšší kancléř zřejmě odpověděti, vymlouvaje se, že jsou to tajnosti císařovy rady, které jemu nesluší vynášeti, než že to musí na císaře samého vznésti, při čemž téhož dne zůstalo. (Slav.)

Druhého dne se na pozvání nejvyššího purkrabího sešlo do sněmu pánů katolických ke třiceti, v jichžto jmenu mluvil k stavům podobojí nejvyšší purkrabí v ten smysl: strany otázky uvažování té odpovědi a k ní razení že páni nejvyšší ouředníci pod jednou zůstávají při včerejší své odpovědi; co se druhého týče, „zdali stavové pod jednou napomáhati chtí, aby takové sněmovní snešení, mandát a slova královská k vykonání přivedeny byly, a proti těm, kdož by je rušiti chtěli, s nimi za jedno státi,“ že v tom spolku s nimi, pokudž by proti cti a slávě Boží a proti svědomí a náboženství jich katolickému, též proti JMC. jakožto králi Českému nebylo, za jedno státi a podlé nich všecko učiniti chtějí. Taková odpověď nemohla ovšem uspokojiti stavy podobojí, kteří právem proti ní namítli, že co se náboženství týče, nikdy by se obě strany nesrovnaly, pročež že takového vyhražení připustiti nemohou; proti císaři samému že oni ničehož nemají, toliko to že chtějí věděti, zdali katoličtí stavové obhajovati je chtí proti každému, „kdokoliv by pod jmenem královským slavné zámluvy císařské na sněmu stvrzené a mandáty všem vůbec vyhlášené rušiti a jim v provozování náboženství jejich překážeti chtěl.“ Stavové katoličtí vzavše za vystoupenou radili se vespolek, jakou mají odpověď dáti stavům podobojím, a když opět do sněmu vstoupili, pověděl od nich nejvyšší purkrabí, že odstupují od svého předešlého vyjádření: „pokudž by nebylo proti jich náboženství katolickému,“ a připovídají za jedno státi se stavy pod obojí, a kdožby koli jim, k té konfessí české se přiznávajícím ubližovati chtěl, proti tomu, osobu JMC. toliko vymiňujíce, věrně jim pomáhati.

(Slav). Že s touto odpovědí nesnášel se oneu jesuitský trojlístek, totiž Zdeněk z Lobkovic, Vilém Slavata a Jaroslav z Martinic, pochopí každý, kdežto právě oni míněni jsou pod těmi, co ruší císařské zámluvy a nepřátelsky stojí proti stavům podobojí: tolik však smělosti do sebe neměli, aby proti ní byli protestovali. (Slav.) Ano bylať zvláštní tahanice s nejvyšším kancléřem, když opět naň doleháno, aby se vyjádřil, zdali radil k té odpovědi císařské. On ustavičně zakazoval se svou poctivostí a zůstával při tom co byl včera mluvil. (Akta.) Na to učinil ve jmenu stavů podobojí pan Budovec poděkování stavům katolickým, v kterém zase onino se zavazovali, kdyby kdo těmto v náboženství jich římském ubližovati a překážeti chtěl, že rovněž oni jim hrdly a statky svými pomáhati a jich se zastávati chtí. Ku konci své řeči obrátil se Budovec ku pánu Zdenkovi z Lobkovic s těmito slovy: „Vaší Milosti pak, nejvyšší pane kanclíři, kterýž jste tomu, že jste resolucí císařskou poslední pánům stavům dodanou uvažovati a k ní raditi míti ráčili, zjevně neodepřeli, nýbrž jak předešle tak i nyní že našim a dobrým řádům odporníkem býti skutkem prokazovati ráčíte, z těch příčin páni stavové podobojí toto oznamují, že budou věděti jak o VM. smýšleti a časem svým to sobě k napravení přivésti, a na tento čas nemají VM. zač děkovati!“ (Slav.) Když pak stavové toho dne ze sněmu se rozcházeli, láno od nekatolíků nejvyššímu kanclíři a mluveny proti němu hrubé a důtklivé řeči: aby z té přílišné své poctivosti jiným udělil; aby ho hrom zabil; aby ho z okna vyhodili jakožto nepřítele strany podobojí, který se ani se stranou pod jednou v tom, coby ku pokoji a svornosti sloužilo, nesrovnává; že více dlužen jest než má, aby mu peníze vypověděli, a jiného mnoho. (Akta.)

Dne 13. června poslali stavové podobojí deputaci šesti osob k císaři s novým spisem, ve kterém připomínali mu dané jeho slovo i vyčítali, že více dává na několik zlých rádců, pak na potřebnost defence ukazovali pro obhájení císařovo i své, kdežto všude v sousedních zemích se hotovost sbírá. Spolu podala deputace vypracovaný koncept majestátu na svobodné provozování náboženství, jak jej sobě od císaře udělený míti žádali stavové podobojí. Mluvčím deputace byl hrabě Jáchim Ondřej Šlik, který když vyhrožoval císaři, nepřijme-li ten koncept, že stavové na defensí nastoupí, tož Rudolf zuřivě naň pohlédna rukou pokynul, že ničeho více slyšeti nechce, a hřbet obrátě k deputací pryč z po-

koje odešel. Deputace zanechala tam svůj spis i ten koncept majestátu, což obé potom císař k uvážení dal nejvyšším ouředníkům a soudcům zemským pod jeduou. (Slav.)

Hlava čtvrtá.

Processí o Božím těle. Odpověď císařova.

V tuž dobu přijelo do Prahy nové vyslanectví kurfiršta saského, Kristiana II., v jehožto čele byl Dr. Gerstenberger, který se měl přimluviti u císaře za stavy pod obojí. Ten císaři přede vším na mysl uváděl věrnost od týchž stavů minulého roku jemu prokázanou, (Skála.) ale na ten čas k ničemu jej skloniti nemohli než později, když již stavové ztuha na císaře dolehati počali, tu teprv jeho co prostředníka v té věci užíval.

Zatím domáhali se stavové odpovědi na císaři, ale nadarmo, a tu opět velice jest stěžováno na to, že císař v záležitostech českých radu béře s cizozemci, a nejvyšší ouředníci zemští mnohé domluvy proto přeslechnouti museli. (Akta.)

Dne 17. června, ten den před Božím tělem, přišli do sněmu vyslancové z knížectví Slezských, žádajíce též býtioučastní toho jednáni o svobodu v náboženství. Oznamovaliť oni své mnohé stížnosti na utlačování evangelíků v Slezsku, jmenovitě kterak Opavským svobodné provozování jich náboženství mocí jest zabráněno, a biskup Vratislavský arcikníže Kárel na svých panstvích nikoho kromě jediných katolíků trpěti nechce. (Slav.)

Téhož dne přihlásil se před sněmem k české konfessí děkan Chrudimský ještě s jinými některými kněžími, mezi nimiž byl také Kašpar Felix Moravec, mnich řádu sv. Františka, a ti všickni vzatí jsou do ochrany od stavů podobojích. (Slav.) Na to předstoupil farář Tejnský kněz Eliáš Šud ze Semanína a veřejně četl písemní nařízení s podpisem nejvyššího kancléře, jaké bylo došlo všecky faráře Pražské i akademii, aby se zítřejšího dne dostavili na processí pod nemilostí císařskou a skutečným trestáním. (Akta.) Stavové, popuzeni takovým svévolným jednáním nejvyššího kancléře, které bylo více zlomyslným drážděním nežli čímkoliv jiným, odebrali se ihned na kancelář českou a tam ztuha setkali se s panem Zdenkem z Lobkovic, vyčítajíce mu, že jedná proti sněmovnímu snešení a proti mandátům, jenž znějí na to, aby nikdo k náboženství nebyl nucen; takovým jednáním že vede jenom k nepokojí

když poroučí evangelíkům klaněti se před monstrancí, kdežto oni nevěří, aby tu Boží tělo býti mělo. Na tito řeči nejvyšší pan kancléř nábožně mnohými kříži se křižoval, z čehož mnozí z nekatolíků smích sobě tropíce dosti hlasitě volali, aby ho i s těmi kříži oknem vyhodili. (Akta.) Při té příležitosti znova dolehali stavové na nejvyšší ouředníky strany odpovědi císařovy, kteřížto všemožným slibováním ukonejšiti je hleděli. (Slav.) Když pak se stavové zase do sněmu navrátili, zapověděli jsou všem kněžím podobojí, aby zítřejšího dne na processí nechodili. (Slav.) Potom očekávali odpověď císařskou, o níž se domnívali že jim ještě téhož dne udělena bude, ale čekali marně, a císař vzkázal jim konečně, aby tak hrubě nekvapili, že toho dne z toho nic býti nemůže. (Slav.)

Na den Božího těla nesešli se stavové k žádné poradě, ale vznikla v Praze zase jedna z oněch jalových pověstí, jaké v tak nepokojných časech přečasto obecenstvo pobuřují. Vypravováno totiž, že ve sklepích pod soudnou světnici, kdežto stavové sněmují, od nepřátel evangelického náboženství skládá se veliká síla prachu k tomu konci a cíli, aby, až stavové podobojí v plném počtu pohromadě budou, mohl býti zapálen a tak celý sněm do povětří vyhozen. Jakkoliv pověst tato sama v sobě příliš nesmyslna byla, aby mohla u rozumných lidí víry nalezti, přece v době tak pohnuté, kdežto lidé obyčejně lehkověrnější bývají než jindy, obyvatelstvo Pražské nemálo polekala, k jehožto upokojení jakož neméně pro všemožné sebe vlastních ubezpečení stavové na druhý den sklep ten prohledati poručili, než nenalezeno ničeho kromě několika prázdných sudů od vína, a tak celá věc v posměch se obrátila. (Slav.)

Dne 20. doručena jest poslům slezským písemná odpověď stavů na jejich žádost, kterouž jest utvrzen spolek mezi Čechy a Slezany k docílení svobody v náboženství. (Akta.) Potom posláno jest k Felicianovi Mošovi, hejtmanu na hradu Pražského s otázkou: zná-li se k tomu, že jest o stavech podobojí nepravdivé věci mluvil i psal, a když toho zapřel, ukázáno mu jeho vlastní psaní, načež v plném sněmě u přítomnosti nejvyšších ouředníků zemských týž Felician Moš skrze pana Budovce vyhlášen jest za lháře, který není hoden, aby s dobrými, poctivými lidmi jísti a píti měl, dokud toho, co jest o stavech psal, za pravé nedokáže. (Akta.)

Téhož dne konečně přišla odpověd císařova na poslední žádost stavů, která celou věc na nové odklady dávala. Pravilť v ní císař, že tu otázku o svobodě v náboženství chce vložiti na kurfiršty, spor o akademii a konsistoř aby vyjednán byl v zemském

soudu před rovným počtem osob pod jednou i pod obojí, konečně od defensí aby stavové upustili. Jak snadno bylo předzvídati, neupokojila odpověd tato stavy podobojí, kteří k žádným dalším odkladům oumysl neměli svolovati; co se pak vznešení té věci na kurfiršty týče, právem namítali, „že to jednání jejich nepřináleží k žádnému rozeznání kurfirštův a knížat říšských, poněvadž oni jsou království a stavové svobodní a mají svého vlastního krále a pána v zemi, který povinen jest v takových věcech přichraňovati, a co by bylo zemi jeho k dobrému a užitečnému, spolu s stavy svými příhodně nařizovati.“ (Skála.) I byli všickni stavové podobojí jednoho úmyslu, nastoupiti totiž na defensí, strany které se také mínili usrozuměti se stavy katolickými. Spolu pak vznesli otázku na nejvyšší ouředníky pod jednou, zdali tuto odpověd císařskou pomáhali uvažovati anebo k ní radili. Na to odpověděl jmenem katolíků nejvyšší purkrabí vyhýbavě, že jim císař zapověděl na takové otázky odpovídati, (Akta.) a též co se defensí týče, že oni bez povolení císařského ničeho jednati nemohou. Na tom toho dne zůstáno, a další jednání pro nastávající neděli, v kterouž že k sv. Jakubu na processí jíti musí, se nejvyšší purkrabí vymlouval, odloženo až na pondělek. (Slav.)

V neděli svrchu zmíněný mnich Kašpar Felix Moravec kázal v kostele těla Božího velmi ostře proti papeži, načež učinil veřejně vyznání víry evangelické a večeři Páně pod obojí způsobou přijal z rukou faráře Svato-Václavského, kterýžto jsa také jeden z přestouplých kněží opustil toho dne sloužení mše a zpívání v jazyku latinském a pouze česky v kostele zpívati dal. Když potom ten bývalý mnich z kostela domů se vracel, by po ulicích, kudy jíti musel, všude náramný shon lidu, který žádostiv byl jej spatřiti; ale poněvadž někteří jeho přátelé se obávali, aby snad v tom davu nepřitočil se k němu někdo ze strany protivné a jemu neublížil, vzali ho mezi sebe pan z Těhenic ještě s jinými přednějšími prokuratory, a tak jej bezpečně do jeho obydlí provodili. (Slav.)

Hlava pátá.

Defense zřízena.

V pondělí dne 22. června stavové podobojí sšedše se zvolili ze sebe komisí k uvažování toho, co by dále činiti měli. Tu někteří měli za to, aby novou žádost císaři podali, ale většina ne-

chtěla se v žádné další vyjednávání dávati a tak uzavřeno jest nastoupiti na defensí. Komise rozdělila se na dvé: jedni spisovali omluvu, která se měla císaři podati, proč stavové na té jeho resolucí přestati nemohou a sobě hotovost nařizují — druzí zhotovovali návrh zamýšlené defensí. (Slav.)

Příštího dne vypraveni jsou od stavů vyslancové do Moravy s listem, ve kterém se Moravanům zpráva dávala o tom, jak v Čechách věci stojí, a stavové moravští v čas potřeby o pomoc jsou požádáni. Ve středu přihlásili se vyslancové kladští a loketští k defensí, žádajíce býti do spolku přijati od stavů, jakož se i stalo. Také Jan Rudolf Trčka a Štěpán Jiří ze Šternberka, nejsouce osobně přítomni na sněmě, zaslali písemně své přistoupení k defensí. Proti Šternberkovi sice někteří pro jeho předešlé obojetné chování vystupovali, nechtíce ho přijmouti v spolek, a však přece skroceni jsou od vetšího počtu a obou těch pánů přistoupení přijato. (Slav.) Téhož dne dohotoven jest od komise návrh k defensí, ale ještě zadržen až do odpovědi císařské na omluvu jemu podanou. (Skála).

Zatím vznešena jest otázka na stavy katolické, znají-li se k tomu, že jsou slíbili hájiti stavy podobojí proti všem jejich nepřátelům, kteří by je chtěli utiskovati a jim v náboženství jejich překážeti, načež odpověděli katolíci skrze nejvyššího purkrabího, že se k tomu znají a v tom státi a trvati připovídají. Tu jest jim dále otázka položena, zdali tedy chtějí společně s nimi na tu defensí nastoupiti, ale na to nejvyšší purkrabí odpověděl obšírnou vyhýbavou řečí, ve které stavy podobojí zrazoval od defense, že toho žádná potřeba není, kdyby však jináče býti nemohlo, že by to museli dříve na JMC. vznésti. (Akta.)

Zatím jal se vyslanec saský Dr. Gerstenberger prostředkovati mezi oběma stranama, a s vědomím i přivolením císařovým předložil stavům podobojí návrh o desíti artikulích, ve kterém však pouze týkalo se svobody v náboženství, o akademii pak a konsistoři ani zmínky nebylo. I sliboval Gerstenberger, kdyby stavové na tom návrhu přestali a od akademie a konsistoře upustili, že by to hleděl na císaři obdržeti, aby ten návrh potvrdil. (Slav.) Ta věc uvažována jest dne 25. června ve sněmě, a již někteří schylovali se přistoupiti k tomu návrhu, ale jiní opatrnější namítali, kterak by jenom Němcům z toho užitek vzešel, kdyby čeští evangelíci, nemajíce ani vlastní akademie ani své konsistoře, museli děti své do Němec na učení posílati a též tam odtud kněze

bráti. Na to jest návrh ten jednosvorně zamítnut. (Slav.) Téhož dne přišli do sněmu nejvyšší oujředníci, jsouce vysláni od císaře, který po nich stavům podobojí vzkazoval, mají-li nějaké stížnosti, aby je ve spis uvedli a císaři podali. Těm dána jest odpověď od stavu: když české věci v českých radách se neuvažují, a takových spisů až posavád od zlých a nepokojných lidí vždy jen k tomu užito jest, aby se věc protahovala a stavové ztrátou času a velikými outratami se omrzeli a bez vyřízení z Prahy odjeti přinuceni byli — protož že nechtějí s císařem v žádné další písemní jednání se pouštěti a že počkají toliko ještě do zítřka; nedá-li jim císař příznivou resolucí, že bez dalšího odkladu přistoupí k defensí, ať s nimi katolíci drží anebo ne. (Akta.) Nejvyšší purkrabí velice se vymlouval, že nejvyšší ouředníci činili co mohli, jestli ničeho nevyřídili, to že vina jejich není; ostatně že se z toho těší, že byli jiní (Gerstenberger) při císaři šťastnější, kteří na něm stavům již tak znamenitých věcí vymohli. (Slav.)

Dne 26. vyhotoven jest zápis smlouvy mezi Čechy a Slezany, ve kterém obě strany na vzájem se zavazovaly, přispěti sobě na první požádání s 2000 pěšího lidu a 1000 jezdci, na druhé vyzvání s tím samým počtem, na třetí pak s celou svou mocí. (Akta.) Téhož dne pozdě večer přišla odpověd císařská, v které zase ničeho nebylo povoleno, toliko že poněkud byla sformována podle těch artikulů od posla saského navržených. (Slav.) Nadějíce se stavové podobojí již napřed takové odpovědi, měli již pohotově svou omluvu na ni, již zaslali císaři, a hned přistoupili k defensí, jejížto od svrchu zmíněné komise vypracovaný návrh ve skutek uváděti se jali. Ta defensí vypsána jest po celé zemi dvojnásobně podle šacunku od r. 1596, a nařízeno k jejímu spravování třidcet direktorů, z každého stavu po deseti. Nad lidem válečným zvoleni jsou vůdcové, a sice za generala laitnanta hrabě z Thurnu, za generala maršálka Leonard z Felsu a za generala vachtmistra Jan mladší z Bubna. Direktorům a generalům vyměřen plat a Thurnovi dána moc i cizí lid najímat a s důstojníky o plat se smlouvat. To vše dálo se od stavů pod fochem, jako by to jen proti zlým rádcům, jich nepřátelům a rušitelům pokoje čelilo; císařskou osobu vždy při všem vyhražovali, ano že to i k jeho vlastní ochraně činí, předstírali. Ještě jednou zeptali se katolíků, zdali chtějí přistoupiti k defensí, ale ti odložili s odpovědí do rána. (Slav.)

V témž sezení stavů vypovězen jest ze země do osmi dnů primas staroměstský Jiří Hejdelius pod trestem oběšení. Na odůvodnění takového příkrého ortele ve spis uvedena jsou všecka jeho provinění, a tu mu ve 20 článcích vytýkány páchané od něho neřády, ba i zjevné zločiny, jako že přišel k ouřadům obecním, nemaje žádného v městech Pražských zakoupení; jakých ohavných šmejdů se dopouštěl; že s daněmi ze svých statků zůstával v restu, aniž jiných povinností zemských vykonával; že nalezené věci na radnici odevzdané sobě přivlastňoval; že nočního času násilím do jednoho domu v oumyslu loupežném vrazil; že obec v dluhy uváděl, rady vynášel, sám do obce dlužen zůstával a jako primas všecku libovolnost sobě dovoloval, poctivé sousedy všelijak trýznil a nešlechetníky k ouřadům dosazoval; že stavům podobojí nadával, pravě že jeden Žid lepší jest než 15 takových, co se scházejí na novoměstském rathouze; že vojáky najímal; že se vychloubal zvláštní důvěrou císařskou, pravě že císař často pro něj v noci posílá, že mu v své přítomnosti sedati dovoluje, ano že on má klíč od císařova pokoje. Tento tak zvaný vejhostní list Hejdeliusův čten jest veřejně ve sněmě, a druhého dne na to také na staroměstské i novoměstské radnici. (Akta.)

Zůstalit pak toho dne pohromadě stavové až do 11 hodin v noci, tak že když dlouho ze sněmu nešli, mnozí z prostředku jejich, kteří byli pro hlad dříve z hradu odešli, o jejich bezpečnost se báli, i počaly proskakovati pověsti o jejich zabavení, z čehož lid obecný nemálo se po Praze bouřil. Tu sebralo se vzácnějších osob v počtu přes 100 koní, kteří jeli na hrad přesvědčit se co se děje, ale na cestě již potkávali vracející se ze sněmu stavy, a tak město zase se upokojilo. (Slav.)

Že však zařízením defense stavové v zjevný odpor se proti císaři postavili, přestali od té doby choditi do sněmu na hrad Pražský, ale napotom schůzky své odbývali na radnici staroměstské, an čeládka jejich dobře ozbrojená silnou stráž držela na rynku a pořádek udržovala mezi lidem obecným velice rozjitřeným. Rozepsání pak defense dáno do tisku. Vytištěno jest „v Starém Městě Pražském u dědice Mistra Daniele Adama z Veleslavína“, malý 4, 4 $^1/_2$ archu, a po vši zemi rozesláno.

Oddíl čtvrtý.

Všeobecná hotovost až do stvrzení majestátu.

Hlava první.

Přísaha direktorů. Vyjednávání u nejvyššího purkrabího.

V sobotu dne 27. června installováni jsou na radnici staroměstské direktoři a stavové podobojí dali jim od sebe plnomocenství, naproti čemuž přijali od nich revers v ten smysl, že oni nic o své ujmě bez nich o náboženství vyjednávati nechtí, že jim každé hrozící nebezpečenství ohlásí, a z peněz, jaké od nich přijmou, oučty složí. To vše stvrzeno jest přísahou s obou stran, načež direktoři v nové své důstojnosti zasedli. (Slav.)

Tu přišli na radnici staroměstskou pan Ferdinand z Donína a pan Purkhart Točník z Křinic, jsouce vysláni od stavů katolických k stavům podobojí, aby je pozvali do sněmu na hrad Pražský. Ale stavové podobojí odepřeli, pravíce, že to již sedmá resolucí císařská jest, která jakž první tak poslední původem neupřímných rad na takových škodných výkladech a výminkách postavena jest, že docela na záhubu stavů podobojích čelí; že oni ne pro přetržení sněmu, ale pro lepší bezpečnost sem na rathouz postoupili a dříve do sněmu nepůjdou, pokud jejich žádost strany artikulu o náboženství vyplněna nebude. (Akta.)

První jednání, ku kterému pak direktoři přistoupili, bylo o půjčku peněz, kterých bylo potřebí ke zřizování hotovosti, pokud by se nesešli daně od stavů dle vyměření r. 1596 na zem uložené. Potom rokováno o munici, a kdežto bylo velice pochybno, že by ji z královské zbrojnice dostati mohli, usnesli se direktoři na tom, aby o ni písemně požádali knížete Kristiana z Anhaltu. (Slav.)

Mezi tím, co direktoři na radnici v poradě seděli, stalo se, že jeden mnich od sv. Jakuba vmísil se mezi čeládku stavovskou, která v silném počtu a dobře ozbrojena rynk staroměstský obsazený měla, a nepochybně všetečně sobě počínal. Ten jest za vyzvědače pokládán, i sběhla se naň luza a počala jej tepati, aniž tomu čeleď stavovská brániti mohla aneb chtěla, a on s těží jen outěkem život zachoval, skryv se v blízkém jednom domě. Tako-

vým výtržnostem aby se budoucně ubránilo, poslali direktorové do všech klášterů, napomínajíce mnichy, aby, pokud ta roztržka trvá a od nich lepší řád nebude zaveden, raději doma zůstávali a nikde na ulicích se neukazovali; spolu pak město četnějšími strážemi opatřili a městské radě na srdce vložili péči o zachování pořádku. (Slav.)

Druhého dne obdrželi direktoři od některých bohatších obyvatelů Pražských 30.000 zl. jakožto půjčku na tu vypsanou kontribucí. Tu jest mezi nimi jednáno o to, máli se vedlé hotovosti, kterou země od sebe postaví, také ještě cizí válečný lid najímati, a po dlouhém sporu o tu věc ustanoveno, aby se najaly 3000 pěšího a 1500 jízdního lidu, a to verbování poručeno jmenovaným již generalům. (Slav.)

Stavům Loketským, jichž vyslancové dne 29. června před direktory předstoupili, položen jest sjezd v jejich kraji, k němuž direktorové své komisaře vyslati slíbili. (Slav.)

Tékož dne poslal jest nejvyšší purkrabí k panu Janu Jiřímu z Švamberka, nejvyššímu sudímu dvorskému, k panu Václavovi Budovci, k panu Jiřímu z Gerštorfu, k panu Bohuslavovi z Michalovic, k panu Adamovi Linhartu a k panu Václavovi Magrlovi, žádaje jich, aby ho zítřejšího dne navštívili. Obeslaní tito oznámili to ihned na druhý den ve schůzce direktorů, tázajíce se co činiti mají. Direktoři nemálo se horšili, proč nejvyšší purkrabí po straně a jako soukromě k některým toliko osobám se obrací a ne ke všem direktorům společně, a konečně na tom zůstali, že vyslali dvě osoby z rytířstva k nejvyššímu purkrabímu, aby oumysl jeho zvěděli. Nejvyšší purkrabí vzkázal po nich direktorům, že ou a ještě několik jiných osob pod jednou rádi by s těmi obeslanými pány o některé věci promluvili. Tu jest od direktorů většinou uzavřeno, aby šli a vyslechli, a však v jednání žádné aby se nepouštěli. Posláuo pak s nimi pro jejich bezpečnost 15 mušketýrův a 11 jízdných. U nejvyššího purkrabího byli z katolických pánů ještě tito: pan Adam mladší z Waldšteina, pan Ferdinand purkrabí z Donína, pan Jau z Klenového a z Janovic a pan Purkhart Točník z Křinic. Tu jest vyslaným podobojím domlouváno, kterak oustní jednání jest mnohem bezpečnější cesta ku postavení na místo té náboženské věci nežli dosavádní písemní „pro rozdílné všelijakých slov výklady," i navrhoval nejvyšší purkrabí, aby jeho strany v jistém stejném počtu o to se smlouvaly, a sice nejlépe na hradě v soudné světnici, kdežto bez toho sněm ještě není vzdán. Vyslaní podobojí

slíbili návrh ten direktorům přednésti, což i učinili. Přišel pak v tu dobu mezi direktory posel kurfiršta Saského Dr. Gerstenberger, kterýžto jim radil a snažně o to je žádal, aby se pustili v takové jednání, dávaje jim nejlepší naděje. Direktoři všemožně se vymlouvali, že podle reversu stavům daného nemohou se v žádné jednání dávati, zatím však konečně přece slíbili k nejvyššímu purkrabímu ze sebe některé osoby vyslati. (Slav.)

Museloť pak direktorům přede vším na tom záležeti, aby při tak povážlivém počínání svém ubezpečili se smýšlením obyvatelstva Pražského. Bylať sice v Praze náramná většina podobojích, a jmenovitě lid obecný až příliš zjevně smýšlení své osvědčoval: nicméně bylo potřebí, aby netoliko luza, ale měšťanstvo samo prohlásilo se s kým stojí, a to tím více, kdežto od strany odporné mnohé důtklivé věci v obecenstvu proti direktorům a jejich počínání proskakovaly a v samé radě městské strana podobojí s mnohými překážkami se potkávala, jakož stalo se jmenovitě při inštallací direktorů, když ku plnomocenství jim od stavů daném také Staré město Pražské pečeť svou přitisknouti mělo, že purkmistr Daniel Holijan (?) spolu s třemi jinými katolickými radami proti tomu urputně se zasazovali, a však přehlasováni jsou od ostatních. (Slav). Chtěliť tedy direktoři svolati obec, totiž valné shromáždění celého měšťanstva, aby jim stav věcí vysvětlili a jimi se ujistili, ale purkmistr právě jmenovaný nechtěl se jim k tomu propůjčiti. I obeslali tedy direktoři sami ze své moci před sebe čtvrtníky, jimž nařídili, aby k zejtřejšímu dni obec na radnici svolali, jakož se i stalo. Tu mluvil k shromážděnému měšťanstvu pan Jan Oustecký, že ta defence nečelí proti císaři, aby se ničím nedávali másti, nýbrž že se to děje k zachování při pokoji JMC. i všech obyvatelův království, dále pak také k tomu, aby města spolu s vyššími stavy rovného opatření při náboženství svém užiti mohli. Přečetl také koncept majestátu císaři předložený, aby měšťanstvo zevrubně oč se jedná vědělo. Na to odpověděl od obce perkmistr hor viničných Tomáš Šlemer z Častalovic, vzdávaje díky stavům vyšším za to, že tak horlivě měst se ujímají, pročež také oni s hrdly a statky při nich až do přemožení státi chtějí. Za to poděkoval Staroměstským ve jmenu direktorů pan Theobald Švihovský, a s tím obec se rozešla. (Akta).

Téhož dne poslali direktoři několik osob k nejvyššímu purkrabímu, které mu měli poručeno oznámiti, že oni bez ostatních stavů v žádné jednání se dávati nemohou, a že stojí na potvrzení

majestátu, jehož koncept byli císaři podali. Katolíků byl tenkráte větší počet u nejvyššího purkrabího, a ti se omlouvali, že k tomu jednání vybídnuti byli od posla saského, i jevili svou žádost, aby mohli vyjednávati s větším počtem podobojích. Vyslancové direktorů slíbili to přednésti a také proti tomu ničeho neměli, aby vyslechli přednešení katolíků; ovšem že odpověď na ně žádnou prý dáti nemohou. Katolíci tedy předložili podobojím dvě otázky: 1) jaký nedostatek jest v poslední císařské resolucí strany náboženství? a 2) v čem se koncept majestátu s tou resolucí nedostává? (Slav.) Tyto otázky vyslancové direktorům přednesli, a nyní nastalo pilné vyjednávání obou stran, které zvláště za pomocí saského posla, a pak převahou, jakou v tak nebezpečných okolnostech musela nabývati při dvoře strana mírných katolíků, konečně přece k žádoucímu cíli vedlo. Tu jest sem tam posíláno od direktorů k nejvyššímu purkrabímu a zase nazpět po celý týden, i smlouváno o každou písmenu zmíněného konceptu, při čemž strana podobojí v nepodstatných některých věcech katolíkům povolila. Nejprvé vzkázali direktoři katolíkům, když oni se jich ptají jaký nedostatek jest v poslední císařské resolucí, že oni naopak táží se katolíků, jaký nedostatek oni v konceptu majestátu nacházejí? (Slav.) Tu katolíci vypočtli osm punktův, co by v tom konceptu změněno býti mělo, z nichž nejhlavnější byly následující: 1) nechtěli aby užíváno bylo slova *evangeličtí* stavové, nýbrž aby všude stálo: stavové *podobojí*, 2) ohražovali se proti tomu, kdežto v konceptu majestátu stojí: *aby se na každém místě služby Boží dle konfessí české konati směly,* to že nemůže rozuměno býti o kostelích katolických; 3) strany pohřbů, aby totiž osoby podobojí pochovávány býti mohly také v katolických kostelích, jakož naopak vždycky se dálo, že podobojí katolíkům pohřbů ve svých kostelích dopřávali, vyhražovali sobě kostel na hradě Pražském a kostely Plzenské a Budějovické; 4) co se týče konsistoře a akademie, aby obě strany k porovnání sporů volily stejný počet defensorů, totiž stavové šest a císař šest. Na některé z těch punků deputace direktorů ihned odpověděla, ostatní pravila že musí vznésti na plný počet. Tak jmenovitě co se týče druhého punktu, v tom katolíkům přisvědčili, ale strany pohřbů důrazně opřeli se proti žádosti katolíků, že nevědí proč by podobojí neměli užívati rovného práva s katolíky, kdežto jich přece mnohem větší počet jest nežli těchto, ano že právě na hradě Pražském pochován jest král Jiří, který byl podobojí. Konečně zmínili se katoličtí páni, kterak JMC. doslechla,

že stavové podobojí válečný lid najímají, toho aby nečinili, že ti artikulové, o kterých ještě obě strany na rozdílech trvají, nejsou tak těžcí, aby nemohli k narovnání přijíti, a císař že sobě takového pokojného narovnání přeje. S tím toho dne deputace odešla. (Slav.) Druhého dne poslali direktoři po zralém uvážení věci nejvyššímu purkrabímu odpověď svou, ve které toliko strany druhého punktu povolovali; v ohledu ostatních v nejmenším neustupovali, pevně na svém stojíce. Co se pak týče najímání vojenského lidu, o tom vzkázali nejvyššímu purkrabímu, že ho sice něco mají, ale ne proti králi ani proti straně pod jednou, „nýbrž proti těm, kteří by něco proti straně podobojí před sebe brali a tomu, aby milostivé zámluvy JMC. k vykonání přijíti mohly, překáželi, neb k pokoji věrných prostředkův podávaných užiti nechtěli;“ k tomu že oni jisté zprávy o tom mají, kterak posel španělský lid najímá a v Bavořích mustruňky se dějí, při nichžto na Čechy se troštují. Nejvyšší purkrabí odpověděl, takové pověsti že jsou klevety a že se s vůli neb vědomím JMC. žádné najímání lidu neděje. (Slav.) Dále oznamoval deputací direktorské, že by císař k majestátu tomu na jistý spůsob povolil, kdyby totiž stavové podobojí ty nedostatky, které se v něm nacházejí reversem od sebe daným napraviti chtěli, ale aby upustili od defensí, od direkci i všechněch závazkův a přísah, také aby ustoupili od výpovědi nad Felicianem Mošem a Hejdeliusem, poněvadž na sněmě nemá být nikdo souzen, než toliko od soudu pořádem práva. Deputace slíbila to oznámiti plnému počtu. (Akta.)

Po ten celý čas hrabě Thurn pilně po Praze verboval, z kteréhožto najatého lidu pěší ponecháni jsou v Praze, ale jezdci posíláni na venkov, kdežto nejvíce ubytováni jsou na gruntech pánů katolických, světských i duchovních, kteří s nimi velikou obtíž měli. Zatím povstávali v lidu rozličné rozprávky od strany pod jednou roztrušované, jakoby direktoři vinni byli těmi roztržkami, kdežto prý císař již tolik povoluje, že by na tom strana podobojí přestati mohla; to najímání lidu že jest daremné, aby jej direktoři sami platili; kontribuce že by se neměla dávati, a jiných podobných řečí mnoho. Proti takovým škodlivým řečem vyslali direktoři listy do všech krajů, ve kterých obyvatelům království zprávu o tom dávají, jak věci stojí, aby se žádnými lživými pověstmi mýliti nedávali. Datovány pak jsou tyto listy: „v pondělí den památní sv. mistra Jana Husa a mistra Jeronýma, mučedlníkův Bo-

žích" (5. července), což jmenovitě u dvora veliké pohoršení spůsobilo. Zároveň uzavřeli stavové i dále lid válečný najímati, na zápovědi císařské se neohlížejíce. (Slav.)

Téhož dne předložen jest direktorům ku podpisu svrchu zmíněný revers, oni však nechtěli jej podepsati, poněvadž by slova majestátu rušil, pravíce, až bude majestát stvrzen, že sobě katolíci budou moci učiniti opatření na sněmě. (Akta.) Tu posel saský Dr. Gerstenberger chodil od strany ke straně a prostředkoval, císaři pak domlouvali mírnější katolíci, aby povolil k žádosti stavů podobojích k uvarování ještě většího zlého, uvádějíce mu na pamět, kterak Matyáš puštěním svobody protestantům Rakousko upokojil, a že jest se obávati, aby stavové podobojí od císaře se odtrhnouce k němu jakožto čekanci království českého se nepřidali. Tu, ač nejvyšší kanclíř císaře velmi zrazoval ode všeho povolování, pravě mezi jiným výslovně: „Jestliže VCM. pan bratr král Matyáš svým povolením Rakušanům k zcestnému náboženství do pekla sobě cestu strojí, jest naděje, že VCM. jeho v tom následovati chtíti neráčí:" (Slav.) císař, vida neustupnost stavů podobojích, zjevnou jejich zpouru a rostoucí nebezpečenství, a když právě nevrátivší se z Moravy poslové direktorů přinesli odpověd tamějších stavů, že také oni přistupují k defensí, vyhražujíce vedlé císaře ještě také pána svého krále Matyáše, (Skála.) chtěj nechtěj nucena se viděl povoliti k majestátu, a však s tou poslední dvojí výminkou, aby na místě *evangeličtí stavové* postaveno v něm bylo: *stavové podobojí*, pak aby se přidalo, že to vše trvati má dle znění religionsfridu až do obecného generalního křesťanského v říši o náboženství porovnání. Tyto obě výminky jakožto v hlavním smyslu majestátu nic neměnící direktoři konečně přijali; co se však týče upuštění od defensí, které císař žádal, v tom se omluvili, že se oni i stavové dříve obapolně propustiti musí ze vzájemných závazkův, lid najatý že nelze hned najednou rozpustiti, než však bude strany majestátu všecko na náležitém místě postaveno, že i ta věc strany defense ku konci přivedena bude.

Hlava druhá.

Majestát vydán a ve desky vložen.

Jakkoliv pak nyní hlavní otázka považována mohla býti za ukončenou, přece než majestát stavům podobojí skutečně jest vy-

dán, byly ještě mnohé tahanice mezi oběma stranami o vedlejší věci. Tak nastupovali katolíci na to, aby jim stavové pod obojí k jejich opatření dali revers, tito zase odkazovali katolíky s tou věcí na sněm, tam aby o tom jednání bylo, a pokud by takový revers slova majestátu nerušil, že oni mu odporovati nebudou. Ve schůzkách pak obou stran, které držány byly ku poslednímu redigování konceptu majestátu, ještě jednou pokusili se katolíci o to, aby artikul o defensořích akademie dle jejich smyslu postaven byl, ale podobojí v tom nepovolili. Když konečně vše, co se majestátu týkalo, náležitě jest na místě postaveno, učiněno jest mezi oběma stranami písemné narovnání, ve kterém strana pod jednou slušně jest opatřena, a toto narovnání mělo býti od císaře potvrzeno a vedlé majestátu do desk vloženo.

Dne 10. července vzkázano jest direktorům, že císař majestát podepsal, aby si pro něj přišli na hrad do soudné světnice, že jim s dalším oznámením JMC. odveden bude. Tu stala se hádka mezi direktory, mají-li nahoru jíti, a konečně usneli se na tom, aby nechodili, nýbrž aby majestát jim poslán byl. Takového usnešení pan z Donína, který s tím vzkázáním k direktorům byl vyslán, velice litoval a mrzutě odešel. Ale císař podruhé vzkázal direktorům, aby si přišli pro majestát, že jim ještě něco dále oznámiti chce, protož aby se dostavili v hojném počtu. Tu teprv vyslali direktoři ze sebe 12 osob na hrad spolu se spisem poděkovacím, ve kterém se omlouvali proč ještě najatý vojenský lid propustiti nemohou. A však to, co císař direktorům ještě dále oznámiti chtěl, netýkalo se ničeho jiného, nežli právě upuštění od defensí, kdežto on vždy na svém stál, že stavům podobojím nevydá dříve majestát, pokud oni lid naverbovaný nerozpustí. Že ale direktoři tomu odpírali, císař majestát jim nevydal, a deputace s prázdným se navrátila. (Slav.)

Na to poslali dne 12. července direktoři novou deputací do kanceláře české, která nejvyšším ouředníkům pod jednou důtklivé výčitky pro takové prodlévání činila, vyhrožujíc jim, pokud by jací zlí následkové z toho pošli, že je stavové podobojí postíhati budou na jich osobách i statcích. Tu nejvyšší purkrabí, žádoucí ten majestát již v ruce drže, učinil smířlivou řeč k vyslancům direktorů, v kteréž pravil mezi jiným, že císař té naděje jest, že při nastávajícím sněmovním jednání vedlé častého se ohlašování podobojích nic nebude před sebe bráno proti mocnosti a důstojenství JMC.; bylo-li by jinak, že ten majestát nemá žádné moci míti. Když

pak majestát vyslancům odevzdáván byl, ti pohřešili na něm obvyklý podpis nejvyššího kancléře Zdeňka z Lobkovic, jehož, když na to ukazováno, nejvyšší purkrabí vymlouvati se jal, že ho duchovní rádcové jeho s toho zracovali a on proti svému svědomí to býti pokládá. Na to odpověděli podobojí, že císař má také svědomí a přece svým podpisem poškvrniti je nemíní; když pak nejvyšší purkrabí se nabízel, že on sám se na místě nejvyššího kancléře podepsati chce, vděčně to přijali. Podobně choulostivé svědomí jako nejvyšší písař měl také sekretář český Jan Mencel, který, aby ten majestát také spolu, jakž na ouřad jeho slušelo, podepsati nemusel, raději se z ouřadu poděkoval. Na jeho místo podepsal zeť jeho Pavel Michna, který za svého tchána sekretářem se stal. (Skála.)

Vyslancové direktorů přijavše majestát z rukou nejvyššího purkrabího nesli jej na staroměstskou radnici, kdežto druhého dne čten jest veřejně u přítomnosti velikého počtu stavů. Učiněn jest z něho opis, původní pak listina odevzdána jest ke schování radním pánům novoměstským, od nichž na radnici jejich uložená jest do zelené truhly. (Slav.)

Když direktoři žádaný majestát již v rukou měli, znova dolehal císař na zrušení defense a rozpuštění válečného lidu, ale direktoři vymlouvali se jako dříve, že ta věc tak lehká není, ostatně že také Slezané, s nimiž oni v ouzkém spolku jsou, podobného opatření v náboženství svém vyhledávají, tedy dříve než oni lid svůj rozpustí, aby císař také Slezanům podobný majestát vydal. K uvažování té věci pozváni jsou do kanceláře české nejvyšší ouředníci a soudcové zemští podobojí, aby o tom se svými kollegy pod jednou se smluvili. (Akta.)

Poněvadž pak po ustanovení direktorů větší počet stavů od sněmu na své statky se byl rozjel, a nyní, když překážka odstraněna jest, nastoupiti se mělo na další sněmovní jednání: protož rozpisoval císař do všech krajů, že již majestát udělil, aby se tedy stavové k dalšímu sněmování dostavili. Podobná psaní rozesílali po krajích také direktoři, zvouce stavy do Prahy k sjezdu na pátou neděli po sv. Trojici, totiž na 19. července, a napomínajíce k odvádění kontribuce od nich vypsané. Zatím drželi lid svůj vojenský na rozpuštění, vyměřujíce mu odbytného. (Slav.)

K určenému dni sjeli se stavové a 20. července na staroměstské radnici se shromáždili. Pan Budovec dával tu obšírnou zprávou o celém jednání direktorů s císařem, i vyličoval všecky

obtíže a překážky, s jakými jim bojovati bylo, nežli oučelu svého dosáhli. Potom čten jest veřejně majestát, jímžto císař uděloval svobodu české konfessí a konsistoř i akademii stavům podobojí ku spravování odevzdával. Dále čteno porovnání mezi stranami pod jednou a pod obojí, a též připomenuta slova nejvyššího purkrabího při odevzdávání majestátu, což když všecko jest vykonáno, stavové skrze jednoho ze svého prostředku poděkovali direktorům za jejich práci, spolu pak je žádali, aby se té direkci nezbavovali, pokud i jiní pilní artikulové obecní na místě postaveni nebudou, slibujíce při nich státi se statky i hrdly svými. (Slav.)

Druhého dne odebrali se stavové na sněm, ale Zdeněk z Lobkovic, Vilém Slavata a Jaroslav z Martinic zůstali v české kanceláři a do sněmu nešli, tak jako také předešle při odevzdávání majestátu stavům podobojí přítomni nebyli. Tu jal se nejvyšší purkrabí čísti sněmovní proposicí, chtěje aby stavové již k uvažování jiných artikulů přistoupili, ale podobojí oznámili skrze pana Budovce, že dříve než se to státi může, musí majestát ve desky vložen býti. Jmenoval tedy nejvyšší purkrabí za relatory ke deskám osoby ze stavu panského a rytířského, ale tu se ozvali města, žádajíce aby také z jejich stavu relatoři byli ustanovení, poněvadž oni k tomu rovné právo mají. Tomu odporovali vyšší stavové, ale na radu nejvyššího purkrabího vznešena jest ta věc na císaře, který rozhodl v ten smysl, že ačkoliv toho dříve nebývalo, on nicméně v té příčině náboženství jim to povoluje, ale aby to za žádné právo neměli. Města poděkovali se císaři, pravíce, že na příštím sněmě dokázati chtí své právo k relacím. Tu jest i z měst ustanoveno šest relatorů a dne 22. července majestát obvyklým spůsobem do desk zemských vložen. (Slav.)

Hlava třetí.

Další jednání na sněmě v příčině náboženství. Majestát na Karlštýně uložen.

Nežli však stavové podobojí přistoupili na sněmě k uvažování dalších proposicí královských, jednáno jest mezi nimi a císařem ještě o některé jiné artikule, které byl císař přede vším na místo postaviti slíbil. Nejpřednější žádosti stavů byly následující: 1) aby nejvyšší kanclíř byl s ouřadu svého ssazen a k žádnému jinému nepřipuštěn; 2) aby byla zachována rovnost sedání v soudech pod

jednou i pod obojí; 3) aby také Slezanům podobný majestát jako Čechům byl vydán; 4) aby spolek Čechů se Slezany od císaře potvrzen byl; 5) aby ten řád a tu moc, kterou stavové defensorům konsistoře a akademie dali, také tímto sněmem od císaře potvrzena byla; 6) aby se defensí nařídila; 7) aby císař potvrdil amnestii, tak jakž jest od stavů sepsána. Naproti tomu nastupoval císař neustále na zrušení direkce a rozpuštění od stavu najatého lidu válečného, jakož i na to, aby výroky proti Mošovi a Hejdeliusovi odvolány byly.

Proti nejvyššímu kancléři zadali stavové pod obojí stížnost k císaři, v němž ho vinili z neschopnosti jeho k takovému ouřadu, a mnohých nepříslušností; na to zase nejvyšší kanclíř zvláštním spisem odpověděl, stavové pak replikovali, a ta věc dlouho se protahovala, až konečně na zjevné vyjádření císařovo, že on osobě pana nejvyššího kanclíře tak jest přivyklý, že ho od sebe propustiti nemůže, stavové přece tak nechali a od dalšího pronásledování pana Zdeňka z Lobkovic upustili. (Akta).

Strany rovnosti sedání v soudech pod jednou i pod obojí také nemalá tahanice byla, když císař stavy jen leda bylo pouhými sliby odbývati chtěl, tito ale věc ihned ve skutek uvedenou míti žádali, odvolávajíce se na svůj větší počet, při čemž při všem že jenom rovného práva žádají, až naposledy císař přece k žádosti jejich svolil.

Co se týká majestátů Slezanům slíbeného, žádal císař na těchto, aby dříve od spolku s Čechy uzavřeného upustili, čehož tito učiniti nijak nechtěli. Také i toho Slezané žádali, aby na budoucí časy žádná osoba duchovní více za nejvyššího hejtmana ve Slezsku ustanovována nebyla, čemuž císař dlouho odpíral. I chodili sobě poslové slezští začasté stěžovati ke stavům českým na to neprospěšné s císařem jednání, a čeští stavové horlivě ujímali se jich, přímluvě své největší váhu dodávajíce tím, že nechtěli ani slyšeti o žádném rozpuštění najatého lidu, pokud žádosti Slezanů vyplněny nebudou. Konečně viděl se císař přinucena, vydati Slezanům majestát a povoliti k jich žádosti strany nejvyššího hejtmanství, ba i spolek Čechů a Slezanů potvrdil, nechav dříve také svou osobu jakož i všecka knížata Slezská v něj pojmouti. (Akta). Také k ostatním svrchu vyčteným artikulům císař, ač ne bez rozličného smlouvání konečně povolil.

V té míře, ve které stavové podobojí uspokojováni jsou od císaře se svými žádostmi, také oni jemu povolnými se ukazovali, a

2. září svůj lid jízdný, 5. pak října i všecken lid pěší rozpustili. Od direkce však neupustili až před samým zavřením sněmu. Co se týče Moše a Hejdeliusa, onen 4. října náhle umřel, tomuto pak na veliké přímluvy císařovy dovoleno s rodinou svou přebývati v Čechách, s tím však výslovním doložením, aby k nižádnému ouřadu nebyl připuštěn. (Akta).

Mezi tím také sepsán jest řád církevní strany konsistoře a kněží, jak budoucně ode všech podobojích drženo býti má, což však nestalo se bez odporu od strany kompaktátistů, kteří těžce to nesli, že nyní spolu s Bratřími býti mají pod jednou správou. Potom voleni jsou defensoři a nová konsistoř, jejímž administratorem učiněn farář Tejnský kněz Eliáš Šud ze Semanína.

Naposledy i tu amnestii podepsal císař, v nížto se zavazoval, že tu nařízenou od stavů podobojích direkcí a defensí žádnému v ní oučastnému ve zlém zpomínati aniž proto mstíti se chtíti nebude. Na tu amnestii podpisovali se také stavové katoličtí, jedině nejvyšší kanclíř, Slavata a Martinic podepsati se nechtěli, načež učiněna jest proti nim protestace od stavů podobojích, ve které ustanoveno, kdyby budoucně kdokoliv proti majestátu se čeho dopustil, aby k těm, kteří se na amnestii podepsati nechtěli, jako k nepřátelům svornosti a pokoje hleděno bylo. Také jsou všickni tři vyloučeni z počtu dvanácti smírných soudců pod jednou, kteří podlé narovnání mezi oběma stranami učiněného, v případu jejich neshody spolu s dvanácti osobami podobojí takovou při rozhodovati měli. (Skála).

Po vyrovnání všech těchto sporů přikročeno jest k ostatnímu sněmovnímu jednání, které se protáhlo až do 23. února r. 1610. Tu jest mezi jinými obecnými artikuli nařízena nová defense ve srozumění s císařem a noví generalové nad hotovostí zemskou ustanoveni. Před uzavřením pak sněmu vrátili direktoři stavům plnomocenství své, a obě strany ze svých přísah se propustily, načež od stavů poděkování učiněno jest direktorům za jejich práci, a tak ta direkcí konec vzala. (Akta).

Dne 26. února dála se slavná jízda na Karlštýn. Ustanovení totiž k tomu oudové stavů vezli tam majestát uložený v krabici stříbrné, na kteréžto vyryty byly erby direktorů a přivěšeny jejich pečeti, aby jej tam spolu s často zmíněným porovnáním mezi stranou pod jednou a podobojí a s amnestii vedlé ostatních zemských privilegií schovali. Při té příležitosti pan Vilém Slavata jakožto první purkrabí Karlštejnský hospodáře činil a deputací s majestá-

tem poslanou skvostně vyčastoval, a však poněvadž právě byl pátek a k tomu čas postní, jak toho tak i druhého dne žádného masa jim nedal, než toliko samé ryby, čímž pány nekatolické velice rozmrzel, kteří dle svého spůsobu nemálo na něj hubovali a kleli. (Slav).

Tak skončilo se to přepamátní jednání o majestát, při němž nejpatrněji ukázala se bezmocnost císařova, který ustanovením direkce i výkonné své moci zbaven pravou hříčkou učiněn jest v rukou stavů. Ale to vše jen jeho vlastní vinou se stalo, když radou urputníků jesuitských zaveden odvážil se pustiti v boj bez náležitého uvážení nerovnosti sil. Můžeť pak toto vypravování sloužiti za příklad, jakým během vždy a všude chodívají věci politické, nechť si již cíle a konce svého docházejí v roce jediném, jako tuto jsme viděli, anebo třeba na dlouhá léta se protahují.

Příloha I. *)

Majestát Císaře Rudolfa, stavům podobojí království Českého na svobodné provozování náboženství daný.

My Rudolf druhý, z Boží Milosti volený Římský Císař, po všecky časy rozmnožitel Říše, a Uherský, Český, Dalmatský, Charvatský etc. Král, etc. Arcikníže Rakouský, Markrabě Moravský, Lucemburské a Slezské Kníže, a Lužické Markrabě etc.

K věčné paměti známo činíme tímto listem všem: Jakož jsou toho všickni tři Stavové Království našeho Českého, tělo a krev Pána Ježíše Krista pod obojí přijímající, věrní naši milí, na sněmu, kterýž léta Páně tisícího šestistého osmého již pominulého v pondělí po neděli Exaudi na hradě Pražském držán, a téhož léta v pátek po památce sv. Jana Křtitele zavřín byl, při nás jakožto Králi Českém toho se vší ponížeností a poddaností snažně vyhledávali, aby při té obecní konfessí české, kterouž Augšpurskou jmenují, na sněmě obecném léta tisícího pětistého sedmdesátého

---

*) Text listin těchto otištěn z Druhé Apologie stavů českých po porovnání jeho s texty často jmenovaných rukopisů. Podpisy listiny druhé vzaty z rukopisu: Akta o náboženství.

pátého sepsané a JMC. Císaři Maximilianovi slavné a svaté paměti, Panu Otci Našemu nejmilejšímu, podané (kteráž tak, jakž jsme toho jistou zprávu vzíti, i také z psaní vlastní rukou JCM. Pána Otce Našeho nejmilejšího psaných vyrozuměti ráčili, ano i některé hodné paměti při Deskách zemských toho se vynašly, i hned tehdáž od JM. povolena byla), i při tom mezi sebou v předmluvě též konfessí obsaženém porovnání, ano také i při jiných svých v témž sněmu zejména doložených a náboženství jich se dotýkajících žádostech zůstaveni byli, a též náboženství své křesťanské podobojí volně a svobodně bez překážky každého člověka provozovati mohli,) to vše aby od Nás jim Stavům dostatečně potvrzeno bylo, jakž týž artikul a žádost jich do dotčeného sněmu, a týž sněm ve Desky zemské do kvaternu sněmův obecních zeleného, léta tisícího šestistého osmého v pondělí po neděli Exaudi pod literou K. 8. slovo od slova vložený a vepsaný to v sobě šíře obsahuje a zavírá; My pak nemoha na onen čas pro jiné veliké potřeby, pro kteréž tehdáž ten sněm rozepsán byl, kteréž žádného odkladu trpěti nemohly, toho potvrditi, odkladu do budoucího sněmu, ke čtvrtku před sv. Martinem tehdáž nejprv příštím terminovaného, k dalšímu všech těch věcí zavírání jsme milostivě žádati, a mezi tím, dokudž by koli se to tak na sněmu obecním nevykonalo, je Stavy podobojí, aby své náboženství volně provozovati mohli, a do vyřízení a na místě postavení téhož artikule k žádným artikulům, což by tak v proposicí od Nás Stavům přednášeno bylo, přistupovati, je uvažovati, ani o nic jednati povinni nebyli, opatřiti ráčili, jakž taž milostivá žádost a opatření Naše plnější svědčí, podlé kteréhožto předešlého zůstání sněmovního když sněm k témuž dni, totiž ke čtvrtku před sv. Martinem položený z jistých příčin od Nás odložen, a potom jiný sněm ke dni outernímu po sv. Pavlu na víru křesťanskou obrácení mandatem Našim rozepsán a na Hrad Pražský položen byl, a dotčení Stavové podobojí, podavše nám znovu dotčené konfessí a snešení své společné, nepřestávali toho při Nás jakožto Králi a Pánu svému, netoliko skrze své snažné, poddané a ponížené prosby, ale i skrze znamenité a vzáctné přímluvy vyhledávati, abychom k žádosti týchž Stavův podobojí, věrných a milých poddaných Našich, povoliti ráčili: majíce My to vše s Nejvyššími Ouředníky a Soudci Zemskými a Radami Našimi Království Českého v Našem císařském a královském bedlivém uvážení, nepominuli jsme na poníženou a poddanou prosbu týž Pánův, Rytířův, Pražan a jiných vyslaných z Měst, ze všech tří Stavů Krá-

lovství tohoto Našeho Českého, podobojí tělo a krev Pána Ježíše Krista přijímajících a k též konfessí se přiznávajících, věrných poddaných Svých milých, všem třem Stavům Království tohoto, věrným poddaným Našim, sněm obecní ke dni pondělnímu po neděli, jenž slove Rogationum jinak křížová, léta tohoto tisícího šestistého devátého mandáty svými královskými rozepsati, na Hrad Pražský položiti a v týchž mandátích vůbec výšlých mezi jinými toho zjevně doložiti, že při tomto sněmu ten artikul o náboženství k zavření, na místě a konci postavení do proposicí sněmovní položiti, a kterak by všickni i jedenkaždý obzvláštně, jak strana pod jednou tak i podobojí, a kteří se k též konfessí Nám předešle od nich podané přiznávají, náboženství své beze všech překážek a outiskův ode všech lidí, buď duchovních anebo světských, vykonávati mohli, je v tom náležitě opatřiti chtíti ráčíme, jakž týž mandátové naši, jichž jest datum na Hradě Pražském v sobotu po neděli Jubilate léta tohoto tisícího šestistého devátého, v tom artikuli to v sobě obsahují a zavírají; k kterémužto obecnému tak od Nás rozepsanému sněmu když jsou se všickni tři Stavové poslušně a poddaně najíti dali, a My podlé Naší milostivé zámluvy, v témž mandátu Našem doložené, jsme v proposicí Naši sněmovní předně ten artikul o náboženství položiti ráčili, tu jsou často dotčení všickni tři Stavové sjednoceni podobojí žádost svou předešlou v spisu Nám od Nich podaném obnovili, a za dostatečné opatření i jim toho Deskami zemskými potvrzení poddaně prosili.

I chtíce My tomu, aby v tomto Království mezi všemi třími Stavy, jakož stranou pod jednou tak i často dotčenou stranou podobojí všemi věrnými a milými poddanými našimi, nyní i na budoucí časy všelijaká láska, svornost, pokoj a dobré srozumění k vzdělání a zachování obecného dobrého pokoje zůstávati, každá strana náboženství své, v kterém se spasení svého důvěřuje, volně a svobodně bez utiskování a všech překážek jední k druhým provozovati mohla, a aby se (jakož slušné jest) sněmovnímu snešení léta tisícího šestistého osmého učiněnému, i také tomu mandátu našemu vůbec vyšlému (v kterémž jsme dotčené sjednocené Stavy podobojí k též konfessí se přiznávající za ty, kterýmiž jsou vždycky byli, totiž za své věrné poslušné poddané, pod milostivou ochranu Naši ke všem řádům, právům a svobodám tohoto Království náležející, na kteréž se povinnost Naše královská, práva a zřízení zemská vztahují, vyhlásiti ráčili a i nyní vyhlašujeme) zadosti stalo; prohlédajíce jakož k dotčeným znamenitým přímluvám, tak i k mnohým a snaž-

ným prosbám týchž Stavů pod obojí, a k mnohým věrným a platným od nich Nám po všecken čas Našeho šťastného nad nimi kralování v skutku prokázaným službám, z těch ze všech i jiných mnohých příčin s dobrým rozmyslem Našim jistým vědomým, moci královskou v Čechách, s radou nejvyšších Úředníkův, Soudův Zemských a Rad Našich, takto jsme ten artikul o náboženství při tomto nyní se na Hradě Pražském držícím obecním sněmě se všemi třími stavy tohoto království ustanoviti, zavříti, a je Stavy podobojí tímto Majestátem Našim opatřiti ráčíme a opatřujeme.

Předně, jakož prvé to Zřízením Zemským A 32 utvrzeno jest, co se víry dotýče, pod jednou spůsobou a pod oběma aby se neutiskovali, než spolu byli za jednoho člověka jako dobří přátele, též strana strany aby nehaněla, toho se při témž Zřízení Zemském v tom artikuli zúplna zůstavuje a tím sobě oboje strany na budoucí časy zavázány jsou a býti mají, pod pokutami týmž Zřízením Zemským vyměřenými.

A poněvadž strana pod jednou v tomto Království náboženství své volně a svobodně provozuje, a strana podobojí k též konfessí české se přiznávající jí v tom žádné překážky neb vyměření nečiní: aby tedy v tom rovnost zachována býti mohla, protož jim k tomu povolovati, moc a právo dávati ráčíme, aby i častodotčení sjednocení Stavové podobojí, jakž stav panský, rytířský, tak i Pražané, Horníci a jiná města s lidmi poddanými jich, a summou všickni, kteří se koliv k dotčené konfessí české, někdy slavné a svaté paměti císaři Maximilianovi panu Otci Našemu nejmilejšímu, při sněmu obecním léta tisícího pětistého sedmdesátého pátého, a nyní znovu nám podané (při kteréž je milostivě zůstavovati ráčíme) přiznali a přiznávají, žádného nevymiňujíce, tolikéž náboženství své křesťanské podobojí podlé též konfessí a svého mezi sebou učiněného porovnání a sjednocení volně a svobodně všudy a na všelikém místě provozovati a vykonávati, při víře a náboženství svém, též i při kněžstvu a řádu církevním, kterýž mezi nimi jest anebo od nich nařízen bude, pokojně zanecháni býti mohli, a to až do křesťanského dokonalého obecného porovnání o náboženství v Svaté Říši, a kompaktáty již prvé na sněmu obecním léta tisícího pětistého šedesátého sedmého minulými a z privilegium zemského i jinde vypuštěnými se spravovati povinni býti nemají, nejsou a nebudou.

Dáleji také týmž Stavům podobojí tuto zvláštní milost činiti a jim všem třem Stavům podobojí k též konfessí se přiznávajícím konsistoř Pražskou dolejší v moc a opatrování jejich zase dávati

a k tomu milostivě povolovati ráčíme, aby tiž sjednocení Stavové podobojí touž konsistoř kněžstvem svým podlé téů konfessí a snešení svého obnoviti, a též kněžstvo jak české tak německé podlé ní říditi dáti anebo zřízení na své kollatury bez všelijaké překážky arcibiskupa Pražského aneb kohožkoliv jiného dosazovati, přijímati; nicméně i akademii Pražskou, od starodávna straně podobojí náležející, kterouž jim Stavům se vším jejím příslušenstvím tolikéž v moc jejich milostivě dávati ráčíme, tak aby ji muži hodnými a učenými osazovati, dobré, chvalitebné řády nařízovati a nad tím obojím z prostředku svého jisté osoby za defensory nařídili mohli. Mezi tím pak, dokudž by se tohokoliv od nich nevykonávalo, mají nicméně tiž Stavové podobojí všickni při tom, což svrchu psáno jest, aby náboženství své volně a svobodně všudy provozovati mohli, zouplna zanecháni býti.

A kolikkoliv osob tiž sjednocení Stavové pod obojí z prostředků svého za defensory nad touž svou konsistoří a akademií Pražskou s společného svého snešení ze všech tří Stavův v rovném počtu nařídí a je nám jakožto Králi a Pánu svému zejména poznamenané podají, chceme a máme ty všecky osoby, kteréž nám tak poznamenané podány budou, žádného z nich nevypouštějíc, a mimo tu povinnost, kteráž jim od Stavův svěřena bude, jim žádných jiných povinností neb instrukcí nedávajíc, ode dne podání Nám téhož poznamenání ve dvou nedělích pořád zběhlých k tomu potvrditi a je za takové defensory vyhlásiti. Pakli bychom pro jiná zaneprázdnění Naše neb jakékoliv jiné příčiny v tom času svrchu oznámeném jich potvrditi nemohli a nepotvrdili, tehdy mají přece nad tím obojím za defensory zůstati, to vše říditi a konati moc míti, jakoby od Nás k tomu potvrzeni a vyhlášeni byli. A umřelli by kdy který z nich, tehdy na místo toho z světa sešlého tiž Stavové podobojí při tehdáž nejprv příštím sněmě budou moci jiného k těm živým pozůstávajícím voliti a přidati, což se i na časy potomní vždycky spůsobem svrchu psaným jakožto od Nás, dědicův Našich a budoucích Králův Českých, tak i od nich Stavův a Defensorův říditi a konati má.

Jestliže by kdo také z týchž sjednocených všech tří Stavův tohoto Království podobojí mimo ty kostely a chrámy Boží, jichž v držení jsou a kteříž jim prvé náležejí (při nichž pokojně zůstaveni a zanecháni býti mají), ještě buď v městech, v městečkách, vesnicích aneb kdekoliv jinde chtěl nebo chtěli vícejí chrámův neb kostelův k Boží službě, aneb také školy pro vyučování mládeže

vystavěti dáti: toho jakož stav panský, rytířský, tak Pražané, Horníci a jiná města, všickni společně i jedenkaždý obzvláštně, volně a svobodně každého času učiniti moci bude a budou, bez překážky každého člověka všelikteraké.

A jakož v nejedněch městech Našich Královských i její Milosti Císařové jakožto Králové České z obojího náboženství, totiž pod jednou i podobojí, spolu bydlejí: protož tomu obzvláštně chtíti a o tom poroučeti ráčíme, aby pro zachování lásky a svornosti každá strana náboženství své volně provozovala, kněžími svými se řídila a spravovala, a jedna strana druhé v jejím náboženství, a řádích žádného vyměřování nečinila, provozování náboženství mrtvých těl v kostelích a na krchovích pochovávání a zvonění nebránila.

Také již po dnešní den žádný, jak z vyšších svobodných Stavův, tak ani města, městečka i také selský lid od vrchností svých ani žádného jiného duchovního ani světského člověka nemají, a nemá od svého náboženství odtiskován a k náboženství strany druhé mocí ani nižádným vymyšleným spůsobem přinucován býti.

A že to vše, což svrchu psáno, od Nás pro zachování lásky a svornosti věrně míněno a nařízeno jest, protož přiříkáme slovem svým královským, že tiž všickni sjednocení tří Stavové Království Našeho Českého podobojí, k též konfessí české se přiznávající, nynější i budoucí potomci jich, při tom při všem, což se svrchu píše, od Nás, dědicův Našich i budoucích Králův Českých zouplna, v celosti, bez přerušení zůstaveni a chráněni býti mají, nebo je také v tom ve všem při tom pokoji v svaté Říši o náboženství, jenž religionsfryd slove, učiněném, jakožto přední oud svaté Říše zůstavujeme a zanecháváme, v čemž se jim nemá od Nás, dědicův Našich a budoucích Králův Českých, ani od žádného jiného duchovního ani světského člověka překážky žádné činiti na časy budoucí a věčné.

A proti tomuto výš dotčenému o náboženství učiněnému pokoji a jich Stavův podobojí od nás stalému opatření žádná poručení a nic takového, což by jim v čem nejmenším překážku neb změnění toho učiniti mohlo, od Nás, dědicův Našich a budoucích Králův Českých, ani od žádného jiného vycházeti ani přijímáno býti nemá. A byť i pak vyšlo neb od kohokoliv přijato bylo, tehdy nemá to moci žádné míti, ani v té věci co buď právně nebo bez práva více souzeno aneb vyřknuto býti, za kteroužto příčinou předešlá všelijaká proti dotčené straně, podobojí a kteříž se k též konfessí české přiznávají, odkudkoliv vyšlá poručení a mandáty vyzdvihovati, mořiti, kaziti a v nic obracovati ráčíme, tak že to vše,

i nynější a předešlé jich Stavův při Nás potvrzení téhož artikule vyhledávání a cožkoliv mezi tím až posavád se zběhlo, není a býti nemá jim všem třem sjednoceným Stavům tohoto Království, společně i obzvláštně, k nižádné ouhoně a ujmě jich dobrých pověstí a jakékoliv obtížnosti. Což jim také od Nás i budoucích Králův Českých ničímž zlým spomínáno a zjinačováno býti nemá nyní, na časy budoucí a věčné.

Přikazujíce všem Nejvyšším Ouředníkům, Soudcům Zemským a Radám svým, též všem Stavům a obyvatelům tohoto Království, věrným milým, nynějším i budoucím, abyste je pány, rytířstvo, Pražany, Horníky i všecka města, všecky tři Stavy tohoto Království, se všemi lidmi poddanými jich a summou všecku stranu podobojí, k též konfessí české se přiznávající, při tomto Našem opatření a Majestátu ve všech jeho artikulích, zněních a sentencích zůstavili a chránili, žádných jim v tom překážek nečiníce ani komu jinému činiti nedopouštějíce, pod uvarováním hněvu a nemilosti Naší. A kdož by se čeho toho koliv buď z duchovních aneb světských lidí k přernšení toho Majestátu dopustil, máme a povinni býti ráčíme s dědici a budoucími Králi Českými a s Stavy tohoto Království k takovému každému jakožto rušiteli obecného dobrého pokoje hleděti a Stavy při tom chrániti a obhajovati tak a tím vším spůsobem, jakž artikul v Zřízení Zemském o obhajování země, řádu a práva vyměřuje.

Naposledy přikazovati ráčíme větším a menším ouředníkům Desk zemských Království Našeho Českého, aby pro budoucí paměť tento Majestát Náš na relací sněmovní, kteráž při tomto sněmě ode všech tří Stavův tohoto Království ke Deskám zemským učiněna býti má, ve Desky zemské vložiti a vepsati, a potom tento original k jiným svobodám neb privilegiím zemským na Karlštejn položiti dali. Tomu na svědomí pečeť Naši císařskou k tomuto listu a Majestátu Našemu přivěsiti jsme rozkázati ráčili.

Dán na Hradě Našem Pražském ve čtvrtek po svatém Prokopu léta Páně tisícího šestistého devátého, a království Našich Římského třicátého čtvrtého, Uherského třicátého sedmého, a Českého též třicátého čtvrtého.

Rudolf m/p.
Adamus de Sternberg,
supremus Burggravius Pragensis m/p.
Ad Mandatum Sacræ Cæs. Majestatis proprium.
Paulus Michna m/p.

Příloha II.

Porovnání mezi stranou pod jednou a stranou pod obojí učiněné.

Což se toho artikule o náboženství, kterýž na milostivou žádost JMC. jakožto krále Českého při sněmě léta 1608 v pondělí po neděli Exaudi držaném, až do druhého sněmu k dalšímu všech těch věcí zavírání odložen byl, dotýče, poněvadž jest JMC. týž artikul se všemi třími Stavy tohoto Království na tomto sněmě zavříti, a straně podobojí, tělo a krev Pána Ježíše Krista přijímající, Majestátem svým královským, aby své náboženství podlé konfessí české JMC. podané, a svého mezi sebou učiněného snešení a porovnání volně a svobodně beze vší překážky provozovati mohli, jisté opatření učiniti, též konsistoř dalejší a akademii Pražskou s jejím příslušenstvím jim Stavům podobojí v moc a opatrování jich dáti ráčil, jakž týž Majestát na zvláštní relací sněmovní i ve Desky zemské vložený, kteréhož jest datum ve čtvrtek po sv. Prokopu léta přítomného 1609, to v sobě obšírně obsahuje a zavírá, toho se při témž Majestátu a opatření zouplna zůstavuje.

A jakož jsou se strana pod jednou s osobami od Stavův podobojí volenými na to namluvili a snesli, že Stavové podobojí ji stranu pod iednou při jejích kostelích, službách Božích, ceremoniích, kollaturách, klášteřích, kollejích, vejsadách, nadáních, desátcích, platích, případnostech, důchodích a starobylých řádích bez proměny v náboženství jich zcela a zouplna (nečiníce jim v tom žádných příkoří a překážek), jakož i strana pod jednou je stranu podobojí při jich kostelích, jakž která strana čeho až posavád v držení jest, zůstaviti chtějí a mají.

Též jestli že by JMC. jakožto Král Český na panstvích svých aneb kdo z vyšších Stavův buď pod jednou neb podobojí ráčil chtíti aneb chtěli pro sebe neb lidi poddané své na faru a kollaturu svou kněze podobojí takového, kterýž by od arcibiskupa Pražského na kněžství svěcen byl, vzíti, aby to učiniti moci ráčil a mohl. Však co se měst Pražských i jiných v tomto Království dotýče, poněvadž jsou obce všech tří měst Pražských i kněžstvo jich, jako i jiná města u velikém počtu k týmž Stavům podobojí a k té konfessí přistoupili a se v tom ve všem tím řádem, kterýž mezi nimi stranou podobojí podlé též konfessí jest anebo ještě nařízen bude,

říditi chtějí; z té příčiny aby potom v kterékoli obci aneb osadě žádných roztržek aneb hádek nebylo, na tom jsou se mezi sebou namluvili: jestliže by se v které obci neb osadě ještě kdo nalezl, že by se chtěl spravovati knězem takovým podobojí, kterýž by od arcibiskupa Pražského a ne podle dotčené konfessí české svěcen byl, aby takový každý mohl (nečiníce však v té obci neb osadě ani v té konsistoři, od JMC. týmž Stavův podobojí v moc dané, žádné překážky neb roztržitosti) se, kdež se mu koli viděti bude, k takovému knězi od arcibiskupa Pražského svěcenému obrátiti a služeb církevních od něho užívati.

I tem co se pochovávání mrtvých těl a zvonění dotýče, že jinak se ti, kdož pod obojí jsou, při kostelích a farách pod jednou, jako i ti, kdož pod jednou jsou, při kostelích a farách podobojí pochovávati nemají, leč s volí a vědomím kollatora neb správcův duchovních té fary. Než jestliže by k faře té, kteráž jest pod jednou, náleželi lidé kteříž jsou pod obojí, a k té faře desátky neb jakékoliv platy dávali, tehdy mají se bez zvláštního povolení téhož kollatora tu pochovávati; jako i s druhé strany, jestliže by k faře té, kteráž jest pod obojí, náleželi lidé, kteří jsou pod jednou, a desátky neb jakékoliv platy k ní dávali, mají se také bez zvláštního povolení téhož kollatora tu pochovávati. Pakli by který kollator neb kdokoli jiný pochovávání těl mrtvých bránil, tehdy nebudou povinni těch desátkův neb jakýchkoli jiných platův více dávati, nýbrž vrchnost jich může je k jiné faře, kde se jim líbiti bude, obrátiti i tu je pochovávati dáti. V kterých pak místech nebo městech, buď Královských Králové Její Milostí neb na panstvích JMC., ti, kdož podobojí jsou, svých vlastních kostelův neb pohřbův, ani společných s stranou pod jednou by neměli: ti vedlé znění výš dotčeného Majestátu sobě kostely a chrámy k službě Boží vystavěti, jako i místa k pohřbům svým vzdělati moci budou. A pokudž by již prvé před tímto snešením kdo s kým o jakou kollaturu před pořádným soudem tohoto Království rozepři zašlou měl, kteráž by na právním rozeznání zůstávala, v tom strany právního rozeznání očekávati mají; však ti nebo ten, kdož by se na druhém jakých kollatur neb far dosouditi chtěli nebo chtěl, nemají a nemá se držiteli v tu faru neb kollaturu vkládati, leč by mu prvé soudem přisouzena byla, jakž též snešení jich obou stran plněji svědčí.

I poněvadž výš dotčený Majestát, od JMC. straně podobojí daný, proti tomuto jich s obou stran společnému snešení, a zase toto snešení proti témuž Majestátu nečelí a takové opatření jedné

kterékoli strany smyslu pravého opatření strany druhé neruší; protož JMC. je stranu pod jednou netoliko při tom opatření kteréž jim také výš dotčeným Majestátem učiněno jest, ale i při tomto výš dotčeném porovnání ve všem zouplna, tak že jakož týž Majestát tomuto snešení, tak i toto snešení tomuto Majestátu v ničemž na škodu není a býti nemá, zůstavovati a k tomu milostivě povolovati ráčí, aby jakož dotčeného Majestátu, tak i tohoto artikule sněmovního vejpis straně pod jednou i také často dotčené straně podobojí pod pečetí zemskou tohoto Království od Desk zemských vydán byl.

Aktum ve čtvrtek po svatém Prokopu Léta 1609.

Ze stavu pánského: Adam z Šternberka. Adam mladší z Waldštejna. Ferdinad z Donína. Jan Zbyněk Zajíc z Hazmburka. Vilím z Landštejna. Jan z Klenového a Janovic. Purkhart Točník z Křimic. Tiburcí ze Žďáru. Vilím Fridrich z Písnice. Jan Jiří z Švamberka na Vorlíku. Jan Sezima z Sezimova Oustí. Teobald z Ryžmberka a Švihova. Radslav ze Vchynic a z Tetova. Hendrich Mates hrabě z Thurnu. Leonhard Kolon z Felzu. Jan Litvín z Říčan. Vilím starší z Lobkovic. Joachim Ondřej Šlik z Holíče hrabě z Pazounu. Václav Vilím z Roupova. Václav z Budova.

Ze stavu rytířského. Jiřík Gerštorf z Gerštorfu. Matyáš starší Štampach z Štampachu. Mikuláš Beřkovský z Šebírova. Krištof Fictum z Fictum. Bernart nejstarší z Hodějova. Jiřík Vančura z Řehnic. Jiřík Chomút z Harasova. Bohuslav z Michalovic. Jindřich Ota z Losu. Jan mladší z Bubna.

Ze stavu městského: Václav Magrle z Sobíčku. Martin Fruwein z Podolí. Simeon z Humburku. Nathanael Vodňanský z Uračova. Jiljí Perger z Častalovic. Valentin Kochan z Prachova. Daniel Korálek z Tešína. Adam Voprcha z Uračova.

A tito všickni na místě všech tří Stavův pod obojí toto sjednocení podepsali.

Příloha III.

Amnistia čili opatření Stavův proti nařízené defensí od JMC. jim dané.

Jakož jsou všickni tří Stavové tohoto Království Českého podobojí přijímající při sněmu tomto jistou defensí svolili a nařídili, a nad touž defensí osoby ze všech tří Stavův za správce ustanovili a jim k tomu plnomocenství proti zapsání jich dali, jakž artikul o též defensí vůbec vytištěný a plnomocenství od Stavův dané to v sobě šíře obsahuje a zavírá, podlé čehož jsou výš psané zmocněné osoby jistý počet knechtů i také jízdných verbovati dali, na to se k ruce týmž Stavům v nemalou summu peněz vzdlužeb a po krajích listy otevřenými hotovost, touž defensí svolenou, též kontribucí a sbírky zemské, kteréž léta 1596 svolené byly, na něž táž defensí vztažena jest nařídili; i poněvadž jest JMC. jakožto Král Český Majestátem svým císařským a královským, a již do Desk zemských vloženým, volné, svobodné a bezpečné provozování náboženství, jim všem třem Stavům tohoto Království podobojí přijímajícím a k konfessí české (při kteréž zůstaveni a zanecháni jsou) se přiznávajícím, v rovnosti s stranou pod jednou dovoliti, pustiti, konsistoř i akademii Pražskou v moc jich uvésti, i další jisté, dostatečné jich ve všech potřebních artikulích náboženství se týkajících opatření učiniti ráčil; proti čemuž jest JMC. týmž Stavům, aby od té defensí, verbování lidu jízdného i pěšího, direkcí osob k ní volených a dalšího všeho processu upustili, milostivě vyhledávati poručiti, a že Stavy při náboženství jich, též při tom Majestátu jim daném a všech privilegiích, svobodách, právích a Zřízení Zemském proti všelijakým nebezpečenstvím a proti tomu každému, duchovnímu neb světskému člověku, kdož by jim buď sám od osoby své neb skrze jiné lidi jakýmžkoli vymyšleným spůsobem v čímkoli škoditi, ubližovati neb se nad nimi vymstívati chtěl, sám zastávati, chrániti a vedlé zřízení zemského obhajovati chtíti ráčí, milostivě se zakázati ráčil; na kteréžto JMC. vyhledávání a poručení dotčení všickni tří Stavové podobojí přijímající jsou od též defensí, direkcí, verbování a chování téhož lidu vojenského upustili a ven ze země vypravili, a JMC. naproti tomu je všecky tři Stavy podobojí, k též konfessí české se přiznávající, kteříž jsou touž defensí svolili a nařídili, takto s jistým uvážením nejvyšších pánů Ouředníkův, Soudců Zemských a Rad JM. Císařské, též všech tří Stavův pod

jednou přijímajících snešením a zůstáním opatrovati, ujišťovati a ubezpečovati ráčí:

Předně že jim všem třem Stavům Království tohoto Českého, pod obojí spůsobou přijímajícím a k té konfessí se přiznávajícím, společně i žádnému z nich obzvláštně, jako i osobám od nich k spravování též nařízené defensí voleným a zmocněným, též ani těm, kteříž jsou se koli v té defensí buď vojenským neb jakýmkoli jiným spůsobem potřebovati dali, toho ničehož, co jest koli od týchž Stavův podobojí pod touž nařízenou defensí pro ten artikul o náboženství učiněno a zavříno, žádnou nemilostí, nelibostí zpomínati, a žádnému, světskému nebo duchovnímu člověku, jakž jménem svým císařským, tak i jich čímkoli vlastním, zjevně ani tajně, nyní i na věčné časy nad nimi se proto vymstívati, řečí neb skutkem, na dobrých jich pověstech životích, statcích, manželkách, dítkách a jakýchkoli vymyšlených příčinách a věcech škoditi, a summou v ničemž tom, co se nařízené a konané defensí, a cožkoli do zavření tohoto sněmu pošlo, dotýče, žádnými půhony, obesláními, sroceními, poručeními ztěžovati, příkoří činiti, ani žádného lidu vojenského ku pomstě od kohožkoli a pod jakoužkoli barvou, formou a předestřenou příčinou, jak by to lest lidská vymysliti a vystihnouti mohla, bez vědomí a vůle vší země najímati, verbovati a je chovati dopouštěti chtíti a míti neráčí; nebo JM. Císařská s týmiž všemi třími stavy podobojí přijímajícími jakožto věrnými, poslušnými poddanými svými, pod milostivou ochranu JM. Císařské, ke všem řádům, právům, svobodám, privilegiím tohoto Království i také Zřízení Zemskému přináležejícími, ve všem dobře a milostivě spokojen býti ráčí. A jestliže by se kdokoli proti tomuto JMC. milostivému opatření čeho toho, jakž se svrchu píše, dopustil, tehdy má tím vším spůsobem to vzněšeno, předsevzato i souzeno býti, tak jakž ten artikul o moci defensorův nad konsistoří a akademií Pražskou, též o soudu strany případných věcí o nátiscích pro náboženství, též jak se ten soud držeti a kdo jeho soudcové býti mají, to v sobě šířeji obsahuje a zavírá.

(Následují též podpisové obou stran.)